T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ (DİSİPLİNLERARASI) ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE SAVAŞ MUHABİRLİĞİ EĞİTİMİ: ANADOLU AJANSI HABER AKADEMİSİ ÖRNEĞİ

Kadir KARAKUŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Kurbani GEYİK

OCAK – 2026

YOZGAT

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ (DİSİPLİNLERARASI) ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE SAVAŞ MUHABİRLİĞİ EĞİTİMİ: ANADOLU AJANSI HABER AKADEMİSİ ÖRNEĞİ

Kadir KARAKUŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Kurbani GEYİK

OCAK – 2026

YOZGAT

	YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ **LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ** **LİSANSÜSTÜ TEZ ONAY FORMU**

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Enstitümüzün İletişim Bilimleri (Disiplinlerarası) Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Kadir KARAKUŞ'un hazırladığı **"Türkiye'de Savaş Muhabirliği Eğitimi: Anadolu Ajansı Haber Akademisi Örneği"** başlıklı tezi ile ilgili tez savunma sınavı, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri gereğince 23/01/2026 Cuma günü saat 11:00'da yapılmış, tezin onayına **oy birliği** ile karar verilmiştir.

Başkan **:** Dr. Öğr. Üyesi Nazmi Ekin VURAL

Jüri Üyesi **:** Dr. Öğr. Üyesi Kurbani GEYİK

(Danışman)

Jüri Üyesi **:** Dr. Öğr. Üyesi Erkan BÜKER

ONAY:

Bu tezin kabulü, Enstitü Yönetim Kurulu'nun ……../……../….. tarih ve …… sayılı Enstitü Yönetim Kurulu Kararı ile onaylanmıştır.

…...../...../ 20…..

Prof. Dr. ……

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

TEZ BEYANI

Tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, tezin içerdiği yenilik ve sonuçların başka bir yerden alınmadığını, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan eder, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

23/01/2025

İmza

Kadir KARAKUŞ

ÖN SÖZ

Gazetecilik mesleğini uzun yıllardır aktif olarak sürdüren bir medya mensubu olarak, iletişim dünyasında yaşanan hızlı dönüşümlere ve özellikle kriz anlarında haberciliğin hayati önemine hem bir uygulayıcı hem de bir gözlemci olarak tanıklık ettim. Sektördeki deneyimlerimi akademik bir zeminle taçlandırmak ve medya alanına yalnızca içerik değil, nitelikli ve donanımlı insan kaynağı kazandırılmasına katkıda bulunmak en büyük motivasyon kaynağım olmuştur. Özellikle çatışma bölgeleri gibi zorlu şartlarda görev yapan meslektaşlarımızın can güvenliği ve mesleki etik değerleri koruyarak görev yapabilmeleri için aldıkları eğitimin kritik rolü, bu çalışmanın temel hareket noktasını oluşturmuştur.

Sektöre yeni adım atan genç gazetecilere uygulama temelli rehberlik etmek ve onların mesleki gelişimine eşlik etmek, benim için sadece bir görev değil, aynı zamanda kişisel bir tutkudur. Gazetecilik mesleğine ve Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının sesi ve ülkemizin dünyadaki resmi anlatıcısı konumunda gördüğüm Anadolu Ajansı'na duyduğum güçlü bağlılık, hazırladığım bu yüksek lisans tezinin her satırında kendisini hissettiren tarihsel ve kültürel bir perspektif sunmuştur.

"Türkiye'de Savaş Muhabirliği Eğitimi: Anadolu Ajansı Haber Akademisi Örneği" başlıklı bu çalışmanın hazırlık sürecinde, akademik rehberliğiyle yolumu aydınlatan, çalışmamın her aşamasında kıymetli bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Kurbani Geyik'e ve akademik birikimleriyle çalışmama değer katan hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Bu tezi, gazetecilik mesleğine stajyer olarak başladığım ve 20 yılı aşkın süredir bünyesinde çalışmaktan gurur duyduğum Anadolu Ajansı'na ithaf ediyorum.

Bu çalışmanın, savaş muhabirliği ve medya eğitimi alanında yapılacak yeni araştırmalara katkı sunması ve bu zorlu göreve talip olan genç meslektaşlarıma ilham vermesi en büyük temennimdir.

Kadir KARAKUŞ

23/01/2025

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE'DE SAVAŞ MUHABİRLİĞİ EĞİTİMİ: ANADOLU AJANSI HABER AKADEMİSİ ÖRNEĞİ

Kadir KARAKUŞ

YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

TEZ DANIŞMANI: Dr. Öğr. Üyesi Kurbani GEYİK

Bu çalışma, Türkiye'de savaş haberciliği eğitiminin kurumsal bir örneği olarak Anadolu Ajansı Haber Akademisi tarafından 2012 yılından itibaren düzenlenen Savaş Muhabirliği Kurslarını, bu eğitimlere katılan ve sonrasında çatışma bölgelerinde görev yapan savaş muhabirlerinin saha deneyimleri ve mesleki pratikleri üzerinden incelemektedir. Araştırmanın temel problemi, savaş muhabirliği eğitiminin çok boyutlu riskler karşısında ne ölçüde yeterli olduğu ve sahadaki mesleki pratiklerle ne düzeyde örtüştüğüdür. Çalışma, Türkiye'de savaş muhabirliği eğitiminin sınırlı sayıda akademik çalışmada ele alınmış olmasından hareketle, bu alanı doğrudan araştırma nesnesi haline getirerek literatüre katkı sunmayı hedeflemektedir.

Araştırma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde tasarlanmıştır. Bu kapsamda, Anadolu Ajansı Haber Akademisi Savaş Muhabirliği Kurslarına katılmış ve çatışma bölgelerinde görev almış dokuz gazeteciyle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler, tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir.

Araştırma bulguları, savaş muhabirliği eğitimlerinin, gazeteci güvenliğini merkeze alan bir yaklaşım geliştirdiği, özellikle fiziksel güvenlik, hayatta kalma ve ilk yardım eğitimlerinin sahada karşılık bulduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, psikolojik dayanıklılık, travma farkındalığı, kültürel hassasiyetler, yerel halkla iletişim, cinsiyet temelli riskler ve dijital-görsel teknolojilere yönelik eğitimlerin sınırlı kaldığı tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda, Anadolu Ajansı Haber Akademisi Savaş Muhabirliği Kurslarının uluslararası standartlarla büyük ölçüde uyumlu, işlevsel ve sürdürülebilir bir model sunduğu, ancak değişen savaş dinamikleri ve dijitalleşen çatışma ortamları karşısında eğitim müfredatının daha dinamik, güncel ve cinsiyet duyarlı bir yapıya kavuşturulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

2026, xiii + 82 Sayfa

Anahtar Kelimeler: Gazetecilik, Savaş muhabirliği, Anadolu Ajansı, Savaş muhabirliği eğitimi

ABSTRACT

MASTER THESIS

WAR CORRESPONDENCE TRAINING IN TÜRKİYE: THE CASE OF ANADOLU AGENCY NEWS ACADEMY

Kadir KARAKUŞ

YOZGAT BOZOK UNIVERSITY
SCHOOL of GRADUATE STUDIES
DEPARTMENT OF COMMUNICATION SCIENCES

SUPERVISOR: Asst. Prof. Dr. Kurbani GEYİK

This study examines the War Correspondence Courses organized by the Anadolu Agency News Academy since 2012 as an institutional example of war journalism training in Türkiye, focusing on the field experiences and professional practices of war correspondents who participated in these programs and subsequently worked in conflict zones. The main research problem addresses the extent to which war correspondence training adequately responds to multidimensional risks and how effectively it corresponds to professional practices in the field. Given the limited number of academic studies on war journalism training in Türkiye, this research contributes to the literature by treating training itself as a direct object of scholarly inquiry.

The study employs a qualitative research design. In-depth interviews were conducted with nine journalists who attended the Anadolu Agency News Academy War Correspondence Courses and later served in conflict areas. The data were analyzed using thematic analysis.

The findings reveal that war correspondence training places strong emphasis on journalist safety, particularly physical security, survival skills, and first aid training, all of which were found to be practically applicable in the field. However, the study also identifies limitations regarding psychological resilience, trauma awareness, cultural sensitivity, communication with local populations, gender-specific risks, and training related to digital and visual technologies. The study concludes that while the Anadolu Agency News Academy's War Correspondence Courses largely align with international standards and provide a functional and sustainable model, the curriculum requires further development to become more dynamic, up to date, and gender sensitive in response to evolving warfare dynamics and increasingly digitalized conflict environments.

2026, xiii + 82 Pages

Keywords: Journalism, War reporting, Anadolu Agency, War reporting training

İÇİNDEKİLER

Sayfa

LİSANSÜSTÜ TEZ ONAY FORMU ii

TEZ BEYANI iii

ÖN SÖZ iv

ÖZET v

ABSTRACT vi

İÇİNDEKİLER vii

TABLOLAR LISTESI x

FOTOĞRAFLAR LISTESI xi

SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ xii

1. GİRİŞ 1

1.1. Problem Durumu 1

1.2. Araştırmanın Amacı 3

1.3. Araştırmanın Önemi 3

1.4. Varsayımlar 4

1.5. Sınırlılıklar 5

2. HABER VE HABERCİLİKTE UZMANLAŞMA 7

2.1. Haber 7

2.2. Habercilikte Uzmanlaşma 10

2.2.1. Polis- Adliye Haberciliği 11

2.2.2. Spor Haberciliği 11

2.2.3. Sağlık Haberciliği 12

2.2.4. Eğitim Haberciliği 12

2.2.5. Diploması Haberciliği 13

2.2.6. Ekonomi Haberciliği 13

2.2.7. Kültür-Sanat Haberciliği 14
2.2.8. Siyaset Haberciliği 14
3. SAVAŞ MUHABIRLIĞI 16
3.1. Savaş Muhabirliği 16
3.2. Savaş Muhabirliğin Tarihsel Gelişim Süreci 18
3.3. Türkiye'de Savaş Muhabirliği 21
4. SAVAŞ MUHABİRLİĞİ EĞİTİMİ 24
4.1. Dünyada Savaş Muhabirliği Eğitimi 24
4.1.1. HEFAT Eğitimi 25
4.1.2. Gazeteci Güvenliğine Yönelik Uluslararası Kılavuz Çalışmaları 29
5. TÜRKİYE'DE SAVAŞ MUHABİRLİĞİ EĞİTİMİNİN, AA HABER AKADEMİSİ ÖZELİNDE İNCELENMESİ 34
5.1. Anadolu Ajansı 34
5.2. AA Haber Akademisi 36
5.3. AA Haber Akademisi Savaş Muhabirliği Eğitimi 37
5.3.1. AA Savaş Muhabirliği Eğitim Müfredatı 38
6. YÖNTEM 49
6.1. Araştırmanın Türü ve Deseni 49
6.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 49
6.3. Veri Toplama Yöntemi ve Gereçler 51
6.4. Verilerin Analizi 53
7. BULGULAR 55
7.1. Savaş Muhabirliği Eğitiminin Sahada Haber Kaynaklarıyla İlişkilere Etkisi 55
7.2. Savaş Muhabirliği Eğitiminin Sahada Haber Toplama Safhasına Etkisi 58
7.3. Gazetecilerin Savaş Bölgelerinde Karşılaştıkları Güvenlik Sorunlarına Karşı Etkisi 60
7.4. Haberleri Görselleştirme Pratiklerine Etkisi 63

7.5. AA Haber Akademisi Savaş Muhabirliği Eğitimi'nin Geliştirilmesi İçin Öneriler 66

8. SONUÇ VE ÖNERILER 72

9. KAYNAKLAR 77

EKLER 83

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo		Sayfa
Tablo 5.1.	AA Savaş Muhabirliği eğitim müfredatı	39
Tablo 7.1.	Görüşülen savaş muhabirlerinin bilgileri	55
Tablo 7.2.	AA Savaş Muhabirliği Eğitim hakkında olumlu görüşler ile eksiklikler ve eleştiriler.	70

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Resim **Sayfa**

Fotoğraf 5.1. Anadolu Ajansı haber akademisi savaş muhabirliği kursu savaş foto muhabirliği eğitimi 43

Fotoğraf 5.2. Anadolu Ajansı haber akademisi savaş muhabirliği kursu suda hayatta kalma eğitimi 44

Fotoğraf 5.3. Anadolu Ajansı haber akademisi savaş muhabirliği kursu toplumsal olaylar ve kurşun geçirmez ekipman kullanımı 45

Fotoğraf 5.4. Anadolu Ajansı haber akademisi savaş muhabirliği kursu kişisel güvenlik ve sızma parkuru eğitimi 46

Fotoğraf 5.5. Anadolu Ajansı haber akademisi savaş muhabirliği kursu doğal afet bölgelerinde güvenli habercilik protokolleri eğitimi 47

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

Bu çalışmada kullanılmış simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AA	**:** Anadolu Ajansı
ABD	**:** Amerika Birleşik Devletleri
ACME	**:** Afrika Medya Mükemmellik Merkezi (African Centre for Media Excellence)
ACOS	**:** ACOS İttifakı (ACOS Alliance)
AFP	**:** Agence France-Presse (Haber Ajansı)
AKE	**:** AKE Group (Uluslararası Güvenlik Eğitim Kurumu)
AP	**:** Associated Press (Haber Ajansı)
BBC	**:** British Broadcasting Corporation
CNN	**:** Cable News Network
CSD	**:** Centre for Safety and Development
DHA	**:** Demirören Haber Ajansı
EFJ	**:** Avrupa Gazeteciler Federasyonu (European Federation of Journalists)
EJC	**:** Avrupa Gazetecilik Merkezi (European Journalism Centre)
FFR	**:** Frontline Freelance Register
GJS	**:** Global Journalist Security
HEAT	**:** Hostile Environment Awareness Training (Düşman Çevre Farkındalık Eğitimi)
HEFAT	**:** Hostile Environment and First Aid Training (Düşman Çevre ve İlk Yardım Eğitimi)
İHA	**:** İhlas Haber Ajansı

MEB **:** Millî Eğitim Bakanlığı

MOJO **:** Mobil Gazetecilik (Mobile Journalism)

MOOC **:** Kitlesel Açık Çevrimiçi Kurs (Massive Open Online Course)

NAHJ **:** Ulusal Hispanik Gazeteciler Birliği (National Association of Hispanic Journalists)

NRC **:** Norveç Mülteci Konseyi (Norwegian Refugee Council)

OSINT **:** Açık Kaynak İstihbaratı (Open Source Intelligence)

ÖSYM **:** Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi

REUTERS **:** Thomson Reuters (Haber Ajansı)

RPT **:** Rory Peck Vakfı (Rory Peck Trust)

RSF **:** Sınır Tanımayan Gazeteciler (Reporters Without Borders)

RTDNA **:** Radyo Televizyon Dijital Haber Birliği (Radio Television Digital News Association)

t.b. **:** Tarih Bilinmiyor

TSE **:** Türk Standartları Enstitüsü

t.y. **:** Tarih Yok

UNESCO **:** Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

YÖK **:** Yükseköğretim Kurulu

1. GİRİŞ

Son yıllarda dünyanın birçok bölgesinde silahlı çatışmalar, iç karışıklıklar ve savaşlarda belirgin biçimde artış yaşanmaktadır. Ukrayna-Rusya, Azerbaycan-Ermenistan, İran-İsrail, Pakistan-Hindistan ülkeleri arasında yaşanan savaşlar, Gazze, Suriye, Yemen ve Afrika'nın çeşitli bölgeleri gibi çok sayıda coğrafyada devam eden yoğun çatışma ortamları, yalnızca uluslararası siyaseti ve güvenlik politikalarını değil, aynı zamanda gazetecilik pratiğini de doğrudan etkilemektedir. Sıcak çatışma bölgelerinde görev yaparken yaralanan, hayatlarını kaybeden gazeteciler, zaman zaman da fiziksel şiddet, kaçırılma, psikolojik travma, etik ikilemler ve bilgiye erişim kısıtları gibi çok boyutlu sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle çatışma bölgelerinde görev yapan muhabirlerin, teknik bir gazetecilik faaliyeti bilgisinin yanı sıra güvenlik, etik, psikoloji ve uluslararası hukuk bilgisine de sahip olmaları büyük önem arz etmektedir. Dünyanın önde gelen birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de de savaş muhabirliği alanında verilen eğitimlerde dikkat çeken bir gelişme yaşandığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, Türkiye'de üniversitelerde bazı iletişim fakültelerinde sınırlı da olsa savaş haberciliği alanıyla ilgili eğitimler verilmekte, ülkenin en köklü haber kuruluşu Anadolu Ajansı tarafından da Türk Silahlı Kuvvetleri, Polis Akademisi Başkanlığı gibi kurumların desteğiyle medya çalışanlarına yönelik 2012 yılından bu yana Savaş Muhabirliği Kursları düzenlemektedir.

Bu çalışmada, Türkiye'de savaş muhabirliği eğitiminin çok boyutlu riskler ve gereklilikler karşısında ne ölçüde yeterli ve sistematik bir yapıya sahip olduğu, Anadolu Ajansı (AA) Haber Akademisi tarafından düzenlenen Savaş Muhabirliği Kurslarına katılan gazetecilerin saha deneyimlerine başvurularak ele alınmıştır. AA Haber Akademisi tarafından verilen savaş muhabirliği kurslarının, hem içerik hem de uygulama bakımından nasıl bir eğitim anlayışına dayandığı, uluslararası standartlarla ne ölçüde örtüştüğü ve katılımcıların mesleki donanımlarına nasıl katkı sağladığı ortaya konulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Savaş ve çatışma ortamlarında yürütülen habercilik faaliyetleri, klasik haber üretim süreçlerinin ötesinde, çok katmanlı riskler ve özgül mesleki gereklilikleri kapsayan bir uzmanlık alanı olarak ele alınmaktadır. Literatürde, savaş/çatışma haberciliği, yalnızca olayları aktarma pratiğiyle sınırlı olmayan, fiziksel güvenlik, etik karar verme, psikolojik dayanıklılık, bilgi doğrulama ve uluslararası hukuk bilgisi gibi farklı alanların kesişiminde

konumlanan bir faaliyet biçimi olarak tanımlanmaktadır (Cottle, 2006; Tumber ve Webster, 2006). Bu nedenle, kriz bölgelerinde görev yapan gazetecilerin mesleki yeterlilikleri, aldıkları eğitimlerin kapsamı ve niteliğiyle doğrudan ilişkilidir.

Başta savaş bölgeleri olmak üzere kriz ortamlarında faaliyet gösteren gazetecilerin güvenliği önemli bir husus olarak değerlendirilmektedir. Habercilerin güvenliğini hedef alabilecek tehditlere karşı geliştirilen eğitim modeli olarak "yüksek riskli ortam" eğitimlerinde, ilk yardım, risk değerlendirmesi ve saha protokolleri gibi başlıklar ön plana çıkarken, bu eğitimlerin gazetecilik etiği, travma bilgisi ve editoryal sorumluluklarla nasıl bütünleştirildiği meselesi görece ikincil bir konu alanı olarak kalmaktadır (Høiby ve Garrido V., 2020).

Çatışma ortamları gibi riskli bölgelerde görev alan gazetecilere yönelik eğitimin temel amacı tehditlerin gerçekleşmesini önlemektir. Ancak, zaman içerisinde sosyal gerçeklere göre değişip uyum sağlayan tehditler, bölgeden bölgeye farklılık gösterebilmektedir. 20. yüzyılda tehditlerin genel olarak fiziksel nitelikte olmasına bağlı olarak, daha çok güvenlik odaklı eğitimlere öncelik verilmiştir. Günümüzde ise fiziksel tehditler devam ederken, bunun yanı sıra dijital tehditlerin de ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Veri depolama ve yayınlama sistemindeki güvenlik açıkları, dijital platformlara erişimi ve veri madenciliğini kısıtlayan, aynı zamanda gazetecileri hedef alan karmaşık dijital saldırılar, en sık rastlanan yeni tehditler olarak bilinmektedir (Henrichsen vd., 2015). UNESCO ve benzeri uluslararası kuruluşların hazırladığı kılavuzlarda gazeteci güvenliği, yalnızca bireysel önlemler çerçevesinde değil, kurumsal sorumluluklar ve eğitim politikaları bağlamında ele alınmasının önemine vurgu yapılmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'de savaş haberciliği alanında verilen eğitim programları arasında öne çıkan AA Haber Akademisi'nin 20212'den beri düzenlediği Savaş Muhabirliği Kursları ele alınmakta, bu eğitimlerin kapsamı, içeriği ve etkililiğine odaklanılmaktadır. Söz konusu kurslar, güvenlik kurumlarıyla iş birliği içinde yürütülmesi, uygulamalı eğitimlere yer vermesi ve aktif gazetecileri hedeflemesi bakımından dikkat çekici bir model sunmaktadır (Çetinkuş, 2017). Ancak bu modelin, uluslararası gazeteci güvenliği standartlarıyla ne ölçüde örtüştüğü, hangi alanlarda güçlü ya da sınırlı kaldığı ve katılımcıların mesleki pratiklerine nasıl yansıdığı soruları, bugüne kadar akademik açıdan bütünlüklü biçimde ele alınmamıştır. Dolayısıyla bu çalışmanın temel problematiği, Türkiye'de savaş muhabirliği eğitiminin, özellikle Anadolu Ajansı Haber Akademisi örneği üzerinden, çok boyutlu riskler karşısında yeterli ve sistematik bir yapı sunup sunmadığının ortaya konulmasıdır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de savaş muhabirliği eğitiminin kurumsal ve uygulamalı bir örneği olan Anadolu Ajansı Haber Akademisi tarafından düzenlenen Savaş Muhabirliği Kurslarının içerik, uygulama ve etkililik boyutlarını, katılımcıların algı ve değerlendirmeleri çerçevesinde ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, söz konusu kurslara katılan gazetecilerin savaş ve çatışma ortamlarında karşılaştıkları çok boyutlu riskler karşısında, aldıkları eğitim modelinin ne ölçüde yeterli ve sistematik bir yapı sunduğunun belirlenmesi hedeflenmektedir. Eğitim programlarında ön plana çıkan fiziksel güvenlik, risk değerlendirmesi ve saha protokollerinin, gazetecilik pratikleri ve editoryal sorumluluklarla nasıl ilişkilendirildiği, bu unsurların söz konusu kurslara katılanların mesleki donanımlarına ve saha pratiklerine nasıl yansıdığı araştırmanın temel odak noktaları arasında yer almaktadır.

Araştırmanın bir diğer amacı, Türkiye'de savaş muhabirliği eğitimi alanında sınırlı sayıda bulunan akademik çalışmalara nitel ve saha temelli bir katkı sunmayı, eğitim ile saha pratiği arasındaki ilişkiyi derinlemesine analiz ederek, bu alandaki mevcut bilgi boşluğunu doldurmayı amaçlamaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, savaş ve çatışma haberciliği alanında eğitim süreçlerini ele alan çalışmaların sınırlı olduğu Türkiye bağlamında önemli bir boşluğu doldurma potansiyeline sahiptir. Mevcut literatür incelendiğinde, savaş haberciliği alanına ilişkin, özellikle habercilerin çatışma alanlarında karşılaştıkları riskler ve habercilik pratiklerine dair son yıllarda artan ilgiye rağmen, bu risklere karşı sahada görev alan gazetecilere yönelik uygulanan eğitim modellerinin sistematik biçimde incelenmesinin sınırlı kaldığı görülmektedir. Türkiye bağlamında savaş haberciliği, uygulama ağırlıklı bir mesleki alan olmasına rağmen, araştırmalarda çoğunlukla tarihsel deneyimler ve haber pratikleri üzerinden değerlendirilmektedir. Türkiye'de savaş ve çatışma haberciliğine ilişkin literatür, daha çok belirli dönemlerdeki gazetecilik pratiklerine (Geyik, 2021), medya söylemlerine (Zararsiz ve Seyhan, 2021) veya haber metinlerinin içerik analizine odaklanmakta (İlik, 2025), bu pratikleri şekillendiren eğitim süreçlerini merkezine alan çalışmalar sınırlı kalmaktadır (Çetinkuş, 2017).

Çalışma, aynı zamanda AA Haber Akademisi tarafından düzenlenen Savaş Muhabirliği Kurslarına katılan gazetecilerin saha deneyimlerine dayalı nitel veriler aracılığıyla, eğitim

programlarının pratikteki karşılığını görünür kılınması, bu eğitimlerin etkililiğine ilişkin kapsamlı bir değerlendirme olanağı sunması bakımından da önem arz etmektedir. Bu çalışma ayrıca, gazeteci güvenliği literatüründe sıklıkla vurgulanan fiziksel güvenlik ve operasyonel hazırlık başlıklarının, etik sorumluluklar, travma bilgisi ve editoryal süreçlerle nasıl bütünleştirildiğine dair tartışmalara Türkiye örneği üzerinden katkı sağlamaktadır.

Araştırmada ulaşılan bulguların, medya kuruluşları, eğitim kurumları ve politika yapıcılar için savaş muhabirliği eğitimlerinin geliştirilmesine yönelik öneriler üretme potansiyeli de bulunmaktadır. Bu yönüyle çalışma, gazeteci güvenliğinin artırılmasına ve daha nitelikli savaş haberciliği pratiklerinin geliştirilmesine katkı sunacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Bu araştırma, öncelikle çatışma ortamlarında gerçekleştirilen savaş muhabirliğinin, yüksek düzeyde risk içeren ve özel uzmanlık gerektiren bir gazetecilik alanı olduğu kabulüne dayanmaktadır. Literatürde sıklıkla vurgulandığı üzere, bu tür ortamlarda çalışan gazetecilerin mesleki donanımları, aldıkları eğitimlerin kapsamı ve niteliğiyle doğrudan ilişkili olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlamda, savaş muhabirliğinin, yalnızca bireysel deneyimle değil, sistematik ve yapılandırılmış eğitim programlarıyla desteklenmesi gerektiği temel bir sayıltı olarak benimsenmektedir.

Araştırmanın bir diğer varsayımı, savaş muhabirliği alanında verilen eğitimlerin, fiziksel güvenlik ve saha protokolleri gibi unsurlara ağırlık verirken, gazetecilik etiği, travma bilgisi ve editoryal sorumluluk gibi konuları her zaman eşit düzeyde bütünleştiremeyebileceğidir. Bu kabul, gazeteci güvenliği literatüründe dile getirilen genel eğilimlere dayanmakta ve bu çalışmada doğrudan kanıtlanmaya çalışılmamakta, araştırma sorularının oluşturulmasında bağlamsal bir çerçeve olarak kullanılmaktadır.

Çalışmada ayrıca, uluslararası kuruluşlar tarafından geliştirilen gazeteci güvenliği standartlarının ve rehberlerinin, savaş muhabirliği eğitimlerine yönelik normatif bir çerçeve sunduğu, ancak bu çerçevenin ulusal düzeydeki eğitim programlarına birebir ve eksiksiz biçimde yansımayabileceği varsayılmaktadır. Bu durumun, ülkelerin medya yapıları, kurumsal öncelikleri ve güvenlik politikalarıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla tezin odağını oluşturan Anadolu Ajansı Haber Akademisi Savaş Muhabirliği Kurslarının, uluslararası standartlarla benzerlikler ve farklılıklar içerebileceği, çalışmanın bir diğer varsayımı olarak ele alınmaktadır.

Araştırmanın temel dayanaklarından biri de gazetecilerin eğitim süreçlerine ilişkin

değerlendirmelerinin, yalnızca program içeriklerine değil, bu eğitimlerin saha pratiklerine nasıl yansıdığına dair önemli veriler sunabileceği varsayımıdır. Bu çerçevede, katılımcı gazetecilerin deneyim ve algılarının, savaş muhabirliği eğitiminin etkililiğini anlamada meşru ve anlamlı bir bilgi kaynağı olduğu kabul edilmektedir. Bu sayıltı, nitel araştırma geleneği içinde yaygın olarak benimsenen yorumlayıcı paradigma ile uyumludur.

Bu varsayımlar çerçevesinde araştırmada, aşağıdaki temel sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Anadolu Ajansı Haber Akademisi tarafından düzenlenen Savaş Muhabirliği Kursları, savaş ve çatışma bölgelerinde görev yapan gazeteciler için çok boyutlu riskler karşısında ne ölçüde yeterli ve sistematik bir eğitim modeli sunmaktadır?

2. Anadolu Ajansı Haber Akademisi Savaş Muhabirliği Kurslarının içerik ve uygulama bileşenleri, katılımcı gazetecilerin saha deneyimleri ve mesleki ihtiyaçlarıyla nasıl bir ilişki kurmaktadır?

3. Söz konusu eğitim programlarında, fiziksel güvenlik ve saha protokollerine ilişkin başlıklar ile gazetecilik etiği, travma bilgisi ve editoryal sorumluluklar nasıl ele alınmaktadır?

4. Savaş Muhabirliği Kurslarına katılan gazeteciler, aldıkları eğitimi saha pratiklerine nasıl yansıttıklarını ifade etmektedir?

5.Anadolu Ajansı Haber Akademisi tarafından sunulan savaş muhabirliği eğitimi, uluslararası gazeteci güvenliği standartları ve normatif çerçevelerle hangi açılardan örtüşmekte, hangi açılardan ayrışmaktadır?

6. Katılımcı gazetecilerin değerlendirmelerine göre, mevcut savaş muhabirliği eğitimi modelinin güçlü ve sınırlı yönleri nelerdir?

7. Anadolu Ajansı Haber Akademisi örneği üzerinden ele alındığında, Türkiye'de savaş muhabirliği eğitiminin geliştirilmesine yönelik hangi alanlarda iyileştirme ihtiyacı ortaya çıkmaktadır?

1.5. Sınırlılıklar

Bu tez, konu, kapsam ve yöntem bakımından belirli sınırlılıklar içermektedir. Araştırmanın kavramsal sınırlılıkları, öncelikle çalışmanın odağını oluşturan eğitim modeliyle ilişkilidir. Türkiye'de savaş muhabirliği eğitimini, yalnızca Anadolu Ajansı Haber Akademisi tarafından düzenlenen Savaş Muhabirliği Kursları özelinde ele alınmakta, Türkiye'de üniversiteler ya da sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen diğer eğitim programları

kapsam dışında bırakılmaktadır. Bu nedenle, araştırma bulguları, Türkiye'deki savaş muhabirliği eğitiminin tamamına ilişkin genelleyici sonuçlar sunmamakta, Anadolu Ajansı Haber Akademisi örneği üzerinden sınırlı bir değerlendirme ortaya koymaktadır.

Kavramsal sınırlılıklar kapsamında, çalışmada savaş muhabirliği eğitimi, habercilik pratikleri, gazeteci güvenliği ve etik sorumluluk eksenlerinde değerlendirilmiştir. Dijital gazetecilikte veri güvenliği, algoritmik riskler veya sosyal medya platformlarına özgü tehditler gibi bazı güncel başlıklar, araştırmanın temel problematiğiyle doğrudan ilişkili görülmekle birlikte, ikincil konumda değerlendirilmiş ve derinlemesine analiz kapsamına alınmamıştır.

Çalışmanın yöntemsel sınırlılıkları olarak ise, esas alınan araştırma deseni, veri toplama yöntemi ve örneklemle ilişkilidir. Araştırma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde tasarlanmış, veri toplama sürecinde derinlemesine görüşme tekniğine başvurulmuştur. Bu yöntem, katılımcıların saha deneyimi ve algılarını ayrıntılı biçimde açığa çıkarma olanağı sunmakla birlikte, ulaşılan bulguların nicel anlamda genellenmesine olanak tanımamaktadır.

Araştırma kapsamında, görüşlerine başvurulan katılımcılar, Anadolu Ajansı Haber Akademisi Savaş Muhabirliği Kurslarına katılmış olup daha sonra savaş ve çatışma bölgelerinde görev alan toplam 9 gazeteci ile sınırlandırılmıştır. Görüşme sayısının sınırlı olması, nitel araştırma mantığı içerisinde veri doygunluğu esas alınmıştır. Yöntemsel sınırlılıklar arasında, verilerin katılımcıların öznel anlatılarına dayanması da bulunmaktadır. Görüşmelerde paylaşılan saha deneyimleri, katılımcıların kişisel algı ve değerlendirmeleri doğrultusunda şekillenmiştir.

Bu sınırlılıklar çerçevesinde araştırmada ulaşılan bulguların, savaş muhabirliği eğitimi alanına ilişkin genelleyici sonuçlar üretmekten ziyade, Türkiye bağlamında öne çıkan AA Haber Akademisi örneğinin derinlemesine anlaşılmasına katkı sunduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

2. HABER VE HABERCİLİKTE UZMANLAŞMA

2.1. Haber

Haber kavramıyla ilgili literatürde çok farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. En yaygın yaklaşımlardan biri, her olayın potansiyel olarak haber olabileceği görüşüdür. Bu çerçevede değerlendirildiğinde, insanın bulunduğu her ortamda haberin de var olduğu söylenebilir. Haber, diğer olgulardan farklı olarak sıradan değildir; dikkat çekici nitelik taşır ve kamuoyunda merak uyandırır. Haber, günlük olayların, günlük değişimlerin, gelişmelerin her türlü detayın bilgi aktarımıdır. Medya kuruluşlarında kamuoyunu bilgilendiren her türlü bilginin kaynağı haberdir (Rigel, 2000, ss. 11-18).

Haberler, ekonomi, siyaset, spor, eğitim gibi pek çok alanda yaşanan gelişmelerle ilgili konuları kapsamakta, bu alanlarda haber değeri taşıyan her türlü gelişmenin detayları haberleri oluşturmaktadır (Girgin, 2002, ss. 4-9). Haberde sorunlar, düşünceler ve olaylar ya özetlenmektedir ya da hikâye edilmektedir ve bunların sonucunda belirli bir formatta haber metni oluşturulmaktadır. Haberin yapılma sürecinde hikâye etme ve özetleme, günümüzde gazetecilikte resimli, yazılı ve sözlü olmaktadır. Bu işlemler sırasında üstünde önemli bir şekilde durulması gereken nokta, haber yapılırken fikrin, sorunun ve olayın istenen formatta olması ve sonucunda habere ulaşılmasıdır.

Haber, insanların bir nevi insanlığın yaşamıdır, duruma, olaylara açıklama getirmesidir (Çubukçu, 2005, s. 2). Haber olgusu, tarihsel süreç içerisinde değerlendirildiğinde, insan yaşamının ayrılmaz ve önemli bir unsuru olarak ortaya çıkmaktadır. Toplumsal yaşamın düzenlenmesinde etkili olan haberler, bilgi akışını sağlama, toplumu bilgilendirme ve yaşanan olayları derinlemesine inceleme işlevlerine sahiptir (Tokgöz, 2015, s. 2). Bu özellikleriyle haber, yalnızca bir bilgi aktarım aracı değil, aynı zamanda güçlü bir iletişim unsuru olarak değerlendirilmektedir (Girgin, 2018, s. 15).

Yazılı ve görsel medya araçları aracılığıyla sunulan haberler, bireylerin yaşanan gelişmelerden haberdar olmasını sağlamakta, olayların analiz edilmesine ve kamuoyunun bilinçlenmesine katkıda bulunmaktadır. Gazete, televizyon ve radyo gibi geleneksel medya araçlarının yanı sıra, günümüzde sosyal medya ve dijital platformlar da haberin kitlelere ulaşmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Bu çok yönlü yapı sayesinde haber, farklı mecralar aracılığıyla geniş kitlelere ulaşmakta ve toplumsal bilginin yayılmasını sağlamaktadır (Bodruk, 2025, s. 9).

Haber en basit haliyle, olmuş bir olayın yazılı, görsel veya internet yoluyla bilgi aktarımıdır. Haber insanın var olduğu her yerde vardır. Haber bir bütün olarak insanı ilgilendiren bir kavramdır. Olaylara, düşüncelere, sorunlara dayandırılmaktadır. Haber gündelik olayların bir sonucudur (Karabağ, 2015, s. 3-5).

Haber, medyada çalışan profesyonelin araştırarak soruşturduğu, gerçek olduğunun belirlenerek bağımsız kaynaklardan teyit alındıktan sonra bir kesimi veya toplumun tamamını ilgilendiren mesajların tamamını kapsamaktadır. Haberi dikkat çekici hale getiren, yaşamın her anında gerçekleşmiş olayların ve detayların halka ulaştırılmasıdır. Kişiler haberlerde yaşamlarına dokunan ya da toplumun her yapıtaşını ilgilendiren olgular haberlerde yer almaktadır. Esasında yaşanılan hayattaki olayların raporları, haberlerdir. Haberleri meslek mensubu olan gazeteciler yapmaktadır. (Girgin, 2002, s. 87-88).

Haberin niteliğini belirleyen ve onu diğer bilgi türlerinden ayıran birtakım temel özellikler bulunmaktadır. Bu özellikler, bir olayın haber olarak değerlendirilebilmesi için taşıması gereken ölçütleri ifade etmekte ve haberin üretim, sunum ve algılanma süreçlerinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Gazetecilik pratiğinde haberin doğruluk, güncellik, nesnellik ve ilgi çekicilik gibi temel ilkeler doğrultusunda oluşturulması, kamuoyunun doğru ve güvenilir biçimde bilgilendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda haberin özellikleri hem mesleki etik ilkelerin hem de toplumsal sorumluluğun bir yansıması olarak değerlendirilmektedir.

Haberin kaynağı, bilginin kapsamı, hangi detayların dışında kaldığı, bakış açısı ve çıkar ilişkilerine uyumla haberin oluşumu, haberin doğruluğunu etkilemektedir. Doğruluk, haberin en önemli özelliklerinden biridir. Mesajların dezenformasyona uğratılarak servis edilmesi ve haber üretim sürecinde ön yargılı verilerin kullanılması, toplumsal gerçekliğin manipüle edilmesine ve nesnellikten uzaklaşılmasına neden olmaktadır. Günümüzde sosyal medyada gerçeğe uygun olmayan haberlerin yayılımı oldukça güçlü olmaktadır. Örneğin Covid döneminde gerçeğe uygun olmayan haberlerin düzeltilmesi konusunda Dünya Sağlık Örgütü büyük çaba göstermiştir ve oldukça zorlanmıştır.

Haberin olmazsa olmazlarından gerçeklik de haberdeki ana unsurdur ve yorumdan, algıdan uzaktır. Haberde gerçeklik ilkesi gereği kaynağın güvenilir olması ve yorumlardan uzak durması gerekmektedir (Cengiz ve Patan, 2021, s. 236-237). Haberin kaynağı özünde haberin kendisidir, gazeteci bir olaya tanıklık etmezse o olayı muhakkak birilerinden dinlenilerek elde etmesi gerekmektedir. Bu da haberde bilginin kayağının önemini

göstermektedir (Kovach ve Rosenstiel, 2014). Habercilikte alanı faillerinin mesleki deneyimi ve donanımı, haber kaynaklarına erişimi açısından kritik rol oynamakta, haberin elde edilmesi sürecinde önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Mesleki deneyim, gazetecinin güvenilir haber kaynaklarına ulaşmasını kolaylaştırmakta ve haberin doğru kaynaktan temin edilmesine katkı sağlamaktadır. Özellikle kritik ve kamuoyunu yakından ilgilendiren dönemlerde, gazetecinin hazırladığı haberin doğruluğunu güvenilir kaynaklar aracılığıyla teyit edebilmesi, mesleki başarının temel göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu doğrultuda, üretilen haberlerin doğruluğunun kanıtlanabilir olması, gazetecinin mesleki yeterliliğini ve güvenilirliğini artırmaktadır (Arsan, 2003, s. 42).

Habercilikte etik kavramı da es geçilmemesi gereken bir detaydır. Yapılan her haber, dürüstlük, tarafsızlık, doğruluk, özenli olma, saygılı olma, şeffaflık gibi değerleri kapsamalıdır. Haberlerin, doğru ve güvenilir biçimde olması önem arz eder ve bir haber toplumsal bağlamda sorumluluklarını yerine getirmeli, objektif olmalıdır. Haber, güvenilir bilgiyi sağlayarak toplumsal sorumlulukları ifa etme ve izleyici ya da okuyucuya nesnel bir görüş açısını göstermeyi amaçlamalıdır (Gökpınar, 2024, s. 37). Haberin objektif bir şekilde sunulması, kişisel görüşlerden uzak olması, tarafsızlık ilkesine uyması gerekmektedir. Haberin taraflarına ait fikirlere, eşit olarak şans verilmesi tarafsızlık gereğidir (Tokgöz, 2015, s. 37). Doğruluk ve tarafsızlık kuralı, haberin toplumdaki etkisini en iyi düzeyde tutmaktadır ve haberle ilgili her türlü kararı topluma bırakmaktadır (Kaya, 2018, s. 61-62).

Habercilikte gizlilik ve mahremiyet konuları da önem arz etmektedir. Gazetecilerin bu konulara duyarlı olması önem arz etmektedir. Gazetecilerin haber yapma sürecinde, habere konu bireylerin özel yaşamlarına saygı göstermeleri gerekmektedir. Bu durum bireysel ilişkileri, sağlık durumunu, aile yapısını kapsamakta ve habere konuların dahil olmaması gerekmektedir. Haber yaparken, habere dahil olacak kişiler var ise bu kişilerin rızası alınmadan bilgilerinin kullanılmaması gerekmektedir (Bodruk, 2025, s. 7).

Haberin bir diğer özelliği de insan haklarına saygılı olunması gerekliliğidir. Ayrımcılık, önyargı, hakaret ve aşağılama gibi durumlara sebebiyet verecek unsurlardan uzak durulması gerekir. Herhangi bir kişinin veya grubun lehine ya da aleyhine olmayan, ayrımcılık gözetmeyen bir dil benimsenmeli ve haberin odak noktası kamuoyunu bilgilendirme olmalıdır. Haber yapılırken herkese eşit tavır sergilenmesi önemlidir. Maddi çıkar gözetilmeden, toplumsal düzenin düşünülmesi gerekir (Yıldız, 2012, s. 9).

2.2. Habercilikte Uzmanlaşma

Gazeteciliğin tarihsel gelişimi ekonomik, toplumsal, siyasal, kültürel ve teknolojik dönüşümlerle büyük bir etkileşim içerisinde şekillenmiştir. Profesyonel olarak habercilik 17. yüzyılda gazetelerin ortaya çıkmasıyla büyük ve nitelikli bir dönüşüm geçirmiş, gün geçtikçe de toplumsal yaşamın yapılandırılmasında etkili bir araç olarak konumlanmıştır. Yeni iletişim teknolojilerinin devreye girmesiyle ise gazetecilikle değişim ve dönüşüm süreci haberlerin üretim sürecinde yeni gelişmelere neden olurken, habercilik alanlarında uzmanlaşmanın da ilk örnekleri ortaya çıkmıştır. (Geyik, 2020)

20. yüzyılın hızla gelişen ve değişen toplumsal yapısında birçok meslek grubunda uzmanlaşmanın örnekleri görülürken, gazetecilik mesleği de bunlardan bağımsız düşünülemezdi. Uzman işgücünün daha az zaman ve daha az emekle üretim süreçlerini yürüttüğünün görülmesiyle haber üretiminde de uzmanlaşmanın güvenirlilik, hız ve kaynaklarla ilişki bakımlarından değeri anlaşılmıştır. Habercilikte uzmanlaşma, kültür sanattan ekonomiye, spordan siyasete, eğitimden sağlığa kadar pek çok alanda nitelikli, doğruluğu ve güvenirliği olan, etkisi hissedilen haberlerin üretimini sağlamıştır. (Erdik, 2011)

Üretim ve ulaşımdaki teknolojik gelişmeler ve matbaacılığın yaygınlaşması ile kültürler birbiriyle daha fazla etkileşime girerken bu toplumsal olayların da karmaşıklaşmasına neden olmuştur. Karmaşık bilgi ve toplumsal yapılar içerisinde doğru bilgiye ulaşmak için ekonomi, politika, güvenlik gibi belirli alanlarda uzmanlaşmış kişilerin haber akışını sağlamalarına ihtiyaç duyulmuştur.

Uzman odaklı habercilik, gazetecilerin belirli bir alana yoğunlaşarak o konudaki yetkinliklerini artırmalarını ifade etmektedir. Habercilikte uzmanlaşma eğiliminin 19. yüzyılın sonlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde profesyonel bir çalışma biçimi olarak en net şekilde ortaya çıktığı görülmektedir. Buradaki temel hedef, gazetecilik faaliyetlerinde verimliliği artırmak, zaman ve emekten kazanmak olmuştur. (McCluskey, 2008). Türkiye'de de uzmanlaşmış gazetecilerin ilk örneklerine ise sermaye gruplarının elinde bulunan medya kuruluşlarında rastlanılmaktadır.

Habercilikte uzmanlaşma, habercilerin tek bir alanda dikkatlerini yoğunlaştırmalarını ve o alanda haber üretmelerini içermektedir. Haberci, haber üretim sürecini belirli bir alan çerçevesinde sürdürerek haberini oluşturmakta, bağlı bulunduğu medya kuruluşu bünyesinde, ilgi ve uzmanlık alanına göre haber üretmektedir. Bu süreç, gazetecinin belirli

konular üzerinde yoğunlaşmasını ve mesleki deneyimini bu alanlarda derinleştirmesini sağlamaktadır. Habercilikte uzmanlaşma, gazetecinin ele aldığı alanla ilgili bilgi birikimini artırmakta, haber kaynaklarına daha kolay erişmesine ve olayları daha doğru ve kapsamlı biçimde analiz edebilmesine olanak tanımaktadır (Öncel, 2013, ss. 5-6).

Bununla birlikte, gazetecilerin uzmanlaştıkları alanlara göre kamuoyunda edindikleri mesleki kimlik ve tanınırlık da farklılık göstermektedir. Ekonomi, siyaset, spor, sağlık ya da adliye gibi alanlarda uzmanlaşan haberciler, ürettikleri haberlerin niteliği ve güvenilirliği doğrultusunda alanlarında yetkin isimler haline gelmekte, bu durum hem gazetecinin bireysel kariyerine hem de bağlı bulunduğu medya kurumunun kurumsal itibarına katkı sağlamaktadır.

2.2.1. Polis- Adliye Haberciliği

Polis adliye haberciliği, asayiş ve yargı alanlarındaki gelişmeleri kapsayan uzmanlık alanıdır. Güvenlik ve yargı alanıyla ilgili gelişmeler, bu habercilik alanının kapsamına girmektedir. Oldukça kritik bir alan olmasına bağlı olarak, kanun, yönetmelik gibi düzenlemelere hâkim olması gereken alanın failleri, haber üretim sürecinde, polis telsiz kanallarından geçen görüşmeleri, İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve bağlı birimlerinin basın bürolarının yetkilileri, basın açıklamaları ve adalet saraylarındaki yetkilendirilmiş Cumhuriyet savcıları ile yazılı ve görsel medya ile sosyal medyada yer alan iddiaları kendilerine haber kaynağı olarak kullanmaktadırlar.

Bu alanda yapılacak her türlü haberin kaynağının teyit edilmesi önem taşımaktadır. Habere konu olan gelişmelerle ilgili bilgi, kritik durumlarda ikinci ve üçüncü kaynaklardan da teyit edilmesi gerekmektedir. Polis adliye habercileri, yalnızca kaynağından bilgi alarak ya da teyit ederek haberini hazırlamamakta, gerek görülmesi halinde habere konu olayları, sahada gözlemleyerek haberleştirmesi tercih edilmektedir (Çetin, 2012, s. 210).

2.2.2. Spor Haberciliği

Modern gazeteciliğin ilk dönemlerinden bu yana medyada en çok ilgi gören içerik türlerinin üretildiği spor haberciliği alanında, futbol başta olmak üzere, basketbol, voleybol, tenis gibi spor branşlarında uzman gazeteciler görev yapmaktadır. Spor alanında her branşın işleyişi farklı olmaktadır. Dolayısıyla farklı branşlarda sporun işleyişine hâkim olan gazetecilerin sorumluluk üstlendiği bu alanda, ulusal ve uluslararası müsabakalarla ilgili gelişmeler öne çıkan haber konuları arasında yer almaktadır. Ayrıca her branşın sporcularının başarıları, hedefleri, yaşam hikayeleri de spor haberlerinde en çok yer verilen

konular olarak öne çıkmaktadır. Spor haberciliği, haberlerde kullanılan özgün dil yapısıyla diğer habercilik türlerinden ayrışmaktadır. Spor haberlerinde kullanılan dil, her spor branşının kurallarına göre yapılanmaktadır. Bu habercilik alanı, kamuoyunu en çok etkisi altına alan içerik türleriyle öne çıkmasına bağlı olarak, haberlerde olumlu ve olumsuz tepkilerini önceden sezinleyerek uygun bir söylem kullanması gerekmektedir. Fanatizmi kuvvetlendiren söylemlerden uzak durularak, uygun haber dili kullanımı, alanın önemli ilkelerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Bu alandaki uzman habercilerin centilmenlik konusunda hassasiyet göstererek, sporun sağlık ve eğlence unsurları taşıdığını sık sık kamuoyuna hatırlatması büyük önem arz etmektedir.

2.2.3. Sağlık Haberciliği

İnsan sağlığı ve yaşama dair haber değeri bulunan her türlü gelişme, sağlık haberciliği alanını kapsamına girmektedir. Sağlık haberciliğinde esas amaç, halkı sağlık alanıyla ilgili gelişmeleri doğru bir şekilde bilgilendirmektir. Bu alanda görev yapan uzman gazetecilerin, sağlık konusundaki gelişmeleri kavrayabilecek ve analiz edebilecek düzeyde donanıma sahip olmaları gerekmektedir. Bilim haberciliği alanının önemli alt habercilik türlerinden bir olarak sağlık haberciliğinde, içerik üretiminde başvurulan kaynaklar arasında Sağlık Bakanlığı, İl Sağlık Müdürlükleri, üniversitelerin tıp fakülteleri, akademisyenler ve sağlığa dair araştırma merkezleridir. Tıp dünyasındaki yenilikler, halk sağlığıyla ilgili gelişmeler, bu alanda üretilen içeriklerin temel konusunu oluşturmaktadır. Dolayısıyla uzmanlık gerektiren sağlık konusundaki gelişmeler, bu alanın uzman habercileri tarafından sadeleştirilerek, halkın anlayacağı basit bir dille aktarılması gerekmektedir. Bilimsel bir dili sade bir dile dönüştürme yetkinliğine sahip olan uzman sağlık muhabirleri, özellikle hastalıklar, tedavi yöntemleri gibi kritik konularda içerik üretirken, okuyucu ya da izleyicinin yanlış anlamasına neden olabilecek ifadeleri kullanmaktan uzak durması kritik önem taşımaktadır. Bu alandaki muhabirlerin ayrıca hasta mahremiyetini ön planda tutması temel ilkelerden biridir.

2.2.4. Eğitim Haberciliği

İnsan hayatının her döneminde bir süreç olarak yer alan eğitimle ilgili gelişmeleri konu eden haberciliğe, eğitim haberciliği denilmektedir. Eğitim habercileri, eğitim kurumları ve bu kurumların bağlı olduğu bakanlık, yükseköğretim kurumları ile bu kurumlarda görev yapan yetkililer, akademisyenler ve uzmanlar gibi haber kaynaklarına başvurarak haber üretimi gerçekleştirmektedir. Uzman gazetecilerin, bu kaynaklarla ikili ilişkilerini güçlü

tutarak, alandaki yeni uygulamaları, değişimi ve noksanlıkları izleme ve doğru şekilde haberleştirme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu habercilikte önemli olan, toplumun önemli bir kesimini oluşturan velilerin ve öğrencilerin eğitim alanıyla ilgili gelişmelere dair bilgilendirilmesidir (Yılmaz, 2024, s. 312).

2.2.5. Diploması Haberciliği

Diplomasi alanında görev yapan haberciler, uluslararası politikaları, küresel örgütleri ve görev yaptıkları ülkelerin dış politikasında belirli düzeyde bilgi ve donanıma sahip olan uzman gazetecilerdir. Diplomasi habercileri, devletler ve hükümetler arasındaki gelişmeleri izleyerek, haber değerine haiz bilgiyi edinme ve haberleştirmekten sorumludur. Dolayısıyla diplomasi alanında görev yapan habercilerin alandaki gelişmeleri izlemesi için iyi derecede yabancı dil bilmesi önemli gereklilikler arasında yer almaktadır. Uluslararası ölçekte etkileri olan diplomasi alanına özgün bir dil kullanımı gerekmektedir. Yabancı ülke temsilcilerinin haberlerde temsilinde hiyerarşik konumları dikkate alınmakta, buna göre bir kullanılmaktadır. Haber dilinin tasarlanmasında dikkate alınan bir diğer husus ise diplomasinin kurallarıdır. Dolayısıyla bu alandaki uzman muhabirlerin diplomasi alanına, uluslararası ilişkilere hâkim olması, üretilen içeriklerin kalitesini de belirlemektedir.

Edinilen bilgilerin kaynağı önemli olduğu gibi teyit mekanizması da doğru kullanılarak haber üretimi yapılmalıdır. Diplomasi habercileri, dezenformasyondan ve manipülasyondan özellikle kaçınması elzem bir konudur. Görevlendirildikleri ülkenin kültürel her türlü yerel değerini ve sosyal/siyasi yapısını dikkate alarak içerik üretimi yapması önemlidir (Önem, 2024, ss. 243-244).

2.2.6. Ekonomi Haberciliği

Ekonomi haberciliği, çalışma hayatı, ticaret, ithalat, ihracat gibi iktisadi alanda her türlü detayı kapsamaktadır. Bu habercilikte her detay nicel olarak anlatılmaktadır (Kasap, 2019, s. 20). Ülkedeki büyüme, istihdam, sanayi üretimi benzeri verilerin yer aldığı piyasaların haberleştirilesinin yanı sıra ülkenin ekonomiyle ilgili kurum ve kuruluşlarının yetkililerinin açıklamaları ekonomi haberciliğinin alanına girmektedir. Ekonomi haberciliğinde, haberler hazırlanırken güncel verilerin doğru analiz edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, haberlerde doğru bilgi ve analiz, ekonomiye dair teknik kavramlara, grafik okuma vb. uzmanlık gerektiren konulara hâkim olunmasıyla mümkün olabilmektedir. Temel gazetecilik bilgisi, bu alanda içerik üretimi için yeterli görülmemektedir.

Ekonomi haberlerinde, paranın rotasını analiz edilerek, grafiklerle ve verilerle kamuoyuna aktarılmaktadır. Günümüz medya kurumlarının içeriklerine bakıldığında, her ekonomi haberinin uzmanlaşmış meslek erbaplarına ait olduğu görülmektedir. (Kasap, 2019, s. 273).

2.2.7. Kültür-Sanat Haberciliği

Kültür, insanlığın ilk dönemlerinden bu yana edindiği maddi manevi değerler ile her türlü alışkanlıklarla oluşturdukları yaşam şeklidir. Sanat ise pek çok akımı ve uygulayıcıyı kapsayan bir sosyal kurum olup, zamana ve topluma göre farklı uygulamaların ve fikirlerin bulunduğu bir yapıdır (Türk Dil Kurumu [TDK], 1992, ss. 947, 1253). Bu yapıya dair gelişmeler, yeni fikir ve eserler, ilgilileri ve toplumun belli kesimlerince takip edilmektedir. Bu toplumsal kesimin merak ettiği bilgilerin haberleştirilmesi de kültür sanat haberciliği alanının temel sorumluluğudur.

Kültür sanat haberciliğinde sinema, müzik, heykel, tiyatro, edebiyat ve benzeri pek çok sanat dalını kapsayan haberler yapılmaktadır (Gezmen ve Büyükaslan, 2019). Sanat dallarındaki gelişmelere dair haberlerin kalitesi, alana hakim habercilerle sağlanmaktadır. Yani gazetecinin bu alandaki gelişmeleri takip etmesi, doğru bir şekilde haberleştirmesi için konuya dair detaylı bilgi sahibi olması gerekmektedir. Kültür sanat haberciliği, kamusal alanda kültürel beğenilerin oluşumunda ve kültürel hiyerarşilerin yeniden üretilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Hangi sanat pratiklerinin "değerli", "nitelikli" ya da "görünür" kabul edileceğine ilişkin sembolik sınırların çizilmesine katkıda bulunan kültür sanat haberciliği, bu yönüyle alanın uzman habercileri pasif bir aktarıcıdan ziyade, kültürel alanın anlamlandırılmasında etkili bir yorumlayıcı olarak öne çıkmaktadır. Örneğin bir ressamın sergisindeki eserler anlatılırken, tiyatro oyunundan izlenimler aktarılırken, okuyucu ya da izleyicileri yönlendirebilmektedir. Bu nedenle muhabirin yetkinliği önem arz etmektedir (Dağ, 2023, s. 761).

Dijitalleşme süreciyle birlikte kültür sanat haberciliği yeniden yapılanırken, geleneksel eleştiri yazılarının yerini artık kısa, görsel ağırlıklı içerikler alarak, alanın ticarileşme, popülerleşme ve tanıtım odaklılaşma risklerini beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda, kültür sanat habercilerinin, gazetecilik ilkeleri ile kültürel endüstrilerin baskıları arasında dengeli bir konumlanma sorumluluğu bulunmaktadır (Verboord ve Janssen, 2015).

2.2.8. Siyaset Haberciliği

Siyaset haberciliği, parlamento, hükümet, siyasi partiler gibi kurumların ve aktörlerin faaliyetlerinin haber haline getirildiği alandır. Bu alanda, haber kaynağı olarak pek çok

kurumun bulunması nedeniyle, her bir alanın faaliyetlerinin haberleştirilebilmesi için alanında uzman muhabirlere daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. İç ve dış politika biriminde iki ayrı kolda değerlendirilebilen siyaset haberciliğinde, bilgi kaynakları Cumhurbaşkanlığı, Meclis, iktidar cd ana muhalefet partisi ile diğer partiler, yüksek yargı kurumları, bakanlıklardır. Aynı zamanda yerel yönetimlerden valilik, belediyeler, il özel idaresi, belediye meclisi, il genel meclisi ile merkezi hükümete bağlı kurum ve kuruluşlar, siyasi partilere ait temsilcilikler ve ilin milletvekilleri, önemli haber kaynakları arasında yer almaktadır.

Siyaset haberciliğinin, diğer habercilik türlerinden tam olarak ayrılan belirli sınırları bulunmamaktadır. Daha çok meclis, iktidar ve siyasi partiler ile ilgili aktörlerin haber değeri taşıyan çalışmalarını izleyen habercilik türü olarak tanımlanmaktadır (Küçükşahin ve Kocager, 2018, s. 23).

Haber kaynağı çeşitliliğine bağlı olarak alana hâkim habercilerin uzmanlık türüne göre iç ve dış politika olarak iki farklı kategoride ele alınan siyaset haberciliği, cumhurbaşkanlığı, parlamento, siyasi parti, bakanlık muhabirliği gibi farklı uzmanlık türlerini kapsamaktadır. Bu alanda haber üretimi, diğer habercilik türlerinde olduğu gibi iletişim teknolojileri alanındaki gelişmelere göre yeniden yapılanmıştır. Yeni iletişim teknolojilerinin gelişimi, siyaset haberciliğini hız, etkileşim ve çoklu platform mantığı üzerinden dönüştürmüştür. Dijital medya ortamlarında siyasal aktörlerin sosyal medya aracılığıyla doğrudan kamuoyuna seslenebilmesi, gazetecilerin geleneksel aracı rolünü zayıflatmış, siyaset haberciliğini doğrulama, bağlamlandırma ve analiz odaklı bir uzmanlık alanına dönüştürmüştür (Geyik, 2025).

3. SAVAŞ MUHABİRLİĞİ

3.1. Savaş Muhabirliği

Savaş, insanlığın ilk dönemlerinden bu yana hayatın içinde var olan, millet arasında yaşanan ve milli güç öğeleri kullanılarak uygulanan eylemlerdir (Varlık, 2013, s. 119). Savaş muhabirliği de savaşlarla ilgili gelişmelere dair toplanan bilgilerin kamuoyuna iletilmesi sürecinde yapılmış tüm gazetecilik çalışmalarını ifade etmektedir. Çatışma bölgelerinde, her türlü olağanüstü durumların yaşandığı kriz ortamlarında haber toplama faaliyetinden sorumlu gazeteciler, savaş muhabirleridir. Savaş muhabirleri, çatışma ve kriz bölgelerinden haber değeri taşıyan gelişmelere dair edindiği bilgiyi, gazetecilik alanının yerleşik kurallarına ve bağlı olduğu basın kuruluşunun yayın politikasına göre haber formatında düzenleyen ve aktaran medya profesyonelleridir (Geyik, 2021)

Literatürde, "savaş gazeteciliği" ve "savaş haberciliği" şeklindeki kavramlarla da anılan savaş muhabirliği, yaygın olarak savaş ve çatışma bölgelerinde yürütülen habercilik olarak tanımlanmaktadır. Bu habercilik alanında görev alan gazetecilere ise savaş muhabiri denilmektedir (Koçak, 2006, s. 15).

Oxford Dictionary, savaş muhabiri kavramını, radyo, televizyon ve gazete tarafından çatışma ve savaş ortamında gözlem yaparak, bağlı olduğu medya kuruluşuna haber ulaştırmakla görevlendirilmiş gazeteci olarak açıklamaktadır (Yalçınkaya, 2008, s. 165). Savaş muhabirliği, maliyeti yüksek bir habercilik alanıdır. Bu alanda görev alan muhabirlerin haber üretim sürecinde, çevirmenlere, yerel görevli kameramanlara, şoförlere, rehberlere yüksek meblağlar ödenmektedir. Savaş haberciliği, son yıllarda dünyanın birçok bölgesinde yayılan çatışmalar ve savaşlar nedeniyle haber medyasında öne çıkan bir alan olmuştur.

Savaş muhabirleri, bağlı olduğu kurumlar için haber üretirken, insanların bulunmak istemediği, yerel halkın yerinden edildiği bölgelerde, çatışmalara, ölüm ve yaralanma gibi acıya tanıklık etmektedir. Başta can güvenliği olmak üzere birçok riski göze alarak habercilik faaliyetinde bulunan savaş muhabirleri, silahlı saldırı, haksız yere tutuklanma, hedef gösterilme gibi sorunlarla baş başa kalabilmektedir (Koçak, 2006, s. 15).

Savaş muhabirlerinin temel sorumluluğu, savaş koşullarında yaşanan sorunları ve sıkıntıları kamuoyuna aktarmaktır (Çetin, 2012, s. 9). Bu bağlamda savaş muhabirleri, kamuoyunun savaşla ilgili algı ve tutumlarının belirlenmesinde, alınabilecek politik kararların şekillenmesinde ve insan hakları ihlallerinin görünür kılınmasında önemli bir rol

oynamaktadır. Dijitalleşmenin sağladığı hız ve yaygınlık sayesinde, savaş haberlerinin anlık olarak geniş kitlelere ulaşması, savaş muhabirliğinin toplumsal ve siyasal etkisini daha da artırmıştır (Gerginci, 2022, s. 1).

Üzerinde Press kelimesinin yazılı olduğu çelik yeleği bulunan, fotoğraf makinesi, kamerası, mikrofonu ve ses kayıt cihazıyla çatışma bölgeleri ve doğal afet yerleri gibi güvenlik sorunlarının olduğu ortamlarda görüntü, fotoğraf çekmeye çalışan savaş muhabirleri, günümüzde, medya kuruluşlarının donanımlı ve deneyimli habercileri arasından seçilmektedir. Savaş muhabirlerinin sahadaki çalışmalarına bakıldığında, farklı uygulamalar görülmektedir. Savaş, kriz ve çatışma ortamlarında haber üretim süreçleri, habercilik açısından değişen çalışma sistemleri ve haber elde etme yöntemleri çerçevesinde yürütülmektedir. Bu bağlamda gazetecilere uygulanan üç temel çalışma sistemi bulunmaktadır (Çubukçu, 2005):

1. Akreditasyon Sistemi
2. Pool (Havuz) Sistemi
3. Embedded Journalist Sistemi

Akreditasyon sisteminde, savaş bölgesinde çalışacak, çatışmaları ya da bir ordunun faaliyetlerini izleyecek olan muhabir, bölgede bulunan yetkililere çalıştığı medya kuruluşu adına başvurmaktadır. Aynı prosedür bir kurum dahilinde çalışmayan serbest muhabirler için de geçerli olmaktadır. Bu sisteme bakıldığında, haber kaynağı ile muhabir arasında bir ilişki oluşmakla birlikte, bu ilişki birbirlerini tanımakla sınırlıdır. Haber kaynağı muhabire tanıtım kartı ya da yaka kartı vermek suretiyle muhabirin rahat çalışmasını sağlamaktadır. Bu sistemde, haber kaynağı ile muhabir arasında bir mesafe de bulunmaktadır. Muhabir, haber kaynağının mekânında veya karargahında kalmaz, yalnız sözü edilen kaynak aracılığıyla gelişmeleri izlemek üzere ilgili kuruma giriş kolaylığı elde etmektedir.

Pool (Havuz) sistemi ise çatışma ve savaş bölgelerinde sıklıkla başvurulan yöntem olarak bilinmektedir. Muhabir hem can güvenliğini sağlamak hem de hareketliliği kısıtlamak adına kontrollü olarak savaş bölgesinde görev yapabilmektedir. Birinci Körfez Savaşı'nda, Kuveyt'te havuz sistemine dahil olan gazeteciler, ordunun izin verdiği nispette belirli bölgeleri gezerek çekim yapabilmiştir. Bu havuzun dışında kalanlar ise bu imkanlardan yararlanamamıştır. Bu savaşta üstü kapalı olarak haber sansürü uygulanmıştır.

Embedded Jourualist, diğer bir ismiyle iliştirilmiş gazetecilik de İkinci Körfez Savaşı'nda ortaya çıkmıştır. İngiliz ve Amerikan ordusunun hemen hemen her birliğine yerleştirilmek suretiyle ordunun hareketlerini ve çatışmaları doğrudan doğruya izleme şansı elde eden gazetecilere, iliştirilmiş anlamını taşıyan embedded ismi verilmiştir. Bu sayede iliştirilmiş gazetecilik habercilik terminolojisine girmiştir. Bu terim savaşı ordunun olanaklarıyla ve ordunun gözünden izleyen gazeteci anlamını taşımaktadır (Gündüz, 2011, s. 46).

İliştirilmiş gazetecilik sisteminde, askerlerle birlikte hareket etmektedir. Haberciler, askeri birlikte askerlerle aynı mekanda uyku ve yemek ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bu gazeteciliğin ilk örnekleri 1990'lı yılların sonunda Bosna Hersek ve Kosova'daki operasyonlarda da görülmüştür (Alnıaçık, 2005, s. 44).

3.2. Savaş Muhabirliğin Tarihsel Gelişim Süreci

Savaşlar, dramatik yönünün bulunmasıyla birlikte, birçok insanın kaderine etki yapmasından ötürü önemli haber değerine sahip olmaktadır. 17'nci yüzyıla kadar, profesyonel gazetecilik faaliyetlerinin henüz başlamadığı dönemlere bakıldığında, insanlar savaşlar ile ilgili haberleri gezginler, ajanlar, mektup yazarları ve kuryeler aracılığıyla almışlardır. M.Ö. 400'lü yıllarda yaşamış olan Atinalı Ksenephon, savaşları izleyerek notlar tutmuş, savaş haberlerini günümüze kadar ulaştırdığı için ilk savaş muhabiri olarak kabul edilmiştir. Evliya Çelebi de yaşamış olduğu devirde savaşlarla ilgili toplamış olduğu bilgilere ayrıntılı olarak Seyahatnamesinde yer vermiş olması sebebiyle tarihte ilk Türk savaş muhabiri olarak adlandırılmıştır (Kahraman, 2013, s. 17).

Savaşlar, insanlık tarihinde görülen en eski olaylar olarak önemli olgularının başında gelmektedir. İnsanlar, toplu yaşama geçtikten sonra birbirlerine karşı üstünlük sağlamak üzere savaşmışlardır. Bu savaşların sonucunda hem savaşı kazanan hem de kaybeden tarafın hayatı kökten değişikliğe uğramıştır. Bu sebeple çatışma bölgelerinde yaşananlarla ilgili bilgilerin kaydı büyük öneme haiz olan bir etkinlik olarak görülmüştür. Pers Savaşları (M.Ö. 499) sırasında yaşananları aktaran Heredot'un aynı zamanda ilk gazeteci olarak kabulü, gazetecilik ve savaş ilişkilerinin çok uzun geçmişe sahip olduğunu göstermektedir. Bu olaya benzer biçimde Thucydides'in, Peloponnes Savaşı'na ait anlattıkları da savaş gazeteciliğinin ilk örnekleri arasında yer almaktadır (Işık, 2020, s. 12).

İlk dönem savaş muhabirleri, savaşlar ile ilgili gözlemlerde bulunmanın yanında, savaşa katılanlarla görüşmeler yaparak not tutmak suretiyle savaş haberlerini aktarırken, modern anlamda savaş haberciliğine geçiş süreci 17'nci yüzyıldan sonra olmuştur. 17'nci

yüzyıldan sonra toplumsal haberleşme kapsamında etkin kitle iletişim vasıtası olarak öne çıkan gazetelerin muhabir kadroları oluşturulmuş, habercilik faaliyetleri profesyonel olarak gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Gazeteciliğin profesyonel meslek şeklinde yapılmaya başlandığı ilk dönemlerde, muhabirler savaşlar hakkındaki gelişmelere dair, savaş alanından dönen askerlerden aldıkları bilgiyi, mektupları ve dedikoduları haberleştirmişlerdir (Geyik, 2021, s. 13).

19'uncu yüzyılda Avrupa'da yayılmaya başlayan milliyetçilik fikirlerinin de etkisi altında halkların savaşa olan merakında artışa paralel olarak haber merkezleri, savaş haberciliğinde uzman muhabirleri haberci olarak gazetelerinde çalıştırmaya başlamışlardır. Avrupa'da modern kapsamda savaş haberciliği ilk olarak Napolyon Savaşları'nın ve Fransız Devrimi'nin yaşandığı süreçte başlamıştır. İlk modern savaş habercisi olarak kabul gören İngiliz John Bell, 1793 yılında başlamış olan Fransa-İngiltere Savaşı'nı, savaş alanında yerinden haber toplama tekniğini kullanarak izlemiştir (Işık, 2020, s. 14).

Savaş gazeteciliği, modern iletişim araçlarından telgrafın yaygınlaşmasıyla birlikte muhabirlerin savaşı direkt sahada izlemesi, sahadan haber aktarımı ile belirginleşmiştir. 1846-1848 yıllarındaki Meksika-Amerika Savaşı modern savaş muhabirliğinin başlangıç dönemi olarak kabul edilir ve bu çatışmadaki askeri her türlü operasyonla ilgili bilgiler haber merkezlerine hızla iletilmiştir. Savaş muhabirliğindeki esas ilerleme ise 1854'teki Osmanlı ile Rusya arasındaki Kırım Savaşı dönemidir. The Times muhabiri Russell, bu savaşı bildirmede öncü olmuştur (Özkaya, 2017, s. 14). Kırım Savaşı'nı farklı medya kuruluşlarından yaklaşık 30 gazeteci takip etmiştir. Russell, öncü olsa da onun haricinde, İngiliz gazetelerinde görev alan 25 muhabir, Fransız gazetesinden 1, Osmanlı'dan ise 2 muhabir savaşı izleyerek haberleştirmiştir (Küçükalkan ve Demirel, 2017, s. 143).

Savaş haberciliğindeki köklü değişimler, yeni iletişim araçlarının ortaya çıkmasıyla başlamıştır. Teknolojinin savaş haberciliğindeki ilk yansıması, İspanya İç Savaşı'nda görülmüştür. Bu savaşta farklı bölgelere fotoğrafçılar yerleştirilmiş, görüntüler canlı şekilde elde edilmiştir. İspanya ve başka ülkelere sağlanan bilgi akışı ve görseller, savaşa ilişkin halkın düşüncelerini şekillendirmede etkili olmuştur. Kameraların savaşın gerçekliğini gösterdiği ilk yer ise Vietnam Savaşı'dır. Dönemin en üst teknolojik yenilikleri arasında sayılan kameralar, Vietnam Savaşı'nda kullanılarak basın faaliyetlerinde önemli ilerleme sağlandı. Bu savaşın görüntüleri, özgür basının görevini yerine getirmesiyle dünyanın her yerindeki insana ulaştı ve dünya kamuoyu ilk defa

savaşlara hiç olmadığı kadar tanıklık etti. Dolayısıyla Vietnam Savaşı, savaş haberciliğinde önemli bir dönüm noktası olmuştur (Özkaya, 2017, s. 14).

Vietnam Savaşı'ndan yapılan haberler, video görüntüleri, kamuoyunda savaş politikalarına bakış açısını değiştirdi ve savaş haberciliğinin önemi daha iyi anlaşıldı. Dünya kamuoyu, Vietnam Savaşı'ndan gelecek her görüntüye, habere değer verirken, oluşan kamuoyu baskısı ile bu savaşın basın özgürlüğü açısından olumlu yansımaları oldu. Basın özgürlüğünün ileri düzeyde olduğu savaş olarak tarihteki yerini alan Vietnam Savaşı'nda, gazeteciler kısıtlamasız yayın yapmışlardır. ABD, gazetecilerin askeri olanakları kullanarak oluşturulan özgür ortamda ürettikleri haberlerin de etkisiyle Vietnam'dan çekilmek zorunda kalmıştır. ABD hükümeti, savaşın ardından Vietnam'da kamuoyunun desteğini, savaş alanında yaşananların halka iletilmesiyle kaybettiğini, bir anlamda savaş habercilerini suçlamıştır (Yalçınkaya, 2008, ss. 34-35).

1991 yılındaki Körfez Savaşı'nda ise savaş muhabirleri sıkı denetlenmeye tabi tutulmuştur. Pentagon yayın haklarını CNN'e verirken, savaşın bu medya kuruluşu üzerinden kamuoyuna aktarılmasını sağlamıştır. Farklı ülkelere ait televizyonlar, CNN yayınlarıyla izleyicilerine aktarabilmiştir. CNN muhabiri Peter Arnett, Körfez Savaşı'nda iki ayrı durum olduğundan bahsederken, gazetecilerin haberleri çatışma bölgeleri dışında, Pentagon'daki komutanlardan edindikleri bilgilerle oluşturduğuna işaret etmiştir (Tokgöz, 2012, s. 284). 1. Körfez Savaşı, ayrıca savaş alanından görüntülerin canlı yayınlanmasıyla bir dönüm noktası olmuştur (Yalçınkaya, 2008, ss. 34-36).

Savaş haberciliğinde yaşanan bir diğer önemli gelişme ise bu alanda görev alan gazetecilerin eğitimleriyle ilgilidir. Savaşlarda gazetecilerin silahlı saldırı, kaçırılma gibi istenmeyen durumları yaşamaları, birçok ülkeyi bu alanda görevli gazetecilere özel eğitim verilmesi noktasında adım atmaya sevk etmiştir. Örneğin, ABD ve Avrupa'da savaş muhabirlerinin özel bir hazırlık kursu almadan çatışma ve savaş bölgelerine gönderilmemesine yönelik kurallar oluşturulmuştur. BBC savaş muhabiri Jeremy Bowen, geçmiş dönemlerde gazetecilerin savaş bölgelerine gerekli hazırlık yapılmadan gönderildiğini, ancak günümüzde bu durumun değiştiğini belirtmektedir. BBC, artık çatışma bölgelerine gönderdiği her muhabiri en az beş günlük bir eğitimden geçirmektedir. Bu eğitimde ilk yardım detayları, riskli bölgelerde tutum, düşmanı algılama, çevrenin tehlikelerinde gezinme gibi konular ele alınmaktadır (Özkaya, 2017, s. 18). Yine Reuters, AP ve Anadolu Ajansı gibi medya kuruluşları da savaş muhabirlerine yönelik bir dizi eğitimler düzenlemektedir (Koçak, 2006, s. 32).

3.3. Türkiye'de Savaş Muhabirliği

Savaş haberciliğinin, Türkiye'de gelişim sürecine bakıldığında ise ilk örneklerine Osmanlı-Rusya arasında yaşanan Kırım Savaşı'nda rastlansa da bu savaşa dair günümüze ulaşan kayıtlar bulunmamaktadır. Osmanlı dönemi ilk gazetelerinden Ceride-i Havadis, Kırım Savaşı'nı kendi muhabirleri aracılığıyla izlediği, savaştaki sorunları ve eksikleri halka ulaştırdığı bilinmektedir Savaş gazeteciliği alanında Türk savaş muhabirleri tarafından alınan ve günümüze ulaşan ilk kayıtların ise Kurtuluş Savaşı ile ilgili olduğu bilinmektedir. Hıfzı Topuz, 2. Mahmut'tan Holdinglere Basın Tarihi isimli eserinde, mütareke yıllarında AA'nın Resmi Tebliğ olarak hazırlamış olduğu bültenlere bakıldığında cephe haberlerine yer verildiğini, tayfalar, baş tayfalar, kaptanlarca İstanbul'a getirilip gazetelere satıldığını aktarmıştır (Topuz, 2003, s. 124).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş sürecinde istiklal savaşında savaş haberciliğinde ilerleme sağlanmış ancak, ilk dönemlerde Savaş muhabirliği kavramı tam anlamıyla karşılığını bulamamıştır. Bu dönemdeki savaş muhabirliği bugünkü savaş muhabirliğinden oldukça farklı olup, Anadolu'dan gelen haberlerin İstanbul'daki gazetelere iletilmesi şeklinde olmuştur. İstanbul basınındaki haberler çoğunlukla takalarla, motorlu kayıklarla, yük gemileriyle İnebolu'ya veya İzmir'e getirilmiş bültenlerden oluşmaktadır. Bu bültenlere, o dönemde resmi tebliğ denmektedir ve kaptanlar, tayfalar tarafından pek çok farklı yoldan İstanbul'a getirilip satıldığı bilinmektedir. O dönemde bültenleri elde etmek için özel muhabirler görevlendiren gazeteler, düzenli olarak her sabah erken saatlerde Kız Kulesi açıklarında yer alan motorlardan bu bültenleri edinmiştir. O yıllardaki Tercüman Gazetesi çalışanı Münir Çopanoğlu, İstanbul'daki gazetelerin bu haberleri elde etmeye çalışmasının oldukça zor olduğunu ifade ederek, rekabetin ön planda ve parasal detayların söz konusu olduğunu belirtmiştir (Çetinkuş, 2021, ss. 335-336)

Türkiye'de daha sonraki dönemlerde savaş haberciliği alanında ilerleme kaydedilmiş, savaş muhabiri olarak öne çıkan gazeteciler yetişmiştir. 2. Dünya Savaşını ise çatışma bölgesinde takip eden Anadolu Ajansı'ndan Türk savaş muhabiri Raif Çorlu, Strasburg'daki, Almanların bombardımanı sırasında hayatını kaybetmiştir. Çorlu, savaş bölgesinde görevini yaparken hayatını kaybeden ilk Türk savaş muhabiri olmuştur. (Koçak, 2006, s. 16).

Medyadaki teknolojik gelişmeler ve 1990'dan sonraki sektörde oluşan rekabet sonrasında savaş alanlarına giden gazetecilerin sayısında önemli oranda artış dikkati çekmektedir.

1992'deki 1. Körfez Savaşı, Türkiye'deki gazetecilerin savaşla ilk büyük karşılaşmasıdır. Daha sonrasında Türk medyası, savaş gazeteciliğini daha da belirginleştiren birçok çatışma ve savaş takip etmiştir. Bunların içinde Yuvoslavya İç Savaşı sonrasında ortaya çıkan Arnavutluk'taki iç savaş ve Rusya'nın Çeçenistan'a yaptığı askeri harekatlar ile ABD'nin Afganistan'a müdahalesi Türk gazeteciler tarafından sahadan takip edilmiştir. Ayrıca 1993 Somali'ye asker gönderimi, Cezayir'deki iç karışıklık ve devamında 2. Körfez Savaşı, Türk gazetecilerinin savaş muhabirliği konusunda tecrübe edindiği yerlerdir.

Türkiye merkezli haber ajansları Anadolu Ajansı, Demirören Haber Ajansı ve İhlas Haber Ajansı dünyanın farklı coğrafyalarındaki savaş bölgelerine bugüne kadar çok sayıda savaş muhabiri göndermiştir. Türkiye'de savaş gazeteciliğinin önemli isimlerini, Füze krizinde Küba'ya tek giren Batılı gazeteci ve Fransızlar tarafından "gran Turc" olarak tanınan Gökşin Sipahioğlu, Kıbrıs Barış Harekâtı ve birçok savaşta bulunan Ergin Konuksever, Türkiye'nin ilk kadın savaş muhabiri Semiha Es ve son dönemin deneyimli savaş muhabiri denildiğinde akla gelen Coşkun Aral ve Mete Çubukçu olarak sıralayabiliriz.

Türkiye'nin ilk kadın savaş muhabiri olarak engelleri aşan ve kadın savaş muhabirlerine yol açan Semiha Es ismi de bu alandaki önemli isimlerdendir. Kore, Vietnam, Ruanda gibi savaşın olduğu bölgelerde, farklı ve dikkat çekici fotoğraflar çekerek savaşların en acı durumlarını gözler önüne sermiştir. 1950'lerden başlayarak eşi ile birlikte Hürriyet Gazetesi bünyesinde görev yapan Es, savaş sahalarını farklı şekillerde fotoğraflamıştır (Özkaya, 2017, s. 22).

Deneyimli gazeteci Serdar Akinan, Türkiye'de savaş muhabirliğinin yüzeysel bir boyutta kaldığını, sahada fotoğraf çekebilen her bireyin kendisini savaş muhabiri olarak tanımladığını ifade etmiştir. Serkan Ocak ise bu kavramın Türkiye'de tam karşılığını bulamadığına ve alandaki eğitim eksikliğine dikkat çekmiştir. Ocak ayrıca, savaş muhabirliğinin yüksek maliyetli bir alan olması nedeniyle uzmanlaşmanın asgari düzeyde kaldığını, buna karşın saha deneyiminin ön planda olduğunu vurgulamıştır (Ocak, 2012, s. 9). Ekonomik kısıtların yanı sıra muhabirlerin tehlikeli bölgelerde ciddi güvenlik sorunları yaşadığını belirten Ocak, bu mesleği önemseyen ve ilerleme kaydeden ülkelerde, savaş haberciliğine ayrılan bütçelerin oldukça yüksek olmasının temel bir gerçeklik olduğunu ifade etmiştir (Demir, 2019, ss. 28-29).

Türkiye'nin güneydoğu sınır komşuları olan Irak ve Suriye'nin son yıllarda birer savaş alanına dönüşmesi, ülke kamuoyu tarafından yakından takip edilmektedir. Özellikle

Suriye'deki iç karışıklıklar ve ülkenin parçalanma süreci, Türkiye açısından taşıdığı kritik önem nedeniyle ön plandadır. Bu sıcak bölgelere gönderilen savaş muhabirleri, yaşanan gelişmeleri aktarırken tarafsızlıklarını koruma ve objektif kalma noktasında ciddi zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır.

Türkiye'deki savaş muhabirlerinin çalışma koşullarının yetersizliği, doğrudan ekonomik imkanlarla ilişkilidir. Örneğin bir Türk savaş muhabiri, bir BBC muhabirinin sahip olduğu bütçeyle hareket edememektedir. Tehlikeli bölgelerde görev yapan gazetecilerin güvenliğini sağlama konusundaki zafiyetler, kurumsal bir savaş muhabirliği anlayışından hala uzak olunduğunu göstermektedir. Bu mesleği ciddiye alan ülkelerde, riskli bölgelere giden gazetecilerin sigorta ve tazminat hakları oldukça yüksektir (Koçak, 2006, s. 15). Bu ülkelerde muhabirler ancak kapsamlı eğitimlerden sonra sahaya sürülürken, Türkiye'de ise bu tür eğitimlerin eksikliği ve bölgeye gönderilen gazetecilerin sigortalanması konusundaki ciddi ihmaller dikkat çekmektedir.

Türkiye'de savaş muhabirliği alanında son dönemde dikkat çeken uygulamaları hayata geçiren medya kuruluşu ise Anadolu Ajansı olmuştur. Bu kurum, 2012 yılından itibaren savaş muhabirliğinin kurumsal bir kimlik kazanmasına öncülük etmiştir. Bu kapsamda hem kendi personeline hem de diğer medya kuruluşu çalışanlarına yönelik "Savaş Muhabirliği Sertifika Programları" düzenlemeye başlamıştır. Ajans, bu eğitimi almayan çalışanlarının savaş, kriz veya yüksek riskli bölgelerde görev yapmasına izin vermemektedir. Söz konusu eğitimlerde, zorlu şartlarda hayatta kalma becerilerinin yanı sıra, kritik alanlardan elde edilen haber, fotoğraf ve görüntülerin en hızlı ve güvenli şekilde merkeze nasıl iletileceği öğretilmektedir (Özkaya, 2017, s. 11).

4. SAVAŞ MUHABİRLİĞİ EĞİTİMİ

İnsanlar, doğal afetleri, savaşları, toplumsal olayları habercilerin kaleminden öğrenmekte, kameraman ve foto muhabirlerin objektifinden görmektedir. Haberciler, tüm bu görüntü ve haberleri zor şartlar altında, canlarını ortaya koyarak hazırlamak zorunda kalmaktadır. Bugüne kadar bu türden haberleri yaparken yaralanan, rehin alınan veya hayatını kaybeden oldukça fazla haberci olmuştur. Bu sebeple, bu tür görevlerde bulunan habercilerin, ilk önce tehlikeli ortamlarda hayatta kalmayı öğrenme becerilerini kazanması gerekmektedir. Maalesef dünyada medya çalışanlarının birçoğu savaş ortamında ne şekilde hayatta kalacağını, nasıl davranacağını bilmemektedir (Özkaya, 2017, s. 12).

Bununla birlikte savaş haberciliğinin ilk dönemlerinde, gazeteciler hiçbir eğitim almadan savaş bölgelerinde görevlendirilmiştir. Daha önce savaş alanlarında görev yapan muhabirler, deneyim kazandıkları düşünülerek yine savaş bölgelerine gönderilmiştir. Bu nedenle savaş muhabirlerinin eğitimi saha deneyimine dayalı olarak gerçekleşmiştir.

Savaş alanlarında gazetecilik faaliyeti yürütmek, riskli ve zorlu bir süreci de beraberinde getirmektedir. Bununla birlikte savaş bölgesine gönderilen muhabirlerin, o bölgeye gitmeden önce, bölge hakkında bilgi toplamaları gerekmektedir.

Savaş gazeteciliği olarak, eğitim almamış ya da o atmosferi deneyimlememiş gazeteciler tarafından kamuoyuna sunulan bilgi akışı, bütüncül bir gözle yorumlanmamış bilgiler olmaktadır. Bu durum da gazetecilik etiğini kusurlu hale gelmektedir bunun önüne geçmek için de basın meslek ilkelerini içeren, özgün, bütüncül ve nesnel içerikli bilgi için savaş gazeteciliği alanında eğitimlerin genişletilerek verilmesi gerekmektedir (Öncel, 2019, s. 104).

Günümüzde dünyadaki kurumsal birçok yayın kuruluşu savaş bölgelerine göndereceği muhabirleri ciddi bir eğitimden geçirmektedir. Bu kurumlar arasında AFP, AP, Reuters gibi ajanslar yer alırken, bu kurumlar hiçbir personelini eğitim almadan savaş bölgelerine göndermemektedir. Türkiye'de ise 2012 yılından itibaren Anadolu Ajansı'nda düzenli bir şekilde savaş muhabirliği eğitimi verilmektedir. Bu eğitime ajans kendi çalışanları harici farklı medya kuruluşlarının çalışanlarının da katılmasına fırsat vermiştir.

4.1. Dünyada Savaş Muhabirliği Eğitimi

Çatışma ve savaşların günümüzde dijitalleşen propaganda araçları ve asimetrik savaş yöntemleriyle yürütülmesi, savaş muhabirliği eğitimini de stratejik bir öneme

kavuşturmuştur. Savaş muhabirliğini modern gazeteciliğin en riskli ve stratejik uzmanlık alanlarından biri haline gelmiştir. Bu riskli ve stratejik uzmanlık alanı, muhabirlerin yalnızca gazetecilik temel bilgisi ve haber yazma yeteneklerine sahip olmalarının ötesine, aynı zamanda ileri düzeyde güvenlik, ilk yardım ve kriz yönetimi disiplinlerini kapsayan yapılandırılmış bir eğitim sürecinden geçmelerini zorunlu kılmaktadır.

Dünya genelinde savaş muhabirliği eğitimi, kurumsallaşma düzeyine göre ülkeden ülkeye ve kurumdan kuruma belirgin farklılıklar göstermektedir. Batı merkezli medya kuruluşları ve uluslararası organizasyonlar genellikle "Düşman Ortam Eğitimi" (HEFAT) gibi standartlaşmış sertifika programlarına odaklanırken, çatışma bölgelerine komşu olan ülkelerde bu eğitimler daha çok saha tecrübesi ve askeri iş birliği protokolleri üzerinden şekillenmektedir. Ancak, gelişen teknoloji ve değişen çatışma dinamikleri karşısında mevcut müfredatların yeterliliği, akademik camiada ve medya sektöründe ciddi bir tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Bu bağlamda, eğitimin yalnızca operasyonel güvenlikle sınırlı kalmayıp, travma sonrası stres bozukluğu gibi psikolojik dayanıklılık süreçlerini ve dijital veri güvenliğini de kapsaması gerekliliği ön plana çıkmaktadır.

Farklı ülkelerce ve kuruluşlarca verilen savaş muhabirliği eğitimi hem gazetecilerin can güvenliğinin sağlanması hem de çatışma bölgelerinden aktarılan haberlerin niteliğinin artırılması adına hayati önem taşımaktadır. Dünyada savaş muhabirliğinin eğitimine bakıldığında karşımıza birkaç eğitim türü ortaya çıkmaktadır. Bu eğitimler zor koşullara, savaş ve çatışma bölgelerine giden muhabirleri, sıkıntılı bölgelerde çalışan herkesi kapsamaktadır.

4.1.1. HEFAT Eğitimi

HEFAT eğitimi iki ayrı kursu içermektedir. Bunlardan biri Hostile Environment Awareness Training (HEAT) ve diğeri First Aid Training'dir. Bu eğitimlerde verilen dersler şu şekilde sıralanmaktadır (Gezgin, 2012, s. 45).

- Bireysel koruma
- Yolcu, sürücü ve yurtdışında ikamet edenler için güvenlik ekipmanı
- Düşmanlar tarafından gözetmenlere karşı farkındalık
- Taktiksel sürüş ve park
- Araç kontrol noktalarının güvenliğini müzakere etme

- Trafik kazalarında kazazedelerin güvenliğini sağlama
- Balistik farkındalık ve bu farkındalığa tepki
- El bombasından kurtulma
- Nişancı, bıçaklayıcı, intihar saldırısından kurtulma
- Gözetleme önleyici davranışları öğrenme
- Hükümet güçleri tarafından resmi olarak gözaltına alınma
- Sorgulama ile başa çıkma
- Kaçırılma önleme ve hayatta kalma
- Zorunlu durumlarda müdahaleye odaklanan ilk yardım eğitimi

BBC gibi uluslararası ölçekte öne çıkan haber kuruluşları, riskli alanlarda görevlendirdiği tüm personeline HEFAT eğitimi aldırmaktadır. Çatışma ve kriz bölgelerinde görevlendirilen tüm gazeteciler, ayrıca güvenli çalışma kursunu tamamlamak zorundadırlar. Bu kurslar 3-5 gün sürmektedir. Keza, farklı sıkıntılı bölgelerde çalışanlar için de HEFAT kursu zorunlu kılınmıştır (Bowen, 2017).

HEFAT kursları gazetecilerin karşılaştığı birçok zorluk ve tehlikeyle yüz yüze kaldığı 1990'lı yıllarda ortaya çıkmıştır. ABD'nin ve Birleşik Krallığın 2003'teki Irak'a saldırısı sonrasında HEFAT programları ciddi önem kazanmıştır. Arap Baharı döneminde 21 gazetecinin öldürülmesi sonrasında önemli haber kuruluşları muhabirleri için HEFAT eğitimini gündemlerine almıştır.

HEFAT kursuna katılmak gazeteci güvenliğini doğal olarak garanti etmese de gazetecileri savaş bölgelerine hazırlayan zengin eğitim içerikleri sunmaktadır. Teorik ve pratik çalışmalarla dolu yoğun bir program olarak tasarlanan HEFAT, 3 ila 5 gün arasında değişen kurs süresindeki eğitimler hem iç hem dış mekanlarda gerçekleşmektedir. HEFAT programlarının içeriği sürekli değişmektedir ve ilk yardım eğitimi çoğunda yer almaktadır.

HEAT kursları ise katılımcılara savaşların olduğu ortamlarda, bireysel güvenliğin artırılmasına yönelik gerekli olan becerilerin, bilgilerin ve bölgede yaşanabileceklere karşı edinilecek tutum öğretilmektedir. HEAT kursu, katılımcılara riskli alanlarda etkili bir biçimde tepki vermelerine destek olunması için verilen bir kurstur. Ayrıca bu kurslar belirli yöntem, egzersizler ve simülasyonlardan oluşmaktadır. HEAT kursunun bilinen detayları

güçlü bir müfredat, güvenli bir öğrenme alanı ve sürükleyici bir süreç olarak öne çıkmaktadır (INSI, 2024).

En popüler HEAT müfredatı, Avrupa Birliği destekli Europe's New Training Initiative for Civilian Crisis Management (ENTRİ) projesine aittir. Bu müfredatta 5 günlük ileri düzeyde HEAT programı yer almaktadır. ENTRİ, HEAT uzman grubunun görüşmeleriyle güncellenmektedir.

Hollanda merkezli uluslararası eğitim faaliyetleri düzenleyen bir kuruluş olan CSD, yüksek riskli bölgelerde acil durum müdahale ekiplerinin güvenliğini artırmak ve böylece görevlerini etkili ve güvenli bir şekilde yerine getirebilmelerini sağlamak için 2004 yılından bu yana her yıl dünya çapında HEAT programları düzenlemektedir. Bu kursta, bir kurgu düzenlenir ve güvenlik sorunu olan bir ülke ortaya konur. Yapılan senaryo bazlı kurslar, profesyonel eğitimcilerle birlikte uygulanmaktadır. Simülasyonun aktif olduğu bir düzende katılımcıların tepkileri ölçülmektedir. Kursta, sanal tecrübeler oluşturularak, gerçek bir olayda karşılaşılabilecek bir durumda tecrübelerden edinilen deneyim ile hareket edilmektedir. En temel CSD HEAT kursunda saha güvenliği, risk değerlendirilmesi, cinsiyete özgü riskler, kişisel risk profili, acil durum planlaması, yer değiştirme, tahliye, iletişim becerileri, temel ilk yardım, stres yönetimi, kişisel hayatta kalma ve ruh sağlığı, simülasyonlar ve saha tatbikatları, silah bilinci gibi dersler yer almaktadır (Centre for Safety and Development (CSD, 2024).

HEAT eğitimlerinde dünyada öncü uluslararası şirketlerden biri de Londra merkezli AKE'dir. AKE tarafından yüz yüze gerçekleştirilen dinamik 3 günlük kurslarda, bireysel gazetecilere, medya ekiplerine, STK'lara ve kurumlara, karmaşık ve potansiyel olarak tehlikeli ortamlarda seyahat ederken ve çalışırken karşılaşılabilen risklere karşı eğitimler verilmektedir. AKE'nin HEAT programı, farklı öğrenme stillerine uyum sağlamak için dersler, tartışma grupları, atölye çalışmaları ve pratik simülasyonlar ve egzersizlerin bir karışımıyla sunulmaktadır. Eğitimler, hazırlık ve planlama, güvenlik ve tıp olmak üzere üç temel alana odaklanmaktadır. Bu alanlardaki modüller arasında durumsal farkındalık, kişisel güvenlik, karşı gözetim, silah etkileri, aktif silahlı saldırı senaryoları, sivil huzursuzluk, yolculuk yönetimi, kaçırma ve fidye ve travma bakımı yer almaktadır. 30 yıldan fazla HEAT kursları veren kurum (*AKE Group,* 2025).

Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar için HEAT eğitimi sağlayan kuruluşlardan Norveç merkezli Norwegian Refuee Council (NRC) de gerçek zamanlı tehditlerle başa çıkmak için

gerekli bilgi ve becerileri kazandırmaya yönelik altı günlük eğitim programları düzenlemektedir, Eğitimlerde ileri düzey teorik ve uygulamalı simülasyon egzersizlerinin bir sentezi sunulmaktadır. Teoriyle başlayan eğitimler, ardından katılımcıların her kavramı rahatça kavrayabilmeleri için uygulamalar yapılmaktadır. Riskli alanlarda görev yapan özel sektör çalışanlarına yönelik düzenlenen bu kurslarda, ilk yardım, psikolojik ilk yardım, kişisel güvenlik, emniyet, güvenlik ve emniyet zihniyeti, iletişim ekipmanları, yakalanma ve esaret, ateş altında davranış, sahadaki tehditler, yangın güvenliği, bireysel durum farkındalığı, patlamamış mühimmat ve el yapımı patlayıcı cihaz temalarına odaklanılmaktadır (*NRC*, 2025).

Gazetecilere yönelik First Aid Training (ilk yardım eğitimi) ise özellikle yüksek riskli ve çatışma ortamlarında görev yapan medya çalışanlarının, acil sağlık sorunlarıyla başa çıkabilmek için gereken temel tıbbi bilgi, beceri ve uygulamaları kazanmalarını amaçlayan bir eğitimdir. Bu eğitimlerde, bir yaralanma veya travmatik acil durumda acil yardım ekiplerinden önce gerekli ilk müdahaleyi yapabilme yeteneğini geliştirmeye odaklanmaktadır. Bu kapsamda temel yaşam desteği, kanama kontrolü, şok yönetimi ve yaralı değerlendirmesi gibi kritik müdahale becerileri teorik ve uygulamalı biçimde gösterilmektedir. Gazetecilerin, özellikle savaş ve kriz bölgelerinde çalışırken maruz kalabilecekleri fiziksel riskleri azaltmak ve kendi sağlık güvenliklerini artırmak için bu eğitimleri almaları uluslararası medya güvenliği standartları tarafından tavsiye edilmektedir. Bu bağlamda, Hostile Environment and First Aid Training (HEFAT) gibi hostil ortam eğitim programlarının bir modülü olarak ilk yardım eğitimi, gazetecilerin sahada karşılaşabilecekleri hayatı tehdit eden senaryolarda etkin müdahale yapabilmelerini sağlayacak bilgi ve becerileri sağlamaktadır. İlk yardım eğitimini doğrudan gazetecilere yönelik biçimde sunan kurumlar arasında, International Women's Media Foundation (IWMF) tarafından düzenlenen HEFAT programı bulunmaktadır. IWMF'nin bu programlarında gazeteciler hostil çevre farkındalığının yanı sıra acil tıbbi müdahale becerilerine ilişkin modüllerle fiziksel güvenlik kapasitesini artırma fırsatı sunulmaktadır. (*IWMF*, 2025).

Global Journalist Security (GJS), dünyada HEFAT kapsamında gazetecilere ilk yardım eğitimini veren kuruluşlar arasında öne çıkan bir diğer kuruluştur. GJS, Kasım 2011'de kurulmuş, danışmanlık ve güvenlik eğitimlerinin yer aldığı bir kurumdur. Tecrübeli gazetecilerden, basın özgürlüğü savunucularından, güvenlik eğitimleri veren uzmanlardan oluşan bir kadroya sahip GJS, basın özgürlüğünü temel prensip olarak kabul eden bir

kuruluştur. Kurumda, haber kuruluşlarında çalışanlar, gazeteciler, sivil toplum kurumlarındaki personeller eğitim almaktadır. Kurumun en temel amacı, bireylerin kendi güvenlikleri için en iyi kararı vermelerine yardımcı olmaktır. GJS'e ait hayatta kalma eğitimlerinde riskli ortamlarda, çatışmalarda neler yapabileceklerini gösteren bu kursta katılımcılara uygulamalı eğitimler verilmektedir. Kurumun kursları 2 ile 5 günlük sürelerle değişim göstermektedir. 2 günlük eğitimlerde bireysel farkındalık, başlangıç ilk yardım eğitimi, hukuki detayların başlangıç seviyesi, bireysel savunma gibi detaylandırmalar yer alırken, 5 günlük eğitimlerde detaylı ileri tıp eğitimi, yaralıların nasıl taşınması gerekliliği, bireysel stres yönetimi, cinsel saldırı, gözaltı konuları yer almaktadır. Uluslararası güvenlik eğitim sağlayıcıları, haber kuruluşları, serbest gazeteciler ve sivil toplum çalışanları için özel olarak tasarlanmış hostil ortam ve ilk yardım eğitimleri sunan GJS, bu kurslarda gazetecilere yönelik olarak hem risk değerlendirmesi hem de acil ilk yardım uygulamaları kapsamlı biçimde ele alınmaktadır (*GJS,* 2025). Ayrıca, International Media Support (IMS) gibi mesleki kuruluşlar, gazeteci güvenliği programlarının bir parçası olarak risk analizi ve tehdit azaltma eğitimiyle birlikte ilk yardım becerilerine odaklanan güvenlik eğitimleri gerçekleştirmektedir ("IMS", 2025).

4.1.2. Gazeteci Güvenliğine Yönelik Uluslararası Kılavuz Çalışmaları

Savaş, kriz ve çatışma bölgelerinde habercilerin karşılaştığı riskler, fiziksel tehlikelerle sınırlı kalmamakta, dijital, hukuki ve psikososyal boyutları da bulunan çok katmanlı bir güvenlik sorunlarını da kapsamaktadır. Bu bağlamda, gazeteci güvenliğinin sağlanmasına yönelik çalışmalar uygulamalı eğitim programlarının yanı sıra uluslararası kuruluşlar tarafından hazırlanan kılavuzlar, el kitapları ve normatif metinler aracılığıyla da desteklenmektedir. Bu kılavuz çalışmaları, gazetecilerin sahada haber üretim sürecinde karşılaşabilecekleri riskleri öngörmelerine, bu risklerle başa çıkabilme, karşı önleyici stratejiler geliştirmelerine ve mesleki üretim faaliyetlerini daha güvenli koşullarda sürdürebilmelerine önemli katkılar sağlamayı amaçlamaktadır. Uluslararası düzeyde hazırlanan bu kılavuzlar, farklı ülkelerde ve farklı gazetecilik pratikleri içinde çalışan medya mensuplarının ihtiyaçlarını dikkate alan, çoğunlukla ücretsiz erişime açık kaynaklar olarak öne çıkmaktadır.

Bu kapsamda yapılan çalışmalardan biri, Uluslararası Kadın Radyo ve Televizyon Çalışanları Derneği (IAWRT) tarafından, UNESCO desteğiyle 2017 yılında yayımlanan Kadın Gazeteciler için Güvenlik El Kitabı'dır. Ücretsiz olarak kurumun internet sitesinden erişilebilen bu el kitabı, özellikle riskli ve çatışmalı bölgelerde görev yapan kadın

gazetecilerin karşılaştıkları özgül tehditlere ilişkin çözüm önerilerine odaklanmaktadır. Kitap, kadın gazetecilere yönelik güvenlik ve emniyet konularında rehberlik etmeyi, pratik öneriler ve uygulanabilir stratejiler sunarak sahada karşılaşılabilecek risklerin minimize edilmesine katkı sunmak üzere tasarlanmıştır. Fiziksel güvenlik, dijital güvenlik ve psikososyal güvenlik olmak üzere üç temel eksen üzerine kurulan el kitapta, cinsiyet temelli riskler üzerinde durulmakta, kadın gazetecilerin saha deneyimlerinde cinsiyetin belirleyici rol oynadığı durumlara özel vurgu yapılmaktadır. El kitabında, gazetecilerin görev öncesinde sistematik bir risk değerlendirmesi yapmalarının gerekliliğine işaret edilirken, bu değerlendirmeyi kolaylaştırmak amacıyla yönlendirici sorulara da yer verilmektedir. Söz konusu sorular, sahada karşılaşılabilecek tehditlerin neler olabileceği, bu tehditlerin ne zaman ve hangi koşullarda ortaya çıkabileceği gibi hususları kapsamaktadır. Kitabın içeriği genel olarak fiziksel güvenlik tedbirlerine odaklanmakla birlikte, dijital güvenliğe ilişkin öneriler de önemli bir yer tutmaktadır (Saady, 2017).

Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF) tarafından yayımlanan Gazeteciler İçin Güvenlik Rehberi (Safety Guide for Journalists) de gazetecilerin yüksek riskli ortamlarda daha güvenli biçimde görev yapabilmelerini amaçlayan temel başvuru kaynaklarından biri olarak öne çıkmaktadır. İlk kez 1992 yılında yayımlanan bu rehber, değişen risk ortamları ve yeni tehdit türleri doğrultusunda sürekli olarak güncellenmiş, son olarak UNESCO iş birliğiyle kapsamlı biçimde gözden geçirilerek yeniden yayımlanmıştır. İngilizce, Fransızca, İspanyolca ve Rusça dillerinde erişime açık olan rehber, Avrupa Birliği'nin mali desteğiyle Ukraynaca'ya da çevrilmiştir. RSF tarafından hazırlanan bu rehber, silahlı çatışmaların yanı sıra salgın hastalıklar, doğal afetler, sokak protestoları ve otoriter yönetimlerin hâkim olduğu bölgelerde mesleki faaliyetlerini gerçekleştiren gazetecilerin karşılaşabileceği çok boyutlu tehlikeleri ele almaktadır. Rehberin temel amacı, habercilere güvenlik uyarılarının yan sıra sahaya çıkmadan önce, görev sırasında ve görev sonrasında uygulanabilecek somut ve pratik önerilerle kapsamlı bir güvenlik yaklaşımı kazandırmaktır. Rehber, aynı zamanda dijital ve psikolojik güvenliği üzerinde kapsamlı bir şekilde durmaktadır. Özellikle son yıllarda artan dijital gözetim, veri ihlalleri ve siber saldırılar göz önünde bulundurularak, haber kaynaklarının, verilerin ve iletişim kanallarının korunmasına yönelik ayrıntılı tavsiyelere yer verilmiştir. Rehberde ayrıca savaş bölgelerinde gazetecilerin korunmasına ilişkin uluslararası belgeler, basın özgürlüğüne ilişkin temel metinler, gazetecilerin hak ve sorumluluklarını tanımlayan bildirgeler, Kızılhaç ile ilişkiler, yararlı iletişim bilgileri, sigorta imkanları ve çatışma ortamlarına

hazırlık eğitimi veren kurumlara ilişkin bilgiler de sunulmuştur. Rehber, hem savaş muhabirleri hem de haber kuruluşları için yol gösterici, bütüncül ve güncel bir kaynak niteliği taşımaktadır (RSF, 2025)

Çatışma bölgelerinde görev yapan haberciler için hazırlanmış bir başka önemli çalışma ise Filipinler Gazeteciler Güvenliği Kılavuzu'dur. 2018'de yayımlanan bu kılavuz, başlangıçta Filipinler'de görev yapan haberciler için hazırlanmış, daha sonraki yıllarda çevrimiçi ortama taşınarak tüm gazetecilerin erişimine açılmıştır. Tehlikeli bölgelerde görev yapan gazetecilere yönelik olarak hazırlanan bu kılavuz hem kadın hem de erkek gazetecilerin kullanımına uygun bir yapı sunmaktadır. Kılavuzda görev öncesinde yapılması gereken hazırlıklar, görev sırasında dikkat edilmesi gereken hususlar, belirli tehdit türleri, dijital riskler, travma ve stresle başa çıkma yöntemleri ile hukuki konuları kapsamlı şekilde içermektedir. Gazetecilerin temel güvenlik sorunlarına yanıt vermeyi amaçlayan bu çalışma, risk değerlendirmesi süreçlerinde yol gösterici bir rehber niteliği taşımaktadır. Kaçırılma, el yapımı patlayıcılar, dijital saldırılar ve taciz gibi düşmanca ortamlara özgü tehditler detaylı olarak ele alınmakta, kadın gazeteciler için eşlik edecek kişilerin yaşı, kökeni ve dini inançları gibi konulara kadar bir dizi özel önerilere de yer verilmektedir.

Bir diğer önemli örnek, 2016'da yayımlanan Venezuela Gazeteci Güvenliği El Kitabı'dır. Bu kitap, gazetecilere yönelik dijital ve fiziksel güvenlik tehditleri karşısında bir eylem planı sunmaktadır. El kitabı, saldırı, tehdit, sansür, ölümler, idari ve yasal kısıtlamalar, sindirme ve taciz gibi kavramları açıklayan bir sözlük niteliği de taşımaktadır. Dijital tehditlerin değerlendirilmesi ve güvenlik açıklarının tespit edilmesine yönelik rehberlik sağlayan bu kitap, gazetecilerin erişim engelleriyle karşılaştıklarında, ekipmanlarına el konulduğunda ya da zorbalığa maruz kaldıklarında izleyebilecekleri yolları kapsamlı biçimde aktarmaktadır. Ayrıca protesto gösterileri sırasında alınması gereken güvenlik önlemleri ve güvenlik güçleriyle karşılaşma durumlarında sergilenecek tutumlar da kılavuzun içerdiği konular arasında bulunmaktadır (Høiby ve Garrido, 2020).

Gazeteci güvenliği alanında çalışmaları bulunan kuruluşlardan Rory Peck Vakfı da 1995'ten bu yana şirketler, vakıflar, dernekler ve bireysel desteklerle dünya çapında serbest görev yapan gazetecilere ve onların ailelerine kriz dönemlerinde profesyonel şekilde destek olmaktadır. Dijital güvenlik, sigorta, risk değerlendirmesi ve psikolojik destek gibi alanlarda kaynaklar sunan Rory Peck Vakfı, gazetecilerin kriz dönemlerinde mesleklerini daha güvenli koşullarda icra edebilmelerine katkı sağlamaktadır (*Rory Peck Trust,* 2025). Benzer biçimde Radyo Televizyon Dijital Haber Birliği (RTDNA) de

güvenlik eğitim kaynaklarıyla gazetecilerin sahadaki risklere karşı bilinçlenmesini hedeflemektedir. Kurumun sunduğu güvenlik kaynakları, durumsal farkındalık, sivil kargaşa sırasında kullanılabilecek ekipmanlar ve sözlü gerginliği azaltma teknikleri gibi başlıklardan oluşmaktadır. Bu kaynaklar, özellikle son yıllarda artan saha tehditleri karşısında gazetecilere pratik çözümler sunmaktadır (*RTDNA*, 2025). RTDNA tarafından geliştirilen Safe Gazeteci Eğitimi ve Kaynakları, tüm medya türlerine yönelik tehditlere ve sahada görev yapan gazetecilerin maruz kaldığı risklere karşı haber üretim süreçlerinin güvenli bir biçimde sürdürülmesi amacıyla tasarlanmış bilgi ve araçlardan oluşmaktadır. Kaynakların ilk bölümünde durumsal farkındalık ele alınmakta, gazetecilerin görev yaptıkları çevredeki unsurları doğru biçimde algılamaları, olası tehditleri önceden tanımaları ve çevresel riskleri değerlendirebilmeleri üzerinde durulmaktadır. İkinci bölüm, sivil kargaşa durumlarında kullanılabilecek güvenlik ekipmanlarına odaklanmaktadır. Bu bölümde, karşılaşılabilecek tehlikelerin dereceleri tanımlanmakta ve farklı risk senaryolarında nasıl davranılması gerektiği açıklanmaktadır. Ayrıca, çeşitli durumlar için uygun ekipmanların seçimi ve bu ekipmanların doğru kullanımına ilişkin bilgilere yer verilmektedir. Üçüncü bölümde ise sözlü gerginliği azaltmaya yönelik iletişim teknikleri ele alınmaktadır. Bu kapsamda, gazetecilerin öfkeli ya da gergin bireylerle karşılaştıkları durumlarda aktif dinleme becerilerini kullanarak nasıl etkili ve güvenli iletişim kurabilecekleri açıklanmaktadır. Böylece, sahada karşılaşılabilecek sözlü çatışmaların tırmanmadan kontrol altına alınması hedeflenmektedir (RTDNA, 2025).

Gazeteci güvenliğine yönelik uluslararası kılavuzlar, eğitim programları ve kurumsal girişimler birlikte değerlendirildiğinde, dünyada savaş muhabirliği eğitiminin giderek çok boyutlu, disiplinler arası ve kurumsallaşmış bir yapıya kavuştuğu görülmektedir. Güncel yaklaşımlar, savaş haberciliğini sadece çatışma bölgelerinde haber üretme becerisiyle sınırlamamakta, fiziksel ve dijital güvenlik, psikolojik dayanıklılık, etik farkındalık ve hukuki bilgi gibi unsurları bütüncül bir eğitim çerçevesi içinde ele almaktadır. HEFAT, First Aid Training ve bu eğitimleri tamamlayan uluslararası kılavuzlar, gazetecilerin sahada karşılaşabilecekleri riskleri önceden öngörebilmelerine ve bu risklere karşı sistematik önlemler geliştirebilmelerine katkı sunmaktadır. Bu durum, savaş muhabirliğinin giderek "planlı ve eğitim temelli profesyonellik" ekseninde yeniden tanımlandığını göstermektedir. Savaş muhabirliği eğitimlerini alan çalışmalar da bu dönüşümü desteklemektedir. Örneğin (Feinstein ve arkadaşları (2002), çatışma bölgelerinde görev yapan gazeteciler üzerine yaptıkları çalışmada, yeterli güvenlik ve

psikolojik hazırlık almayan muhabirlerin travma sonrası stres bozukluğu ve depresyon gibi sorunlara daha açık olduklarını ortaya koymuştur.

Gazeteci güvenliğine yönelik çalışmaların ele alındığı Høiby ve Garrido'nun (2020) çalışmasında da gazetecilere güvenli kalmak için nasıl daha iyi kararlar alacaklarını öğretme amacıyla tasarlanan eğitim ve kılavuzların yararlı olabilmesinin, habercilerin kendi özel bağlamlarında karşılaşabilecekleri risk türlerini dikkate almasıyla mümkün olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu kılavuzların içeriğinin, tehditlerin dijital ve fiziksel alanda ortaya çıkabilmesi ve çeşitli kişileri etkileyebilmesi nedeniyle karmaşık olduğu, bu tür eğitimlerin geliştirilme ve uygulanma temellerinin yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini savunan Høiby ve Garrido'nun (2020), eğitimin yerel bağlamlarının, küreselleşmeyi, teknolojik gelişmeleri, hukuki konuları ve gazetecilik uygulamaları, etik ve medya organizasyonlarının rutinlerindeki farklılıkları dikkate alması gerektiğini öne sürmektedir.

5. TÜRKİYE'DE SAVAŞ MUHABİRLİĞİ EĞİTİMİNİN, AA HABER AKADEMİSİ ÖZELİNDE İNCELENMESİ

5.1. Anadolu Ajansı

Anadolu Ajansı'nın tarihi, Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihi ile adeta özdeştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi açılmadan, 17 gün önce 6 Nisan 1920'de kurulan Anadolu Ajansı, TBMM'nin çıkardığı ilk yasaları duyurmuş, Millî Mücadele'nin ve Kurtuluş Savaşı'nın her aşamasına, Cumhuriyet devrimlerine tanıklık etmiştir (Özkaya, 2017, s. 25). Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasında Türk haklının mücadele etrafında olmasında Türk basınının ve Anadolu Ajansı'nın yeri oldukça önemlidir. Kurtuluş Savaşı başlangıcında İstanbul'da yer alan gazeteler işgal güçleri elindedir ve milli mücadele aleyhine yazılar yazmaktadır. İleriki zamanlarda İstiklal Savaşı'nın başarılı olmasıyla, İstanbul'da yer alan bazı gazeteler Ulusal Kurtuluş Savaşı lehine yazılar yazmaya başlamıştır ve Anadolu şehirlerindeki yerel basın olarak tabir edilen basının önemli bir bölümü milli mücadeleyi desteklemektedir. Mustafa Kemal, Kurtuluş Savaşı'nın amacını, yapılacak her işi, memleketinin durumunu topluma anlatabilmek için Sivas Kongresi sonrasında İrade-i Milliye gazetesini çıkarılmasını istemiştir. Gazetenin adının İrade-i Milliye olmasının sebebi milli irade kavramından dolayı kaynaklanmıştır. Mustafa Kemal, Kurtuluş Savaşı sürecinde, milli iradenin her detayını halka benimsetme görevi üstlenmiştir. İrade-i Milliye gazetesi milli mücadeleyi İstiklal Savaşı boyunca desteklemiştir. Daha sonra Mustafa Kemal'in Ankara'ya gelmesiyle, yeni bir gazete daha çıkarılarak Hakimiyet-i Milliye ismi verilmiştir. Bu gazete Büyük Millet Meclisi'nin yarı resmi organı olarak bilinmiş ve daha sonrasında ismi Ulus olarak değiştirilmiştir. Kurtuluş Savaşı'nı desteklemek için gazetelerin tek başına yeterli olmayacağının anlaşılması üzerine, Millî Mücadele'yi hem yurda hem de dünyaya duyurmak, halkın doğru bilgi almasını sağlamak ve Türk ulusunun özgürlük davasını ilan etmek amacıyla; Halide Edip Adıvar ve Yunus Nadi'nin girişimleriyle Anadolu Ajansı kurulmuştur (Özkaya, 2017, ss. 588-589).

İstanbul'un 16 Mart 1920'de resmen işgali ve Meclis-i Mebusan'ın kapanması üzerine Mustafa Kemal Paşa, Ankara'da toplanacak Meclis için seçim yapılmasını illere bildirmiştir. Artık İstanbul'da kalınamayacağını gören bazı aydınlar da bir süredir Millî Mücadele'ye katılmanın yollarını aramışlardır. Bu gelişme, Anadolu Ajansı'nın kuruluşunu da sağlamıştır (Özkaya, 2017, s. 588). İki ayrı grupta yer alan Yunus Nadi ve gazeteci Halide Edip, 31 Mart'ta Geyve'de görüşmüştür. Tren istasyonundaki mola sırasında

Ankara'ya gider gitmez ilk iş olarak 'bir ajans teşkilatı' kurulmasının gerekliliği üzerinde anlaşmışlardır. Ajansın adını konuşurlarken, "Türk", "Ankara'" ve "Anadolu'" seçenekleri arasından Anadolu Ajansı isminde karar kılmışlardır (Özkaya, 2017, s. 590). Mustafa Kemal Paşa'nın karargâhında gerçekleştirilen toplantıda alınan kararlar neticesinde; Millî Mücadele'nin haklılığını ve Anadolu'da meydana gelen gelişmeleri hem yurt içine hem de uluslararası kamuoyuna doğru bir şekilde aktarmak amacıyla 6 Nisan 1920 tarihinde kurulan Ankara'da Anadolu Ajansı (AA) faaliyetlerine başlamıştır. Ajans, faaliyetlerine başladığı ilk dönemde öncelikli olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından çıkarılan yasaların halka duyurulması görevini üstlenmiştir (Demir, 2012, ss. 24-25). Kurtuluş Savaşı'nın zorlu koşullarında kritik bir sorumluluk üstlenen Anadolu Ajansı, savaşın etkisiyle dış dünyadan izole kalmış olan Anadolu halkını, ülke ve dünya gündeminden haberdar ederek toplumsal bilinci diri tutmuştur. Aynı zamanda, İstanbul merkezli bazı gazetelerin yürüttüğü teslimiyetçi politikalara ve dezenformasyon faaliyetlerine karşı bir direnç odağı oluşturmuştur. Ulusal mücadelenin haklı gerekçelerini dünya kamuoyuna savunmak, Türkiye'nin meşru talepleri konusunda uluslararası toplumu aydınlatmak ve Türkiye aleyhine yürütülen diplomatik algı operasyonlarını etkisiz hale getirmek için hayati bir mekanizma işlevi görmüştür. Anadolu Ajansı, yalnızca bir haber kaynağı değil, Millî Mücadele'nin medya ve diplomasi cephesindeki en önemli stratejik araçlarından biri olmuştur.

Anadolu Ajansı, kuruluş sürecinde hem cephedeki askerlere elde edilen başarıları ileterek moral aşılamış hem de sivil halkın güncel gelişmelerden haberdar olmasını sağlamıştır. Bu süreçte ajans, İstanbul ve yabancı basın organlarının Millî Mücadele karşıtı tutumlarıyla da etkin bir şekilde mücadele etmiştir. Ajansın etki alanını genişletmek amacıyla alınan stratejik bir kararla, İstanbul, Zonguldak, İnebolu ve Antalya gibi yerel merkezlerin yanı sıra Londra, Paris, Berlin, Viyana, Cenevre ve New York gibi dünya başkentlerinde bürolar açılması kararlaştırılmıştır.

Cumhuriyetin ilanından sonra, Mustafa Kemal Atatürk'ün yakın çalışma arkadaşlarını ajansı Batılı standartlarda profesyonel bir haber ajansı kimliğine kavuşturmakla görevlendirmesi üzerine, 1 Mart 1925 tarihinde "Anadolu Ajansı Türk Anonim Şirketi" kurulmuştur. O dönemde pek çok Batı ülkesinde dahi benzerine rastlanmayan bu şirketleşme hamlesiyle ajans, özerk bir statüye kavuşmuştur (Demir, 2012, s. 30).

Anadolu Ajansı, Kurtuluş Savaşı'nın ardından Lozan Barış Görüşmeleri ve Cumhuriyetin ilanı gibi tarihi dönüm noktalarına bizzat tanıklık etmiştir. 1924 Anayasası'nın kabulünden

sonra devletin attığı adımlar, halk tarafından ajans bültenleri aracılığıyla takip edilmiştir. Ayrıca, Cumhuriyet devrimlerinin halka benimsetilmesi ve anlatılmasında kritik bir rol üstlenen ajans, ilerleyen süreçte İzmir Suikastı girişimi gibi kamuoyunu sarsan önemli gelişmeleri de halka duyuran temel kaynak olmuştur (Çelik, 2017, ss. 14-15).

Anadolu Ajansı kurulduğundan beri teknolojik gelişmeleri takip eden bir kuruluştur. Büyük Millet Meclisi'nin açılışından önce çalışmalarına başlayan yeni Türk devletinin ilk ulusal kurumu olma özelliği taşıyan Ajans, basit bir şapigraf ile başladığı yayına bugünlerde en ileri teknolojik gelişmelere uyum sağlamıştır. 1940'lı yıllarda teleks kullanımına başlayan Ajans, 1986 yılında bilgisayar kullanımıyla habercilik faaliyetine devam etmiştir.

Kurulduğu günden beri, görevini en iyi biçimde yerine getirmeye çalışan Anadolu Ajansı dünyada da etkililiğini sürdürmüştür. En riskli, zorlu bölgelerden de yaşanılan her detayı abonelerine aktaran, güçlü bir kurumdur. Anadolu Ajansı, günümüzde, Türkçe, İngilizce, Arapça, Rusça, Fransızca, İspanyolca, Soranice, Farsça, Endonezce, Boşnakça, Arnavutça, Makedonca ve Kurmanci olmak üzere 13 farklı dilde yayımladığı haber, fotoğraf ve videolarıyla tüm dünyada binlerce abonesi tarafından takip edilmektedir. Günlük bin 300 haber, 370 video, 50 multimedya, 25 canlı yayın, 3 bin 900 fotoğraf ile haber ajansları arasında dikkat çeken bir konumda bulunmaktadır (Kasap, 2017, ss. 41-42).

5.2. AA Haber Akademisi

Anadolu Ajansı bünyesinde, 2011 yılında temelleri atılan ve 6 Şubat 2012 tarihinden itibaren aktif olarak eğitim faaliyetlerine başlayan "Haber Akademisi", medyadaki teknolojik gelişmelere ve dijital dönüşüme uyum sağlayan öncü bir eğitim merkezidir. Marka kimliğinde yapılan güncelleme neticesinde, 8 Eylül 2023 itibarıyla faaliyetlerini "Anadolu Ajansı Akademisi" adıyla sürdürmeye başlamıştır.

Akademi bünyesinde verilen eğitimler, katılımcıların analitik düşünme, sorgulama, sorun çözme ve güçlü iletişim kurma becerilerini geliştirmeye yöneliktir. Müfredat kapsamında; nitelikli metin yazımı, ileri düzey fotoğrafçılık ve görüntü teknikleri gibi temel habercilik disiplinleri sistematik ve uygulamalı bir yapıda sunulmaktadır. Ulusal ve uluslararası kuruluşlarla yapılan iş birlikleri sayesinde akademi, küresel habercilik standartlarını ve yeniliklerini eğitim programlarına entegre etmektedir (Ocak, 2012, s. 12).

Anadolu Ajansı Haber Akademisi'nin en belirgin özelliklerinden biri, habercilikte geleneksel olan ancak zamanla zayıflayan "usta-çırak" yöntemini yeniden

canlandırmasıdır. Bu model kapsamında, Ajansın deneyimli kadroları ve alanında uzman dış eğitmenler, katılımcılara mesleki koçluk yaparak tecrübe aktarımı sağlamaktadır. Eğitim alan gazeteciler, haber yazımı, röportaj teknikleri ve görsel kayıt süreçlerinde yetkinlik kazanarak mesleklerini en iyi şekilde icra edebilecek donanıma (Ocak, 2012, s. 12)AA Haber Akademisi, teorik bilgi ile saha tecrübesini birleştirerek hem kurumsal hem de sektörel düzeyde nitelikli iş gücü yetiştirme görevini sürdürmektedir.

5.3. AA Haber Akademisi Savaş Muhabirliği Eğitimi

Anadolu Ajansı Haber Akademisi kurum olarak ihtiyaç duyulan donanımlı haberci ihtiyacını karşılamak için temel gazetecilik eğitimlerinin yanı sıra, Türkiye'nin yakın çevresinde artan çatışmalarda görev alan gazetecilerin güvenliğini artırmaya yönelik adım atarak, 2012 yılında Savaş Muhabirliği eğitimlerini başlattı. Polis Akademisi, Emniyet Genel Müdürlüğü, Türk Silahlı Kuvvetleri, Afet ve Acil Durum Yönetimi (AFAD) ile yapılan iş birliği protokolleri kapsamında, 2012 yılından bu yana düzenlenen bu kurslar ile Anadolu Ajansı personelinin yanı sıra kurum dışından gelen eğitim taleplerini de karşılamaktadır (Anadolu Ajansı [AA], 2025).

Anadolu Ajansı Haber Akademisi'nin 12 gün süren Savaş Muhabirliği kurslarında toplamda 108 saatlik bir program uygulanmaktadır. Bu program içinde verilen eğitimlerin 62 saatlik bölümünü uygulamalar oluşturmaktadır. Katılımcılar hem teorik hem de uygulamalı eğitimlerle önemli kazanımlar elde etmektedir. Eğitimi başarıyla tamamlayan her katılımcıya savaş muhabirliği sertifikası verilmektedir (Özkaya, 2017, s. 30).

AA Haber Akademisi verilerine göre, 2025 yılı itibariyle 326'sı AA çalışanı ve 307'si kurum dışı olmak üzere toplam 633 gazeteci, Savaş Muhabirliği Eğitimi'ni tamamlayarak, sertifika aldı. Latin Amerika'dan Afrika'ya, Avrupa'dan Uzak Doğu Asya'ya kadar 58 farklı ülkeden gelen 307 yabancı gazeteciye savaş muhabirliği eğitimi veren AA Haber Akademisi, 21 farklı ülkedeki 47 personeline de aynı sertifikayı kazandırmıştır (Anadolu Ajansı [AA], 2025)

Eğitimde, tecrübeli akademisyenler, uzman deneyimli haberciler ve profesyonel güvenlik eğitimci olarak görev alırken, verilen eğitimlerde gerçek mühimmat kullanılarak savaş bölgelerinde karşılaşılabilecek durumlar birebir katılımcılara gösterilmektedir. Savaş Muhabirliği Eğitimlerinde dersler, Anadolu Ajansı Genel Müdürlüğü, Polis Akademisi, Türk Silahlı Kuvvetleri ve AFAD yerleşkelerinde verilmektedir. Uygulamalı ve gerçek

zamanlı senaryolara dayalı dersler Polis Akademisi'nin Ankara/Gölbaşı ve Elmadağ'daki tesisleri ve Kesikköprü Barajı'nda gerçekleştirilmektedir.

5.3.1. AA Savaş Muhabirliği Eğitim Müfredatı

Anadolu Ajansı Savaş Muhabirliği kurslarında, katılımcılara, tecrübeli savaş muhabirleri, alanında uzman ordu ve emniyet mensubu güvenlik personeli ve AFAD uzmanlarınca 30 farklı ders 12 gün boyunca teorik ve gerçek zamanlı senaryolar eşliğinde verilmektedir (AA Haber Akademisi, 2025).

Anadolu Ajansı'nın tecrübeli savaş muhabirleri ve uzman gazetecileri tarafından verilen dersler arasında, "Savaş Teorisi ve Terminolojisi", "Orta Doğu Jeopolitiği", "Dezenformasyondan Korunma", "Olağanüstü Durumlarda Medya Yönetimi ve Yayın İlkeleri", "Savaş Muhabirliği Tecrübe Paylaşımı" ve "Savaş Foto Muhabirliği" yer almaktadır. Kurslarda, "Savaş Hukuku", "Deniz Operasyonları" ve "Hava Operasyonları" derslerini de Türk Silahlı Kuvvetleri'ne mensup uzman personel vermektedir.

Eğitimlerin büyük bir bölümünün verildiği Polis Akademisi'nde ise "İlk Yardım, "Olağanüstü Hallerde Teknoloji ve Bilgi İletim Güvenliği", "Toplumsal Olaylar, Kurşun Geçirmez Ekipman, Gaz Maske Kullanımı", "FPV Dronlardan Korunma", "Yakın Savunma", "Savaş Psikolojisi", "Olağanüstü Hallerde Beslenme ve Hijyen", "İkna Stratejileri ve Müzakere", "Suda Hayatta Kalma", "Araç Güvenliği ve İleri Sürüş Teknikleri", "Silah-Balistik", "Adam Kaçırma, Rehin Alma, Kontrol Noktaları", "Kişisel Güvenlik Sızma Parkuru", "Patlayıcılar, Mayın ve Bubi Tuzakları ve Tehlikeli Alanlar" ve "Risk Analizi ve Genel Görev Prosedürü" dersleri katılımcılara verilmektedir (Polis Akademisi, 2025a).

Kursiyerler, Emniyet Genel Müdürlüğü Özel Hareket Başkanlığında ise gece kampına alınarak bir gece boyunca "İntikal, Pusu ve Pusudan Korunma Yöntemleri", "Rota Belirleme ve Gece Yön Bulma Uygulamaları", "Sığınak Yapma, Soğuktan Korunma, Cihazları Yağmurdan Koruma", "Gece Baskınlarda Yapılacaklar" ve "Silah Seslerini Tanıma" eğitimlerine tabi tutulmaktadırlar. Savaş Muhabirliği Eğitiminin bir diğer paydaşı AFAD tarafından ise katılımcılara bir gün boyunca "Haber Konusu Olarak Doğal Afetler" dersi verilmektedir.

Tablo 5.1. AA Savaş Muhabirliği eğitim müfredatı

DERSİ VEREN KURUM	DERSİN ADI
ANADOLU AJANSI	"Savaş Teorisi ve Terminolojisi"
	"Orta Doğu Jeopolitiği"
	"Dezenformasyondan Korunma"
	"Olağanüstü Durumlarda Medya Yönetimi ve Yayın İlkeleri"
	"Savaş Muhabirliği Tecrübe Paylaşımı"
	"Savaş Foto Muhabirliği"
TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ	"Savaş Hukuku"
	"Deniz Operasyonları"
	"Hava Operasyonları"
POLİS AKADEMİSİ	"İlk Yardım"
	"Olağanüstü Hallerde Teknoloji ve Bilgi İletim Güvenliği"
	"Toplumsal Olaylar, Kurşun Geçirmez Ekipman, Gaz Maske Kullanımı"
	"FPV Dronlardan Korunma"
	"Yakın Savunma"
	"Savaş Psikolojisi"
	"Olağanüstü Hallerde Beslenme ve Hijyen"
	"İkna Stratejileri ve Müzakere"
	"Suda Hayatta Kalma"
	"Araç Güvenliği ve İleri Sürüş Teknikleri"
	"Silah-Balistik"
	"Adam Kaçırma, Rehin Alma, Kontrol Noktaları"
	"Kişisel Güvenlik Sızma Parkuru"
	"Patlayıcılar, Mayın ve Bubi Tuzakları ve Tehlikeli Alanlar"
	"Risk Analizi ve Genel Görev Prosedürü"
EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ÖZEL HAREKET BAŞKANLIĞI	"İntikal, Pusu ve Pusudan Korunma Yöntemleri"
	"Rota Belirleme ve Gece Yön Bulma Uygulamaları"
	"Sığınak Yapma, Soğuktan Korunma, Cihazları Yağmurdan Koruma"
	"Gece Baskınlarda Yapılacaklar"
	"Silah Seslerini Tanıma"
AFAD	"Haber Konusu Olarak Doğal Afetler"

Savaş Teorisi ve Terminolojisi dersinde çatışma bölgelerinde görev yapacak muhabirlerin sahadaki askeri ve siyasi dinamikleri doğru okumasını amaçlamaktadır. Ders kapsamında, savaşın tarihsel dönüşümü, modern asimetrik savaş yöntemleri ve uluslararası güvenlik doktrinleri kuramsal bir çerçevede ele alınmaktadır. Muhabirin sahaya inmeden önce çatışmanın taraflarını, kullanılan terminolojiyi ve stratejik risk analizini yapması hem haberin doğruluğu hem de kişisel güvenliğin sağlanması açısından hayati bir ön hazırlık olarak değerlendirilmektedir.

Güvenlik stratejileri boyutu ise sadece askeri hareketliliği değil, aynı zamanda sığınmacılar ve mülteci kampları gibi insani kriz bölgelerindeki operasyonel süreçleri de kapsamaktadır. Bu derste, kriz anlarında güvenli bölgelerin tayini, tahliye rotalarının planlanması ve yerel unsurlarla kurulacak iletişimin protokolleri öğretilmektedir. Gazetecinin bir hedef haline gelmeden sahadaki varlığını sürdürebilmesi için gereken taktiksel bilgi birikimi, bu teorik altyapı üzerine inşa edilmektedir (Polis Akademisi, 2025).

Kurs kapsamında verilen derslerden Orta Doğu Jeopolitiği eğitiminde de çatışmaların yoğunlaştığı ve Türkiye'nin de içinde bulunduğu coğrafyanın tarihsel arka planı, etnik ve dini dengeleri, enerji politikaları analiz edilmektedir. Bir muhabirin, içinde bulunduğu çatışmanın sadece yerel bir sürtüşme mi yoksa küresel güçlerin bir vekalet savaşı mı olduğunu anlaması, haberin derinliğini ve analiz gücünü doğrudan etkilemesi bakımından önem arz etmektedir. Bölgesel dinamiklere hakimiyet, muhabirin sahada öngörülebilir riskleri fark etmesini ve stratejik konumlanmasını kolaylaştırmaktadır.

Bir diğer ders olarak Savaş Hukuku ise savaş muhabirliği yapacak gazetecilere uluslararası insancıl hukuk ve savaş hukuku kurallarının temelleri anlatılmaktadır. Bu ders, Cenevre Sözleşmeleri çerçevesinde gazetecilerin haklarını, muharip olmayan statüsünün getirdiği yükümlülükleri ve savaş suçları kapsamına giren eylemlerin hukuki tanımını ele almaktadır.

Deniz Operasyonları ve Hava Operasyonları derslerinde ise yapılan belli başlı operasyonlardan örnekler verilerek, gazetecilerin operasyonları nasıl takip edebilecekleri ile operasyonu icra eden silahlı kuvvetlerle nasıl bir ilişki kurmaları gerektiği anlatılmaktadır (Türk Silahlı Kuvvetleri [TSK], 2025).

Savaş muhabirliği eğitiminin en hayati bileşenlerinden biri olan ilkyardım dersi de çatışma ortamlarında karşılaşılan ekstrem yaralanmalara anında ve profesyonel müdahale kapasitesi kazandırmayı hedeflemektedir. Ders içeriğinde, ateşli silahla yaralanmaları,

patlamaya bağlı kırıklar ve yanıklar gibi durumlarda uygulanacak temel yaşam desteği ve kalp masajı teknikleri uygulamalı olarak gösterilmektedir. Muhabirin, profesyonel sağlık ekipleri ulaşana kadar geçen "altın saat" içerisinde hem kendisinin hem de ekip arkadaşlarının hayatta kalmasını sağlayacak tıbbi donanıma sahip olması kritik bir gerekliliktir.

Savaş muhabirliği kurslarının ikinci aşamasında ise sedye ile taşıma yöntemleri ve kriz anında yaralı tahliyesi gibi operasyonel beceriler üzerinde durulmaktadır. Bu süreç, muhabire yalnızca tıbbi müdahale bilgisini değil, aynı zamanda yoğun stres ve kısıtlı imkanlar altında rasyonel karar verme yetisini de kazandırmayı amaçlayarak sahadaki can kaybı riskini minimize etmeyi hedeflemektedir.

Olağanüstü Hallerde Teknoloji, Bilgi İletişim Güvenliği dersi de kursların en kritik derslerinden biri olarak ön plana çıkmaktadır. Bu ders içeriğiyle, muhabirlerin çatışma bölgelerinde maruz kalabileceği siber saldırılara, sinyal takibine ve veri hırsızlığına karşı donanımlı olmaları amaçlanmaktadır. Haber kaynaklarının gizliliğinin korunması ve aktarılan verilerin manipüle edilmeden merkeze ulaştırılması için kullanılan kriptolu haberleşme araçları ve uydu teknolojileri, bu eğitimin teknik odağını oluşturmaktadır.

Dezenformasyondan Korunma dersinde de katılımcılara bilginin önemi ve bilgi savaşı ile mücadele yöntemleri sunulmaktadır. Muhabirlere, sahadaki kasıtlı yanlış bilgiyi ayırt etme, görsel ve işitsel materyallerin doğruluğunu teyit etme teknikleri aktarılmaktadır. Bu sayede gazeteci, psikolojik harp tekniklerinin bir aracı haline gelmeden, objektif ve doğrulanmış bilgiyi kamuoyuna sunma yetisi kazanmaktadır

Olağanüstü Durumlarda Medya Yönetimi ve Yayın İlkeleri dersinde, kriz ve çatışma anlarında haber merkezleri ile sahadaki muhabir arasındaki koordinasyonun nasıl sağlanması gerektiğini teorik ve pratik açılardan ele alınmaktadır. Yayın ilkeleri boyutuyla, savaşın etik sınırları, sivil mağduriyetlerin sunumu ve toplumsal infial yaratabilecek içeriklerin filtrelenmesi gibi hassas konular akademik bir perspektifle anlatılmaktadır. Bu eğitim, muhabirin anlık gelişen olaylarda editöryal reflekslerini profesyonel bir standartta tutmasını sağlamayı amaçlamaktadır (TİKA, 2025). Aynı zamanda bu ders, kriz anlarında kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi ve medya kuruluşunun kurumsal duruşunun korunması arasındaki dengeyi öğretmeyi hedeflemektedir. Muhabirin, sahada karşılaştığı kaotik durumu, haberin bütünlüğünü bozmadan ve etik ihlallere düşmeden nasıl raporlayacağı bu müfredatın temel çıktıları arasında yer almaktadır.

Savaş muhabirliği tecrübe paylaşımı bölümünde ise teorik bilgilerin sahadaki pratik karşılıklarını usta-çırak ilişkisi çerçevesinde kursiyerlere aktarmayı amaçlamaktadır. Deneyimli muhabirlerin geçmişte yaşadığı kriz anları, pusu durumları veya karşılaştıkları etik ikilemler, gerçek vaka analizleri üzerinden aktarılmaktadır. Bu derste, sadece başarı öyküleri değil, aynı zamanda yapılan hatalar ve karşılaşılan beklenmedik zorluklar da masaya yatırılarak, savaş muhabiri adaylarının saha reflekslerinin gelişimi için bir tür mentorluk eğitimi sunulmaktadır.

FPV Dronlardan Korunma dersi ise hem teorik hem de pratik olarak verilen derslerden biridir. FPV (First Person View) dronlar eğitimi, programın teknolojik savunma boyutunu oluşturmaktadır. Ders kapsamında, dron sistemlerinin çalışma prensipleri, tespit yöntemleri ve sahadaki saldırı şekilleri hem teorik hem de pratik düzeyde ele alınmaktadır. Muhabirlerin, havadan gelebilecek bu teknolojik tehdidi nasıl erken fark edeceği ve bu tür sistemlere karşı nasıl siper alacağı hayati bir savunma stratejisi olarak öğretilmektedir (Polis Akademisi, 2025). Kursun pratik eğitimler bölümünde dronların kamera açılarından saklanma ve hareketli bir hedef durumundayken uygulanacak kaçış manevraları üzerine yoğunlaşmaktadır.

Kursun müfredatında yer verilen Savaş Foto Muhabirliği dersinde de çatışmanın en yalın ve vurucu tanıklığı olan görsel kayıt süreçleri işlenmektedir. Bu ders, yalnızca teknik kamera ayarlarını değil, aynı zamanda ateş hattında kompozisyon oluşturma, doğru anı yakalama ve görselin haber değerini belirleme yetilerini kapsamaktadır. Savaş sahalarındaki görsel içeriklerin belgesel niteliği taşıması ve etik sınırları aşmaması eğitimin temel disiplini olarak dikkati çekmektedir. Yaralı veya hayatını kaybetmiş kişilerin mahremiyeti, çocuk mağduriyetlerinin gösterimi gibi etik barajlar, foto muhabirinin sahadaki profesyonel sorumluluğu olarak vurgulamaktadır.



Fotoğraf 5.1. Anadolu Ajansı haber akademisi savaş muhabirliği kursu savaş foto muhabirliği eğitimi (Kaynak: Ahmet Bolat / AA Haber Akademisi, 2019).

Savaş Psikolojisi dersinde de muhabirlerin çatışma ortamlarında maruz kaldıkları aşırı stres, şiddet ve travmatik olaylarla başa çıkma yöntemlerine odaklanmaktadır. Bu derste, kriz anlarında bireylerin ve grupların davranışları gözlemlenerek panik durumlarının nasıl yönetileceği kapsamlı bir şekilde öğretilmektedir.

Suda Hayatta Kalma eğitimi de Ankara'nın Bala ilçesindeki Kesikköprü Barajı'nda uygulamalı olarak gerçekleştirilmektedir. Bu ders kapsamında muhabirin karşılaşabileceği sel baskınları, araçla suya düşme veya su engellerini geçme gibi acil durum senaryolarına hazırlıklı olması amaçlanmaktadır. Eğitimlerde, suda batmama teknikleri, ağır ekipmanlarla suda hareket etme ve su içinden güvenli tahliye yöntemleri uygulamalı olarak gösterilmektedir. Kesikköprü Barajı'nda yapılan pratikler, katılımcıların fiziksel sınırlarını zorlayarak soğukkanlı kalma yetisini test etmeyi amaçlamaktadır. Su içindeki hipotermi riski ve su akıntılarına karşı koyma gibi detaylar, muhabirin teknik bilgi birikimini fiziksel beceriyle birleştirmesine yardımcı olmaktadır.



Fotoğraf 5.2. Anadolu Ajansı haber akademisi savaş muhabirliği kursu suda hayatta kalma eğitimi (Kaynak: Dilek Mermer / AA Haber Akademisi, 2015).

AA Haber Akademisi'nin Savaş Muhabirliği kurslarının uygulamalı eğitimlerinden biri de Araç Güvenliği ve İleri Sürüş Teknikleri dersidir. Bu ders kapsamında, muhabirlere zorlu arazi koşullarında araç hakimiyetini koruma, olası bir saldırı anında kaçış manevraları yapma ve güvenli konvoy düzenine uyma becerileri kazandırmayı amaçlamaktadır. Aracın bir sığınak olarak kullanımı ve mekanik arızalara karşı temel müdahale bilgileri de bu eğitimin bir parçası olarak sunulmaktadır.

Kurslarda, silahsız olan muhabirin sahada karşılaşabileceği fiziksel saldırı, taciz veya zorla alıkoyma girişimlerine karşı kendini koruma reflekslerini geliştirmeyi hedefleyen Yakın Savunma dersi de verilmektedir. Derslerde, saldırganı etkisiz hale getirme, güvenli mesafeyi koruma ve kalabalık içinden çıkış teknikleri pratik edilmektedir. Buradaki temel amaç muhabire "hayatta kalma odaklı" bir savunma bilinci aşılamaktır.

Savaş muhabirlerinin sıklıkla görev aldığı olaylar arasında yer alan toplumsal olaylarda yaşanılan olumsuz durumlara karşı olası güvenlik problemlerine karşı refleks kazandırılmasına yönelik eğitimler de AA Haber Akademisi Savaş Muhabirliği kurslarının önemli bir parçası olarak öne çıkmaktadır. Toplumsal Olaylar ve Kurşungeçirmez

Ekipman Kullanımı adı altında verilen bu eğitim, protestolar, isyanlar ve sokak çatışmaları gibi kitle hareketlerinin yönetimi ve bu ortamlarda muhabirlik yapma tekniklerini kapsamaktadır. Gaz maskesi kullanımı, biber gazı ve benzeri müdahale araçlarına karşı alınacak önlemler ile kalabalık psikolojisinin analizi bu eğitimin ana konusu olmaktadır



Fotoğraf 5.3. Anadolu Ajansı haber akademisi savaş muhabirliği kursu toplumsal olaylar ve kurşun geçirmez ekipman kullanımı (Kaynak: Dilek Mermer / AA Haber Akademisi, 2015).

Savaş muhabirleri için kritik bir eğitim olarak İkna Stratejileri ve Müzakere dersinde de kontrol noktalarında, gözaltı durumlarında veya yerel silahlı gruplarla karşılaşıldığında gerilimi düşürme teknikleri dersi de verilmektedir. Doğru beden dili kullanımı, empatik iletişim ve kriz anında karşı tarafı ikna etme becerisi, muhabirin sahada önündeki engelleri aşmasını sağlayacağı için bu ders kapsamında muhabirlere asgari ölçüde müzakere etme yetisinin kazandırılması amaçlanmaktadır.

AA Haber Akademisi savaş muhabirliği eğitimleri, çatışma bölgelerinde gazetecilerin sıklıkla karşılaştığı durumlardan biri olan beslenme sorunları da ele alınmaktadır. Olağanüstü Hallerde Beslenme ve Hijyen adı altında verilen derslerde, muhabirlere zorlu saha koşullarında sağlıklarını nasıl koruyacakları öğretilmektedir. Kirli suyun arıtılması, gıdaların uzun süre muhafazası ve kısıtlı imkanlarla enerji ihtiyacının karşılanması gibi konular, uygulamalı olarak işlenirken, salgın hastalıklardan korunma, saha ortamında kişisel temizlik ve enfeksiyon riskine karşı alınacak önlemler üzerinde de durulmaktadır.

Silah ve Balistik eğitiminde, muhabirin sahada maruz kaldığı tehditlerin teknik kapasitesini anlamasını sağlamak hedeflenmektedir. Teorik bölümde farklı silah tiplerinin menzilleri, mermi yolları (balistik) ve ateşli silahların çalışma prensipleri anlatılırken, pratik bölümde ise mühimmatın farklı yüzeylerdeki etkisi gözlemlenerek, güvenli mesafe konuları öğretilmektedir.

Muhabirin fiziksel dayanıklılığını ve taktiksel hareket kabiliyetinin test edildiği uygulamalı eğitimler de kursun önemli bir aşamasını oluşturmaktadır. Kişisel Güvenlik ve Sızma Parkuru eğitimi olarak verilen dersler kapsamında, sürünme, engelleri aşma, pusu bölgelerinden geçme ve sessiz intikal teknikleri gece ve gündüz koşullarında uygulanmakta ve muhabirin, sıcak çatışma anında veya sızma harekâtı olan bölgelerde nasıl görünmez olacağı ve güvenli bir şekilde oradan nasıl uzaklaşacağı uygulamalı olarak gösterilmektedir.



Fotoğraf 5.4. Anadolu Ajansı haber akademisi savaş muhabirliği kursu kişisel güvenlik ve sızma parkuru eğitimi (Kaynak: Erhan Sevenler / AA Haber Akademisi, 2015).

Adam Kaçırma, Rehin Alma ve Kontrol Noktaları eğitimlerinde de gerçek zamanlı senaryolar üzerinden rehin alınma ve kontrol noktalarında durdurulma durumları simüle edilmektedir. Katılımcılara sorgulanma anında takınılacak tavır, bilgi vermeme teknikleri ve psikolojik baskı altında direnç gösterme yöntemleri aktarılmaktadır. Kontrol noktalarında güvenli geçiş protokolleri ise hem resmi hem de gayriresmi silahlı gruplarla

karşılaşıldığında yapılacakları kapsamakta ve eğitimlerde kimlik kontrolü, araç araması ve bu süreçte sergilenecek profesyonel duruş anlatılarak muhabirin gereksiz risklere girmeden yoluna devam etmesinin sağlanması hedeflenmektedir.

AFAD uzmanlarınca verilen Doğal Afetler dersinde de deprem, sel ve yangın gibi büyük çaplı afet bölgelerinde habercilik yapma protokolleri işlenmektedir. Afetin fiziksel risklerine karşı muhabirin kendini nasıl koruyacağı ve teknik ekipmanını zorlu doğa koşullarında nasıl muhafaza edeceğini öğretilmektedir



Fotoğraf 5.5. Anadolu Ajansı haber akademisi savaş muhabirliği kursu doğal afet bölgelerinde güvenli habercilik protokolleri eğitimi (Kaynak: Dilek Mermer / AA Haber Akademisi, 2015).

Patlayıcılar, Mayın ve Bubi Tuzakları ve Tehlikeli Alanlar dersinde ise muhabirlere anti-personel mayınlar, el yapımı patlayıcılar (EYP) ve bubi tuzaklarının nasıl fark edileceği anlatılmaktadır. Emniyet Genel Müdürlüğü Kriminal Daire Başkanlığı uzmanları tarafından verilen bu eğitimlerde, patlayıcıların tahrip gücü ve etki alanları gösterilerek muhabirin risk analizi yapması sağlanmaktadır.

Emniyet Genel Müdürlüğü Özel Harekât Başkanlığında gerçekleştirilen gece kampında ise "İntikal, Pusu ve Pusudan Korunma Yöntemleri", "Rota Belirleme ve Gece Yön Bulma Uygulamaları", "Sığınak Yapma, Soğuktan Korunma, Cihazları Yağmurdan Koruma", "Gece Baskınlarda Yapılacaklar" ve "Silah Seslerini Tanıma" eğitimleri uygulamalı olarak işlenmektedir. Gece kampı ve gece intikalleri, görüş mesafesinin azaldığı durumlarda yön

bulma ve teknolojik donanım kullanma becerilerini geliştirmeyi amaçlayan bu derslerde, muhabirin fiziksel sınırlarını tanıması ve yüksek adrenalin altında koordinasyonunu kaybetmeden hareket etme becerisi kazanması hedeflenmektedir. İntikal, Pusu ve Pusudan Korunma Yöntemleri eğitiminde muhabirin bir yerden bir yere hareket ederken maruz kalabileceği ani saldırılara karşı hazırlıklı olmasını sağlayacak gerçek zamanlı senaryolar uygulanmaktadır. Pusuya düşme anında yapılacak ilk hareketler, ateş altındayken yön değiştirme ve güvenli bölgeye çekilme stratejileri bu eğitimin temelini oluşturmaktadır. Ayrıca gece boyu açık araziye bırakılan muhabirlere, rota belirleme ve gece yön bulma uygulamaları anlatılmakta ve belirlenen hedefe verilen zamanda ulaşmaları istenmektedir. Sığınak Yapma ve Soğuktan Korunma eğitimde ise muhabirlere doğadaki malzemeleri veya kısıtlı ekipmanı kullanarak geçici barınak inşa etme ve hipotermi riskine karşı soğuktan korunma yöntemleri anlatılmaktadır. Gece kampı eğitiminde ani baskın senaryoları, gerçek mühimmatlarla silah seslerini tanıma pratiği, sığınak içinde yaşam disiplini, gizlilik kuralları gibi stratejik eğitimler verilmektedir (Türk Silahlı Kuvvetleri [TSK], 2025).

6. YÖNTEM

6.1. Araştırmanın Türü ve Deseni

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde tasarlanmıştır. Nitel araştırma, incelenen olguların doğal bağlamı içinde ele alınmasına yaptığı vurgu nedeniyle "doğal araştırma", araştırmacının yorumlayıcı rolünü ön plana çıkarması sebebiyle "yorumlayıcı araştırma" ve belirli bir toplumsal bağlamın derinlemesine incelenmesine imkân tanıması nedeniyle "alan araştırması" gibi farklı kavramlarla da anılmaktadır (Baltacı, 2017). Ele aldığı probleme eleştirel, sorgulayıcı ve yorumlayıcı bir perspektiften yaklaşan nitel araştırma, olguları, ortaya çıktıkları doğal bağlam içinde anlamayı amaçlayan bir araştırma yöntemidir (Klenke, 2016). Etnometodoloji, fenomenoloji ve durum çalışmaları başta olmak üzere; kuram oluşturma ve eylem araştırmaları gibi farklı yaklaşımları bünyesinde barındıran nitel araştırmalar, insana ilişkin olgu ve olayların kendi toplumsal ve kültürel bağlamları içinde, bütüncül ve derinlemesine biçimde anlaşılmasına olanak sağlamaktadır (Bogdan & Biklen, 1998). Savaş muhabirliği eğitimlerinin, katılımcı habercilerin saha deneyimleri üzerinden değerlendirildiği araştırma, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması olarak yapılandırılmıştır. Durum çalışması, sınırlı bir sistemin nasıl işlediğini ve işlev gördüğünü ortaya koymak amacıyla gözlem, görüşme ve doküman incelemesi gibi veri toplama araçlarının kullanıldığı, durumların ve bu durumlara bağlı temaların derinlemesine analiz edildiği nitel bir araştırma yaklaşımıdır (Subaşı & Okumuş, 2017).

Yorumlayıcı paradigma temelinde yürütülen araştırma, AA Haber Akademisi'nin savaş muhabirliği eğitim modelinin, eğitimlere katılan ve çatışma bölgelerinde görev yapan gazetecilerin algıları, deneyimleri ve anlamlandırma süreçleri üzerinden anlaşılabileceği varsayımına dayandırılmıştır. Bu yaklaşım, eğitimlerin savaş haberciliği pratikleri üzerindeki etkilerini gazetecilerin anlatıları aracılığıyla görünür kılmayı amaçlamaktadır.

6.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Türkiye'de savaş ve çatışma ortamlarında görev yapan ya da bu alanlarda görev almak üzere mesleki eğitim alan gazeteciler oluşturmaktadır. Ancak savaş haberciliği, farklı kurumlar, eğitim modelleri ve mesleki deneyimler çerçevesinde çeşitlilik gösteren geniş bir alan olduğundan, çalışmanın amaçları doğrultusunda evren daraltılmıştır. Bu bağlamda araştırma, Türkiye'de savaş haberciliği eğitiminin kurumsal bir örneği olarak Anadolu Ajansı Haber Akademisi tarafından düzenlenen Savaş Muhabirliği Kurslarını odağına almıştır. AA Haber Akademisi verilerine göre, 2012 yılından bu yana

düzenli olarak verilen savaş muhabirliği kurslarına katılarak başarılı olan gazeteci sayısı 633'tür.

Söz konusu kurslara katılan tüm gazetecilere ulaşmak mümkün olmadığından, amaçlı örnekleme yöntemi esas alınmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme tekniği kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme tekniği, önceden saptanan bir dizi kriteri sağlayan bütün durumların odağa alınmasıdır. Ölçüt, araştırmacı tarafından oluşturulur ya da daha önceden hazırlanmış kriterler dikkate alınır (Marshall & Rossman, 2016). Bu kapsamda görüşlerine başvurulan savaş muhabirlerini örnekleme dâhil etme kriterleri, Anadolu Ajansı Haber Akademisi tarafından düzenlenen Savaş Muhabirliği Kurslarına katılmış olmak ve gazetecilik mesleğini fiilen icra etmiş ya da hâlen etmekte olmak şeklinde belirlenmiştir. Bu ölçütlerin belirlenmesinde, savaş muhabirliği eğitiminin etkililiğinin, söz konusu eğitimi doğrudan deneyimlemiş ve sahada uygulama imkânı bulmuş gazetecilerin görüşleri aracılığıyla daha sağlıklı biçimde değerlendirilebileceği varsayımı dikkate alınmıştır.

Belirlenen kriterler doğrultusunda, farklı mesleki deneyim düzeylerine sahip toplam dokuz savaş muhabirinin görüşlerine başvurulmuştur. Örneklem büyüklüğü, nitel araştırmalarda nicel temsiliyetten ziyade anlam derinliği ve veri zenginliğini esas alan veri doygunluğu ilkesi temel alınarak belirlenmiştir. Araştırmanın aktarılabilirliğini sağlayacak düzeyde farklı deneyimlerin kapsanması ile veri tekrarını önleyecek ölçüde sınırlı bir katılımcı grubunun dengeli biçimde oluşturulmasına dikkat edilmiştir. Guest ve arkadaşları (2006, s.59), nitel araştırmada örneklem büyüklüğünü, verilerde yeni bir bilgi ya da temanın ortaya çıkmadığı aşamayı ifade eden veri doygunluğu kavramı üzerinden açıklamaktadır. Veri doygunluğu, katılımcı anlatılarında tekrar eden örüntülerin belirginleştiği ve yeni verilerin analize anlamlı bir katkı sunmadığı noktaya işaret etmektedir. Bu aşamaya ulaşılması, araştırma için yeterli bir örneklem büyüklüğünün sağlandığını gösterir (Hennink & Kaiser, 2022, s. 2). Bu nedenle nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğü, önceden sayısal olarak kesin biçimde belirlenmekten ziyade, veri toplama sürecinde yapılan görüşmelerin analiziyle ve doygunluk noktasına ulaşılmasına bağlı olarak şekillenmektedir. Literatürde de vurgulandığı üzere, katılımcılarla yapılan görüşmelerin, veri doygunluğu sağlanana kadar sürdürülmesi, nitel araştırmalarda örneklem belirlemenin temel yöntemlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Görüşmeler sürecinde, katılımcı anlatılarında benzer temaların ve tekrar eden anlam örüntülerinin ortaya çıkması,

örneklemin araştırma sorularını yanıtlamak açısından yeterli olduğu yönünde değerlendirilmiştir.

6.3. Veri Toplama Yöntemi ve Gereçler

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak derinlemesine görüşme tekniğine başvurulmuştur. Derinlemesine görüşme, araştırma konusuna dair araştırmacı ve özne arasında sözlü iletişime dayanan veri toplama yöntemidir. Bu yöntem, genellikle survey çalışmalarında betimleyici çalışmalarda başvurulan tekniktir. Yapılandırılmamış ve yapılandırılmış olmak üzere iki farklı yaklaşım söz konusudur. Yapılandırılmamış görüşmelerde araştırma öznesi konu üzerinde sınırsız biçimde dileklerini, isteklerini belirtebilmekte, yapılandırılmış görüşmelerde ise sorular belirli bir sistematik dâhilinde yöneltilerek cevapların kapsamı daraltılmaktadır (Boyc & Associate, 2006, s. 3). Bu çalışmada da veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği esas alınmıştır. Katılımcıların deneyimlerini, değerlendirmelerini ve anlamlandırma süreçlerini ayrıntılı biçimde ortaya koymaya imkân tanıması nedeniyle, bu yöntem tercih edilmiştir. Görüşmeler, daha önce belirlenen araştırma soruları çerçevesinde hazırlanan yarı yapılandırılmış soru formu aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

Soru formu, AA Haber Akademisi Savaş Muhabirliği eğitiminin içeriği, uygulama boyutu, eğitimin mesleki pratiklerine etkisi, sahada karşılaşılan riskler ve uluslararası standartlara ilişkin algılar gibi temaları kapsayacak şekilde yapılandırılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu, hem belirli bir sistematik çerçeve sunmuş hem de katılımcıların kendi deneyimlerini ayrıntılı biçimde aktarmalarına olanak tanımıştır.

Görüşmeler öncesinde, araştırma için Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan 23.01.2025 tarihli ve 18/07 No'lu kararıyla etik kurul onayı alınmıştır. Daha sonra 9 katılımcı ile araştırma döneminde, farklı tarihlerde ayrı ayrı yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde, araştırmanın amacı hakkında bilgilendirilen katılımcıların yazılı onay ve rızaları alındıktan sonra, ses kaydı alınmıştır. Katılımcılardan 6'sı ile kendilerini rahat hissedebilecekleri sessiz ve özel ortamlarda yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilirken, 3 katılımcıyla ise çevrimiçi ortamda, WhatsApp platformu üzerinden görüntülü görüşme yapılmıştır. Görüşmelerde alınan ses kayıtları, daha sonra kelimesi kelimesine deşifre edilmiştir. Bu süreçte, katılımcıların mahremiyetine ve etik kurallarına özen gösterilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme

soruları sırasıyla sorulmuş, alınan yanıtların bazıları ara sorular ile detaylandırılması istenmiştir. Her bir görüşme yaklaşık 30-40 dakika sürmüştür.

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerde görüşlerine başvurulan savaş muhabirlerine yöneltilen sorular, şu şekildedir:

1. Savaş muhabirliği eğitiminde teori ve pratik arasında nasıl bir denge kurulmalı? AA Haber Akademisi Savaş muhabirliği kurslarını bu çerçevede nasıl değerlendirirsiniz?

2. Eğitim sürecinde, sahada kriz anlarında doğru karar verme becerilerinizi geliştirecek hangi yöntemler kullanıldı? Bu yöntemler sahada ne kadar faydalı oldu?

3. Risk analizi ve kriz durumları yönetimi konusunda eğitimde hangi yöntemler kullanıldı? Bu öğrendiğiniz yöntemlerin, sahada size ne gibi bir katkısı oldu?

4. Gerçek zamanlı senaryolar veya simülasyonlar karar verme, kriz yönetimi ve zaman kullanımı becerilerinizi nasıl etkiledi?

5. Kurslarda Modern teknolojilerin kullanımıyla ilgili (ör. drone kullanımı, dijital medya araçları) ne tür eğitimler gerçekleştirildi? Bu uygulamaların sahada haber üretim pratiklerine ne gibi katkısı oldu?

6. Eğitim sırasında güvenlik ve ilk yardım bilgisi ne ölçüde ele alındı? Sahada bu bilgileri uygulamak zorunda kaldığınız bir anınızı, varsa, paylaşabilir misiniz?

7. Kurslarda gazeteci güvenliği kapsamında fiziksel ve psikolojik dayanıklılığı sağlama konusunda aldığınız eğitimi değerlendirir misiniz? Sahadaki deneyimlerinize göre daha fazla neler yapılabilir?

8. Eğitimlerde, savaş bölgelerindeki kültürel ve politik dinamikleri anlama konusunda çalışmalara ne düzeyde yer verildi? Bu konularda aldığınız eğitim ile sahadaki pratikler arasında ilişkilendirme yaparak bir değerlendirmede bulunur musunuz?

9. Eğitimlerde, muhabirlerin yerel halk ve kaynaklarla iş birliği yapma becerisini geliştirmek için hangi yöntemler gösterildi? Bu konuda aldığınız eğitimlere ilişkin düşüncelerinizi ve saha deneyimlerinizi paylaşabilir misiniz?

10. Etik kurallar ve güvenlik önlemleri konusunda eğitim sırasında verilen bilgiler, saha çalışmalarınıza nasıl yansıdı?

11. Eğitim sırasında yazılı ve görsel içerik oluşturma pratikleri ne kadar detaylı işlendi? Geliştirilmesi gerektiğini düşündüğünüz alanlar var mı?

12. Eğitimde haber değeri ve dezenformasyona karşı alınacak önlemler ne ölçüde ele alındı? Sahada bu konularda karşılaştığınız zorlukları anlatabilir misiniz?

13. Görsel ve duyusal habercilik becerileri kazanmanız için hangi yöntemler sunuldu? Bu becerilerin sahada size ne gibi avantajlar sağladığını düşünüyorsunuz?

14. Anadolu Ajansı Savaş Muhabirliği Eğitimi ile ilgili saha deneyimlerinizi dikkate alarak başka neler söylemek istersiniz? Eğitim programının geliştirilmesi konusunda önerilerinizi paylaşılır mısınız?

6.4. Verilerin Analizi

Elde edilen veriler, nitel veri analizi yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Nitel veri analizi, gözlem ve görüşme gibi tekniklerle elde edilen verilerin düzenlendiği, kategorilere göre sınıflandırıldığı, temaların belirlendiği ve sonuçta tüm bu sürecin rapora aktarıldığı bir etkinlikler toplamı olarak tanımlanmaktadır (Özdemir, 2010). Diğer bir ifadeyle nitel analiz yönteminde esas olan, ulaşılan verilerden hareketle bu verilerde saklı bilgiyi açığa çıkarmaktır. Miles ve Huberman'a göre (1994), nitel veri analizi süreci, birbirini takip eden üç aşamada gerçekleştirilmektedir. İlk aşamada, gözlem, görüşme ve doküman incelemesi gibi tekniklerle elde edilen verilerin azaltılması yapılmaktadır. Veri azaltma, araştırma raporunun hazırlanmasına kadar devam eden bir süreçtir. Bu süreçte, çalışmanın amacı doğrultusunda hangi verileri kullanılacağı veya kullanılmayacağı, verilerin nasıl sınıflandıracağı belirlenmektedir. Daha sonra, veri analizinin ikinci aşamasında da "veriler görselleştirilmesi" yapılmaktadır. Veri azaltılması aşamasında ayıklanan, özetlenen ve dönüştürülen verilerin belirli sonuçlar çıkartmaya yönelik örüldüğü bu süreçte, veri seti görsel hale gelmekte ve anlaşılır bir biçime dönüştürülmektedir. Son aşama ise "sonuca ulaşma ve teyit etme" sürecinden oluşturmaktadır. Araştırma sürecinin başında belirsiz bir biçimde ve bir bakıma verilerin içinde saklı duran gerçeklik son aşamada keşfedilmekte ve gün yüzüne çıkarılmaktadır.

Bu bağlamda, araştırma kapsamında yapılan derinlemesine görüşme kayıtları, ilk olarak kelimesi kelimesine yazıya dökülmüş, analiz süreci bu metinler üzerinden tasarlanmıştır. Veri analizi sürecinde tematik analiz yaklaşımı benimsenmiştir. Tematik analiz, verilerde tekrar eden anlam örüntülerinin, temaların ve alt temaların sistematik biçimde ortaya çıkarılmasına olanak tanıması bakımından tercih edilmiştir.

Araştırma sürecinde etik ilkelere titizlikle uyulmuştur. Katılımcıların kimlik bilgileri gizli tutulmuş, görüşmelerde aktarılan bilgiler anonimleştirilerek kullanılmıştır. Elde edilen veriler, yalnızca bilimsel amaçlarla değerlendirilmiş ve üçüncü kişilerle paylaşılmamıştır.

7. BULGULAR

Araştırma kapsamında, 25 Ocak-1 Mart 2025 tarihlerinde gerçekleştirilen görüşmelerde görüşlerine başvurulan gazetecilerin isimleri, araştırma etiği kapsamında gizli tutularak, "K1, K2, K3,…" şeklinde kodlanmıştır. Görüşlerine yer verilen katılımcılara ilişkin bilgilere, Tablo 7.1'de yer verilmiştir.

Tablo 7.1. Görüşülen savaş muhabirlerinin bilgileri

Katılımcı Kodu	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Meslek Süresi	Görev Yaptığı Yerler
K1	40	E	Lisans	18	Ukrayna, Gazze
K2	44	E	Lisans	22	Suriye, Irak
K3	46	E	Lisans	24	Libya, Mısır, Irak
K4	38	E	Lisans	16	Ukrayna, Suriye
K5	39	K	Lisans	16	Ukrayna, Irak
K6	35	E	Lisans	13	Ukrayna
K7	28	K	Lisans	5	Suriye
K8	38	K	Lisans	15	Ukrayna, Mısır, Libya
K9	27	E	Lisans	5	Somali, Nijerya

Elde edilen verilere göre oluşturulan kategorik başlıklar altında, AA Haber Akademisi tarafından verilen eğitimleri, katılımcıların saha deneyimlerine ilişkin görüşleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Araştırma ulaşılan bulgular, "Haber Kaynaklarıyla İlişkiler", "Haber Toplama Safhası", "Gazeteci Güvenliği", "Haberleri Görselleştirme Pratikleri" ve "Eğitimlerin Geliştirilmesine Yönelik Öneriler" başlıklı kategoriler altında sunulmuştur.

7.1. Savaş Muhabirliği Eğitiminin Sahada Haber Kaynaklarıyla İlişkilere Etkisi

Savaş muhabirliği, klasik haber üretim süreçlerinden farklı olarak yüksek risk, belirsizlik ve etik ikilemlerle örülü bir alan olarak öne çıkmaktadır. Bu tarz karmaşıklıkları mesleki risk olarak bünyesinde barındıran savaş muhabirliği görevini yerine getiren muhabirlerin haber kaynaklarıyla kurduğu ilişkiyi, yalnızca bilgi edinme süreci olarak değil. Güvenlik, etik sorumluluk, tarafsızlık ve kamu yararı ekseninde değerlendirmek gerekmektedir.

Savaş haberciliğinde kaynak-muhabir ilişkisi “asimetrik güç ilişkileri” ve “zorunlu temaslar” üzerinden yürütülürken, özellikle silahlı aktörler, yerel halk ve resmi otoritelerle kurulan ilişkiler. Haberin çerçevesini doğrudan etkileme potansiyeli bulunmaktadır. Dolayısıyla savaş muhabirliği eğitimi, muhabirin sahada karşılaşacağı aktörlerle hangi koşullarda, hangi sınırlar içinde ve nasıl bir iletişim kurması gerektiğine dair kuramsal bir zemin sunmaktadır. Kriz iletişimi, ikna ve müzakere stratejileri, beden dili, etik ilkeler ve uluslararası insancıl hukuk gibi başlıklar, haber kaynaklarıyla ilişkilerin teorik altyapısını oluşturmaktadır. Eğitim programının temel hedefi, muhabirin sahada rastlantısal değil, bilinçli, kontrollü ve mesleki ilkelere dayalı ilişkiler kurmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Görüşme yapılan savaş muhabirlerinin anlatımları ışığında, Anadolu Ajansı Savaş Muhabirliği Eğitimi’nin haber kaynaklarıyla ilişkiler konusunda belirli bir farkındalık yarattığı kabul edilmektedir. Muhabirlerin önemli bir bölümü, eğitim sürecinde verilen ikna ve müzakere stratejileri ile kriz anlarında doğru iletişim kurma becerilerini sahada doğrudan uygulama fırsatı bulduklarını, kontrol noktalarında askerler ve silahlı gruplarla iletişimde aldıkları eğitimin kendilerine büyük yarar sağladığını ifade etmişlerdir. Muhabirlerinin muhataplarına kendilerini tanıtmaları, hangi bilgiyi ne zaman isteyeceklerine karar vermeleri süreçlerinde kullandıkları ifadeler ve beden dilini kontrol etme eğitimlerinin hayati önem taşıdığını dile getirmişlerdir.

Katılımcılardan K9, AA Haber Akademisi Savaş Muhabirliği Kursu’nda çok aktörlü kriz senaryoları üzerinden gerçekleştirilen uygulamaların, sahada hangi tarafla nasıl ve ne zaman temas kurulması gerektiğine dair önemli bir pratik kazandırdığını ifade ederken, eğitimlerdeki rol temelli uygulamaların, öğrendikleri teorik bilgileri sahada kullanabilme becerisini güçlendirdiği belirtmiştir. Benzer şekilde K3 de kriz bölgelerinde muhatap oldukları yerel ya da merkezi yetkililerle doğru iletişim kurulmasına yönelik senaryo temelli çalışmaların, özellikle sahaya yeni çıkan, genç muhabirlerin bilinçlenmesinde önemli bir etkiye sahip olduğunu vurgulamıştır.

Eğitimlerin olumlu olduğu görüşünün yanı sıra bazı katılımcılar da eğitimde verilen bilgilerin saha gerçekleriyle her zaman örtüşmediğine dikkat çekmektedir. K2, silahlı unsurların bulunduğu araçlara binmeme konusunda eğitim verildiğini ancak sahada bunun bazen mümkün olmadığını ifade etmiştir. Bu durum, eğitim ile saha pratiği arasında tezatlıklar ortaya çıkabildiğini ve muhabirlerin anlık karar alma becerisinin bu gibi durumlarda belirleyici hale geldiğini göstermektedir.

Savaş haberciliğinde yerel unsurlarla kurulan ilişkiler, haberin derinliği ve bağlamının doğru kurulması açısından büyük önem taşımaktadır. Katılımcıların tamamı, eğitim sürecinde verilen yerel halkla doğrudan iletişime yönelik modülün sınırlı kaldığını ifade etmektedir. K4, kendi eğitim döneminde yerel halkla iş birliğini doğrudan geliştiren bir başlığın bulunmadığını ifade ederken, yerel halkla ilişki kurma becerilerini büyük ölçüde sahada kendi deneyimleriyle kazandığına işaret etmiştir. Bazı katılımcılar, bu eksikliği, sahada edindikleri mihmandarlar vasıtasıyla giderdiklerini belirtmiştir. Hem K4 hem de K7, bilmedikleri coğrafyalarda güvenilir mihmandarlarla çalışmanın daha hızlı hareket etme, doğru kaynaklara ulaşma ve yerel halkla saygılı bir ilişki kurma açısından vazgeçilmez olduğunu vurgulamışlardır. Birbirinden bağımsız zaman ve mekanlarda görüşme sağlanan katılımcıların büyük bir bölümünün, savaş muhabirliği eğitiminde mihmandarlarla çalışma pratiklerinin daha sistematik biçimde ele alınması gerektiği konusunda fikir birliği içinde oldukları görülmüştür.

Haberlerin etik ve tarafsızlık boyutu ise haber kaynaklarıyla ilişkilerin en hassas konularından birini oluşturmaktadır. K4, Ukrayna'da gerçekleştirdiği bir röportajda, muhabirin sözlerinin bağlamından koparılarak kullanılmasının gazeteciyi istemeden taraf gibi gösterebileceğini bizzat yaşadığını anlatarak, bu tür olayların savaş muhabirliği eğitiminde örnek vakalar üzerinden anlatılması gerektiğini kaydetmiştir.

Araştırmada ulaşılan bulgular, Anadolu Ajansı Savaş Muhabirliği Eğitimi'nin sahada haber kaynaklarıyla ilişkilere dair temel bir yaklaşım ve refleks kazandırdığını da ortaya koymuştur. Aldıkları savaş muhabirliği eğitiminin, kriz ortamında iletişim kurma, kendilerini doğru ifade etme ve etik sınırların farkında olma becerilerini güçlendirdiği görüşünde birleşen muhabirler, özellikle ikna, müzakere ve kriz iletişimi konularında aldıkları eğitimin sahada çok işlerine yaradığını belirtmişlerdir.

Görüşmelerden elde edilen veriler ışığında, yerel halkla doğrudan iletişim, kültürel hassasiyetler ve haber kaynaklarıyla uzun süreli ilişkilerin yönetimi konularında eğitimin sınırlı kaldığı anlaşılmıştır. Muhabirlerin haberciliğin etik ilkeleri ile sahada karşılaştıkları gerçeklikler arasında bazen çelişkiler yaşadıkları görülürken, savaş muhabirliği eğitimlerinin daha esnek, olay bazlı ve senaryo odaklı biçimde yeniden yapılandırılması gerektiğine işaret edilmiştir.

Genel olarak bulgulardan, savaş muhabirliği eğitiminin haber kaynaklarıyla ilişkiler konusunda farklı yaklaşımlar ve örnek senaryolarla geliştirilmesi, muhabirlerin görevlerini

yaparken haberin doğruluğu, tarafsızlığı ve etik niteliğini güçlendirecek şekilde haber kaynaklarıyla ilişkilerini geliştirecek eğitimlerin müfredata eklenmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Ayrıca savaş bölgelerindeki yerel dillerin öğrenilmesinin de haber kaynaklarıyla ilişkiler açısından önemli olduğu, bu eğitimlere müfredatta yer verilmesinin önemli bir eksikliği giderebileceği düşünülmektedir.

7.2. Savaş Muhabirliği Eğitiminin Sahada Haber Toplama Safhasına Etkisi

Savaş muhabirlerinin, kriz ortamında haberde kullanılacak bilgileri nasıl elde edeceği, en kısa zamanda nasıl haber yazacağı ve yazılan haberi güvenli şekilde haber merkezine nasıl aktaracağı konularında sistematik bir disiplin kazanması büyük önem arz etmektedir. Savaş ve çatışma bölgelerinde haber toplama süreci, sürekli değişen risk unsurlarıyla iç içe yürümektedir. Anadolu Ajansı Savaş Muhabirliği Eğitimi kapsamında verilen risk analizi dersleri de çatışma yoğunluğu, coğrafi koşullar, silahlı aktörlerin tutumu, kontrol noktalarının yapısı ve muhabirin görünürlüğü gibi unsurların önceden değerlendirilmesini amaçlamaktadır.

Anadolu Ajansı Haber Akademisi kurslarında uygulanan kısıtlı sürede görevi tamamlama simülasyonları, muhabirlerin çok sayıda veri içinden en doğru olanı hızlıca seçip haberleştirmesine olanak tanımaktadır. Haber yazma, görüntü yollama gibi görevleri savaş ve çatışma ortamlarında dahi iş akışını bozmadan yerine getirmek zorunda olan savaş muhabirleri, konu hakkında uygulamalı eğitimlere tabi tutulmaktadırlar. Haber toplama safhasının sadece teknik bir süreç değil hassasiyetle yapılması gereken planlama süreci olarak ele alınan eğitimlerde, muhabirin sahaya çıktığında nereye bakacağından nerede duracağına kadar birçok ayrıntının haberin ve görüntünün kalitesini etkileyeceği öğretilmektedir. Dezenformasyona ve etkiye çok açık bir alan olan savaş haberciliğinde, savaş muhabirleri, özellikle sosyal medyada yayılan sahte içerikleri ve taraflı görüntüleri teyit etmek için de eğitim almaktadırlar. Haber toplama safhasında can güvenlikleri ve bilgiye erişme arasındaki dengeyi sağlamak zorunda olan savaş muhabirleri, haber için risk alırken bu riskin sınırlarını da yine kendileri belirlemek zorundadır. Savaşın karmaşık ve hayati riskler barındıran ortamında saniyeler içinde elde edilen bilgilerin geçerliliğini yitirebileceği ya da haberi değiştireceği göz önüne alınarak, savaş muhabirlerinin habercilik reflekslerini geliştirmek eğitimlerdeki önemli hedeflerden biridir.

Araştırma kapsamında görüşlerine başvurulan savaş muhabirlerinin çoğunluğu, risk analizi eğitimlerinin sahada işlevsel olarak kendilerine yarar sağladığını belirtmiştir. K7, eğitim

sürecinde kriz karşısında soğukkanlı kalmayı ve durumu analiz ederek hareket etmeyi öğrendiklerini ifade etmektedir. Kontrol noktalarında karşı tarafın silah durumu, tutum ve davranışlarının değerlendirilmesinin, olası riskleri minimize etmede belirleyici olduğu vurgulanmaktadır. Benzer şekilde K3, eğitimde sunulan senaryoların özellikle daha önce saha deneyimi olmayan muhabirler için risk farkındalığını artırdığını vurgulamaktadır.

Görüşme yapılan savaş muhabiri K2, eğitimde alınan rota belirleme, harita okuma ve risk analizi derslerinin çatışma bölgesinde doğru karar vermelerine yardımcı olduğunu belirtirken, savaş muhabiri K9 ise tek başına çalışan muhabirler için "güvenli aktarım" sisteminin veri kaybını önlediğini ifade etmiştir. K6, verilen kısıtlı zamanda görevi tamamlamaya yönelik eğitimlere ilişkin, “Bu eğitimler sayesinde Ukrayna gibi zorlu sahalarda en doğru bilgilerle haberi hızla servis etme yöntemlerini öğrenme fırsatım oldu. Ayrıca hızlı karar verme becerileriyle ilgili eğitimlerinde edindiğim bilgilerle, haber toplama süreçlerini sorunsuz şekilde tamamlamış oldum” ifadelerini kullanmaktadır.

Görüşme yapılan muhabirler, haber toplama sürecine dair eğitimlerin, sahada daha sistemli çalışmalarını sağladığını, baskı altında dahi olsa haber, görüntü, kurgu gibi görevleri yerine getirmelerine yardımı olduğunu kaydetmişlerdir. K1, savaş bölgelerinde ulaştıkları bilgilerin teyidi için eğitimlerde kendilerine öğretilen metotları uyguladıklarına işaret ederek, güncel görüntülerin tespitinde, eğitimlerde öğrendiği dijital uygulamaların işini kolaylaştırdığını kaydetmiştir. Benzer görüşleri dile getiren K2 de eğitimlerin dezenformasyona karşı teyit süreçlerinin iş akışında büyük kolaylık sağladığını ifade etmiştir. Eğitimlerdeki çok aktörlü kriz senaryolarının başarılı olduğuna işaret eden K9, bu eğitimlerle sahada birçok tehlikeyi bertaraf edecek refleks kazandırdığını söylemektedir. K7 ise gerçek zamanlı simülasyonların, saldırı anında nasıl hareket edilmesi gerektiğini öğretmesi bakımından son derece faydalı olduğunu, bu tür uygulamaların, haber toplama sürecinde plansız ve refleksif davranışların önüne geçerek, kontrollü hareket etme becerisini güçlendirdiğini ifade etmektedir.

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde, AA Savaş Muhabirliği Kurslarının genel olarak etik çerçeve çizdiği, ancak haber toplama safhasında "hayatta kalma" güdüsü karşısında bazen öğretilen kuralların esneyebileceği konusunda benzer görüşler dile getirilmiştir. Katılımcılardan K5, haber toplama sürecinde üzerinde önemle durulan etik ilkelerin, zaman zaman saha gerçekleri karşısında bir gerilim yarattığını ifade ederek, şu ifadeleri kullanmıştır;

“Eğitimlerde belirli etik sınırlar çizilmekte, tarafsızlık, güvenlik ve insan onuruna saygı temel ilkeler olarak aktarılmaktadır. Ancak sahada bu ilkeler her zaman birebir uygulanamamaktadır. Bu eğitimler aynı zamanda bizim için yol gösterici de olabilmektedir. Örneğin Musul’daki mülteci kampında çocuklara dair görüntüler alırken ‘çocuk görüntülerinde onay ve etik’ eğitimi benim için yol gösterici olmuştur.”

Mülakatlar genel olarak eğitimin güçlü bir temel attığını, ancak bazı noktalarda sahanın gerisinde kaldığını göstermektedir. K3, eğitimin teorik içeriğinin bazen dağınık olduğunu ve sahada kafa karışıklığı yaratabileceğini savunurken, K6 eğitimlerde öğretilen hızlı haber toplama tekniklerinin kriz anında görevlerini yerine getirmede son derece etkili olduğunu savunmaktadır. K4 ve K5, haber toplama sürecine ilişkin eğitimlerde dijital malzemelerini korumak ve karşılaştıkları şiddet görüntüleri karşısında psikolojik dayanıklılıklarını korumaya yönelik eğitimlerin eksik olduğunu aktarmışlardır. Farklı savaş bölgelerinde görev yapmış muhabirlerin bir kısmı (K7, K8 ve K9), eğitim programlarının katılımcı profiline göre farklılaştırılması gerekliliği gibi bir görüş belirtmişlerdir. Örneğin, K8, eğitimlerde kadın muhabirlerin özel saha ihtiyaçlarına yönelik eğitim modüllerinin eksikliğinin yaşandığına işaret etmiştir.

Görüşme yapılan muhabirlerin değerlendirmeleri ışığında, Anadolu Ajansı Savaş Muhabirliği Eğitimi’nin sahada haber toplama sürecine dair önemli bir hazırlık sunduğu söylenebilir. Muhabirler eğitimlerle risk farkındalığı, kriz anında karar verme ve temel etik refleksler konusunda farkındalık kazandıklarını söylemekle birlikte, teorik eğitimlerin saha gerçekleri karşısında zaman zaman yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır.

7.3. Gazetecilerin Savaş Bölgelerinde Karşılaştıkları Güvenlik Sorunlarına Karşı Etkisi

Çatışma bölgelerinde gazetecilik yapmak, fiziksel saldırılar, rehin alınma riskleri, dezenformasyon ve psikolojik travmalarla dolu bir süreçtir. Araştırmada, katılımcılara, AA Savaş Muhabirliği Eğitiminin, bu riskleri minimize etmede ne oranda başarılı olduğuna yönelik sorular yöneltilmiştir. Görüşme yapılan muhabirlerin tamamı, eğitimin teknik bir hazırlık olmanın ötesinde, aynı zamanda hayati bir "refleks kazandırma" süreci olarak tasarlandığını vurgulamışlardır.

Eğitimin sağladığı en somut faydanın, can güvenliklerini tehlikede hissettikleri zamanlarda, yani yüksek stres altında oldukları anlarda rasyonel karar verebilme yetisini

büyük oranda kaybetmemek olduğunu dile getiren katılımcılar, Polis Akademisi Başkanlığında verilen ve gerçek mühimmatların kullanıldığı eğitimlere işaret etmişlerdir.

K6, gazeteci güvenliğine yönelik verilen eğitimleri, şöyle değerlendirmektedir:

"AA Savaş Muhabirliği kursları kapsamında, gece çatışma bölgesinde hayatta kalma, hayatı idame ettirme eğitimleri ile baraj gölünde suya atılma senaryoları gerçeğinden farksızdı. Bu eğitimlerde kazandığımız deneyimler, sahada daha hızlı ve dikkatli harekete geçmeme yardımcı oldu."

Rusya-Ukrayna savaşını izlemek üzere, Ukrayna'da bir süre çatışma bölgelerinde görev yaptığını söyleyen K6, telefon ve internet erişiminin olmadığı, soğuk bir bölgede 1 gece tek başına kalmak zorunda olduğu bir dönemde aldığı eğitimlerin çok yerinde olduğunu düşündüğünü vurgulamıştır.

K3 de can güvenliğini tehlikede hissettiği bir dönemde araçla çatışma bölgesinden uzaklaşma teknikleri ve rota belirleme gibi pratiklerin sahadaki gerçek tehlikelerle karşılaşmadan önce bir zihinsel hazırlık sunduğunu vurgulamıştır.

K9, özellikle tek başına sahada hayatta kalma eğitim modüllerinin hayati öneme haiz olduğuna işaret ederek, "Sudan'da bir sağlık kampından haber geçerken, eğitimlerde öğrendiğim teknikler can güvenliğimi sağlama ve haberi hızla geçmeme katkı sağladı" ifadesini kullanmıştır.

Katılımcıların, savaş bölgelerindeki en büyük güvenlik sorunlarından birinin silahlı gruplar tarafından alıkonulma ve çatışma alanından çıkamama olduğu konusunda görüş birliği içinde oldukları görülmüştür. Bu konuda K7, eğitimdeki rehin alınma senaryosunun çok gerçekçi hazırlandığına dikkat çekerek, bu eğitimlerle edindiği kazanımları şöyle açıklamıştır:

"Bu eğitimde, kaçıran kişilerle nasıl müzakere edileceği, kimlik açıklama ve gazeteci olduğumuzu vurgulama konularında kazandığımız deneyim sahada yol gösterici olmuştur" son derece faydalı olduğunu belirtmiştir."

K7 de eğitimlerde, "En iyi savaş muhabiri hayatta kalan savaş muhabiridir" ifadesinin sıklıkla vurgulandığını, bu yaklaşımın zihinlerinde yer edindiğini, "Çatışma bölgelerinde her zaman ilk önce can güvenliğimizi düşündük, sonra habere erişim ve haberi merkeze ulaştırma çabasında olduk" şeklinde açıklamaktadır.

Çatışma bölgelerinde edindiği tecrübeyi paylaşan K3, Mısır'da El-Kaide kontrolündeki bir noktada durdurulduğunda can güvenliğinden endişe duyduğunu ve bu sırada eğitimde öğrendiği beden dili ve ikna stratejileri sayesinde tehlikeyi bertaraf ettiğini aktarmıştır. K3, ayrıca savaş bölgelerinde şehir değiştirirken eğitimlerde öğrendikleri tekniklerle haber merkezine rota bilgisi vermenin, alıkonulma riskine karşı bir güvenlik ağı oluşturduğunu vurgulamıştır.

Modern savaşlarda dijital güvenliğin son derece önemli olduğuna dikkati çeken K1, eğitimlerde öğretilen yol, harita okuma gibi mobil uygulamaların güvenliklerini sağlama, kısa zamanda tehlikeli bölgelerden uzaklaşma gibi konularda kendilerine son derece yarar sağladığını aktarmıştır.

Haber merkezlerinin yoğun görsel talebinde bulunduğu Gazze gibi bölgelerde, her görüntünün yayımlanmasının hem güvenlik hem de etik açıdan risk barındırdığını vurgulayan K1, psikolojik baskı senaryolu eğitimlerin bu noktadaki hareket tarzlarında belirleyici olduğunu ifade etmiştir. Yine mobil teyit uygulamalarının da savaş bölgelerinde sosyal medyada yayılan görüntülerin yeni mi, eski mi olduğunu belirlemede, sahte içerikleri ayırt etmede faydalı olduğunu dile getiren K1 ayrıca, droneların izini okumak ve telefon sinyallerinin hedef olmamak için ne zaman kapatılması gerektiği gibi bilgilerin sahada "hayat kurtarıcı" olduğuna işaret etmiştir.

Sahada güvenli olarak görülen herhangi bir yerde de farklı tehlikelerle karşılaşılabileceğini, güvenliğin sadece fiziksel değil psikolojik olarak da temin edilmesinin önemli olduğunu söyleyen K5, bunun önemini, şöyle açıklamaktadır:

"Musul'da bir mülteci kampında görev yaparken çok şiddetli psikolojik saldırılara maruz kaldım. Eğer bu eğitimlere katılmadan orada göreve gitmiş olsaydım, nelerle karşılaşabileceğim konusunda bir öngörü edinmemiş ve bu tür şiddete karşı nasıl bir tutum izlemem gerektiği öğrenmemiş olsaydım, bu psikolojik şiddet ben çok daha kalıcı etkiler bırakabilirdi. AA Haber Akademisinin kursları sayesinde bu saldırıların etkisinden daha kısa sürede kurtulma şansı buldum."

Görüşme yapılan muhabirlerin birçoğu eğitimlerin, her ne kadar gerçekçi senaryolarla yürütüldüğünü söyleseler de bazen saha gerçeklerinin farklılaştığını, karmaşıklaştığını ifade eden katılımcılar da bulunmaktadır. Katılımcılardan K2, bu gibi karmaşık durumlarda, eğitimin sağladığı teorik çerçevenin sahanın sert gerçekliğiyle esnetilebileceği yönünde düşünce tarzı belirlediklerini ifade etmiştir. Benzer görüşleri dile getiren K5 de

ayrıca eğitimlerin erkek merkezli olduğuna işaret ederek, taciz riski, hijyen ve kadın mahremiyeti gibi konularının güvenlik ekseninde değerlendirilerek, eğitim müfredatına eklenmesi gerektiğini kaydetmiştir.

K6 ve K9 ise "travma sonrası stres" ve "uzun süreli görevlerdeki zihinsel yorgunluk" yönetiminin, fiziksel güvenlik kadar önemli olduğuna değinerek, bu alanların güçlendirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Savaş muhabirliği eğitiminin bir diğer önemli katkısının da muhabirin travmatik görüntüler karşısında üretim yapabilme kapasitesini koruması olduğunu ifade eden K1, sahada ölümlere, yıkımlara tanıklık etmenin psikolojik bir yük oluşturduğunu, eğitimlerde elde ettikleri farkındalıkla psikolojilerini kuvvetlendirerek savaş alanlarında güçlü kalabildiklerini belirtmiştir. Bu bulgu, savaş muhabirliği eğitiminin yalnızca fiziksel güvenliği değil, psikolojik dayanıklılık açısından da önemli olduğunu ortaya koymuştur.

Anadolu Ajansı Savaş Muhabirliği Eğitimi'nin, savaş muhabirlerine, çatışma bölgelerinde karşılaşabilecekleri kaos ortamında adeta bir "navigasyon" hizmeti sunduğu konusunda görüş birliği olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcılar, ilkyardımdan dijital teyide, rehin alınma müzakerelerinden etik karar verme süreçlerine kadar pek çok modülün sahadaki kritik anlarda hayat kurtarıcı, güvenliklerini sağlayıcı ve mesleki prestijlerini koruyucu bir işlev gördüğü gerçeğini gözler önüne sermişlerdir.

7.4. Haberleri Görselleştirme Pratiklerine Etkisi

Savaş ve çatışma alanlarında haber fotoğrafı ve videosu gibi içerikler, teknik zorluklarının yanı sıra savaş muhabirlerine bir de büyük sorumluluk yüklemektedir. Savaş alanlarından geçilen bir kare sadece o anın kayda alınması değil, tarihe not düşülmesini, kamuoyu algısının şekillenmesine de hizmet etmektedir. Bu bakımdan savaş muhabirlerinin ürettiği her bir görsel, sahadaki savaşan tarafların güvenliğini, savaşın belki de kaderini değiştirebileceği gibi muhabirlere yüklediği ahlaki sorumluluk ekseninde de önemli bir konu olarak öne çıkmaktadır.

Araştırma kapsamında, katılımcılara, AA Haber Akademisi Savaş Muhabirliği eğitimlerinde, çatışma ve kriz bölgelerinde görev yaparken sahada ürettikleri görsel içeriğin niteliğini, sürekliliğini ve etik sınırlar içinde kalmasını doğrudan etkileyip etkilemediğine yönelik sorular yöneltilmiştir.

Katılımcılardan K1, savaş alanında içerik üretiminin ilk ve en temel unsurunun güvenlik olduğunu, güvenliğin, yalnızca muhabirin can güvenliğini değil, işini yapması için gerekli ekipmanın da güvenliğini kapsadığını belirmiştir. Savaş ve çatışma alanlarında görsel içerik üretimi, teknik becerinin çok ötesinde, tecrübe ve ahlaki sorumlulukta gerektirirken güvenlik protokollerine riayet etmenin hayati öneme sahip olduğunu ifade eden K1, şu ifadeleri kullanmıştır:

“Savaş muhabirleri ürettikleri içeriğin sadece bir haber içeriği değil, tarihe not düşecek, bölge insanlarının geleceğini belirleyecek bir belge olarak görmeli ve ona uygun hareket etmelidir. AA Savaş Muhabirliği Eğitimi’nde de bizlere çatışma bölgelerinde uydu telefonu gibi ekipmanları kullanarak haber geçme yöntemlerinin yanı sıra görsellerin duygusal etkisini yönetmek, etik sınırlar ve ekipmanlarını nasıl koruyacakları eğitimleri de verilmektedir. Çatışma anında hem çekim yaparak görsel içerik üretme hem de güvenliği sağlayarak geri çekilme becerisi kazandırılmaktadır.”

Haber görsellerini üretmek için muhabirlerin olaya fiziksel olarak yakın mesafede bulunmak durumunda olduğuna işaret K1, bu riskli durum karşısında eğitimlerde savaş muhabirlerine güvenli mesafe ve risk analizi disiplinleri dengeli bir şekilde öğretildiğine vurgu yapmaktadır.

AA Haber Akademisi’nin Savaş muhabirliği kursları kapsamında " Foto Muhabirliği ve Kameramanlık" eğitimlerinin sadece cihaz kullanımını değil, sıkıntılı durumlarda görsel malzemenin nasıl korunacağı ve çekim anında risklerin nasıl minimize edileceği konusunda öğretici olduğunu belirten K8, eğitimlerin sağladığı farkındalıkla "en iyi kare" ile "en güvenli pozisyon" arasında teknik muhakeme yapma becerisi kazanıldığını aktarmıştır.

Çatışma anında hem vizörden bakmak hem de çevresel tehditleri kollamanın gelişmiş bir karar verme becerisi gerektirdiğine dikkati çeken K9 da pratik boyutta en büyük ihtiyacın "stres altında karar verme" olduğunu ve bunun da eğitimlerde sıklıkla üzerinde durulan bir konu olduğunun altını çizmiştir. Çekim yaparken aynı zamanda ne zaman geri çekileceğini bilmenin gerçek bir saha deneyimi olduğunu vurgulayan K6 ise aldıkları eğitimle kriz anındaki bilişsel yükü azalttıklarını, teknik detaylara boğulmak yerine sahanın dinamiklerine odaklanabildiklerini ifade etmiştir.

Savaşın çıplak gerçekliği ile yayıncılık etiği arasındaki en sert çarpışmanın görsel üretim sürecinde yaşandığını belirten K5 de savaş görüntülerini çekerken çocuk ve kadın

mahremiyeti konularında yaşadığı zorlukları AA Savaş Muhabirliği eğitimleri sayesinde aştığını şöyle açıklamaktadır:

"Katıldığımız kurslarda etkileşimli durum analizi eğitimleri verilmişti. Çocuk ve kadın mahremiyeti konusunda teoride öğrendiğimiz bilgileri sahaya yansıtma imkânı buldum. Hızlı karar verme ve anı yakalamak durumundasınız. Ancak görselin gücü, istismar riskini de beraberinde getirmektedir. Eğitimlerde kadrajın neleri çekebileceğini ve etik olarak hangi çektiklerimizi yayınlayabileceğimiz ayrımını bizlere kazandırmıştı. Bu eğitimler etik sınırı çizerek, sahada duygusal baskı altında hata yapmamayı öğretti, bizlere."

Görsellerle oluşturulan manipülasyonun günümüzde savaşın bir silahı haline geldiğine dikkat çeken K5, çatışma ortamında kendi ürettiği görsellerin yanı sıra kendisine farklı kaynaklardan gelen görseller de olduğuna işaret ederek, "Bize gelen görselleri en hızlı şekilde teyit etmek için savaş muhabirliği eğitiminde gördüklerimizi uyguladım. Eski ya da sahte görselleri hızla tespit ederek hem şahsi mesleki itibarımı hem de çalıştığım kurumun itibarını korumayı başardım" ifadelerini kullanmıştır.

Savaş muhabirliği eğitiminin en temel katkılarından birinin de fotoğraf ve video üretirken hayatta kalma ve riskten kaçınma becerilerinin geliştirilmesi olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Örneğin, K7, fotoğrafın kalıcı gücünü keşfederken, aynı zamanda karşılaşılan görselleri teyit etme becerisinin iş hayatında büyük kolaylık sağladığını vurgulayarak, savaş sahasında işlerinin sadece deklanşöre basmak olmadığını, ürettikleri içeriklerin doğrulunu da savunmak zorunda olduklarını kaydetmiştir.

K3, fotoğraf ve video çekimi sırasında doğru konumlanma, ateş hattından kaçınma, kontrol noktalarında beden dili kullanımı gibi davranışların eğitimlerde öğretilmesinin sahada güvenli hareket etmeyi ve dolayısıyla haber görüntüsü üretmeyi kolaylaştırdığını belirtmiştir. K3 ayrıca görsel içerik oluşturma eğitimlerinin alanında tecrübeli kişilerce verilmesinin önemine değinerek, haberci bakışının teknik bilgiden daha kıymetli olduğuna değinmiştir. K4 ve K1 ise dijital medya, dezenformasyonla mücadele ve siber tehditler konusunda görsel üreticilerin daha derinlemesine eğitilmesi gerektiğini savunmuşlardır.

Kendi çekmediği ve eline yerel kaynaklardan ulaşan, doğruluğunu teyit edemediği ve sansasyonel etki yaratabileceğini düşündüğü görsellere mesafeli durduğunu anlatan K3, bu tarz yaklaşımı eğitimden çok mesleki deneyimle geliştiğini belirterek, savaş muhabirlerinin belli bir mesleki tecrübeye sahip muhabirler arasından seçilmesinin daha doğru olacağını dile getirmiştir.

K3 ve K7, eğitimlerde, drone kullanımı ve ileri görsel teknolojilere yönelik uygulamalı eğitimlerin sınırlı kaldığını belirterek, özellikle drone kullanımının görsel üretim kapasitesini artıracağını, bu konuda eğitimin mutlaka müfredata eklenmesi gerektiğini savunmuştur.

Görüşme yapılan muhabirlerin tamamı AA Savaş Muhabirliği Eğitimi'nin, görsel üretimde teknik disiplin ve etik farkındalık açısından güçlü bir temel sunduğunu ancak gelişen teknoloji ve dijital güvenlik konularında eğitimlerin sık sık güncellenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Bulgular, eğitim sürecinde gerçekleştirilen gerçek zamanlı senaryolar ve simülasyonların, kriz anında hangi görüntünün çekileceği, hangisinin çekilmeyeceği konusunda muhabirlere refleks kazandırdığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda savaş muhabirliği eğitiminin, görsel üretimini yalnızca teknik bir faaliyet olmaktan çıkararak editöryal bir karar süreci hâline getirdiği, muhabirin çekim sırasında etik, güvenlik ve haber değeri arasında denge kurmasını sağladığı anlaşılmaktadır.

7. 5. AA Haber Akademisi Savaş Muhabirliği Eğitimi'nin Geliştirilmesi İçin Öneriler

AA Haber Akademisi tarafından yürütülen savaş muhabirliği eğitimi, katılımcıların çoğunluğuna göre, sahada görev yapan gazetecilere temel güvenlik, kriz yönetimi ve farkındalık kazandırma açısından önemli bir işlev üstlenmektedir. Bulgular aynı zamanda, eğitimin saha gerçekliği dikkate alınarak, görsel üretim pratikleri, dijital riskler ve psikolojik dayanıklılık bağlamlarında geliştirilmesi gereken yönleri olduğunu da ortaya koymaktadır.

Bulgulara göre, AA Haber Akademisi Savaş Muhabirliği Eğitimi, sahada görev yapacak gazeteciler için güçlü bir temel sunmakla birlikte, saha gerçekliği, dijitalleşme ve psikolojik dayanıklılık eksenlerinde güncellenmeye ihtiyaç duymaktadır. Katılımcı deneyimleri, eğitimin statik bir yapıdan çıkarılarak dinamik, güncel ve sahadan beslenen bir modele dönüştürülmesinin gerekliliğini göstermektedir. Bu doğrultuda yapılacak iyileştirmelerin hem muhabir güvenliğini hem de sahada üretilen haber ve görsel içeriğin niteliğini artıracağı düşünülmektedir.

Katılımcılar, genel olarak, AA Savaş Muhabirliği Eğitimi'nin eğitimin dijitalleşen medya ortamına daha uygun hale getirilmesi için bazı iyileştirme önerilerinde de bulunmuşlardır. Katılımcılardan K1, eğitimlere daha çok şifreleme, konum koruma, dijital iz takibi ve

dezenformasyonu bozma yönünde yeni modüller eklenmesi gerektiği yönünde öneride bulunmuştur.

Görüşme yapılan kadın savaş muhabirleri (K5, K7 ve K8), eğitimlerin erkek merkezli olduğunu ifade ederek, kadın muhabirlerin sahada karşılaştığı taciz riski, hijyen ve barınma gibi özel ihtiyaçları kapsayan bir eğitim modeli geliştirilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Sahada tek başına çalışan muhabirler için "yalnız karar verme" ve "destek hattı oluşturma" gibi özel modüllerin tasarlanarak eğitime dahil edilmesinin önemine işaret eden kadın muhabirler, eğitimlerin tek seferlik kalmaması gerektiğini, değişen teknoloji ve dünya koşullarına göre periyodik olarak tekrarlanmasında fayda bulunduğunu anlatmışlardır.

Dünyanın farklı coğrafyalarından çalışan deneyimli savaş muhabirlerinin tecrübe aktarımının önemine işaret eden savaş muhabirlerinden K3, coğrafi ve iklim şartlarının değişkenlik göstermesi halinde bugüne kadar aldıkları eğitimlerin eksik kalacağını, bu yüzden farklı iklim ve coğrafya koşullarında tecrübe edinmiş deneyimli savaş muhabirlerinin eğitmen olarak görevlendirilmesi gerektiğini söylemişlerdir.

Eğitimlerde silahların teknik özellikleri gibi bazı derslerin azaltılarak, senaryolar üzerinden eğitimlerin artırılması yönünde değerlendirmelerde bulunan K4 de saha eğitimlerinde yorgunluğu azaltacak şekilde düzenleme yapılması gerektiğini öne sürmüştür.

Aktarılan teorik bilgi ile sahada karşılaşılan koşullar arasında zaman zaman belirgin bir kopukluklar yaşandığını ifade eden K2 ise her çatışma alanının kendine özgü dinamiklere sahip olduğunu ve eğitimde verilen bazı bilgilerin sahada ters etki yaratabildiğini vurgulamaktadır. Benzer biçimde K3 de eğitim konu başlıklarının geniş bir yelpazede sunulmasından dolayı dağınık olduğunu ve sahada karşılaşılan somut sorunlara yeterince odaklanmadığını belirtmektedir. Eğitim müfredatının, genel güvenlik anlatılarından ziyade vaka temelli ve sahadan beslenen modüller üzerine kurulması gerektiğini belirten K2 ve K3, her eğitim döneminde, güncel çatışma bölgelerinden örnekler içeren senaryoların hazırlanarak, eğitim içeriğinin bu senaryolara göre revize edilmesi gerektiğini kaydetmişlerdir. Katılımcıların geneli, senaryolar üzerinde verilen eğitimin savaş muhabirliği eğitimini daha gerçekçi kıldığını kabul etmekle birlikte, bu uygulamaların sahadaki kaos ve belirsizliği tam yansıtması için daha fazla içerik eklenmesi gerektiğini önermişlerdir. Örneğin, K6, gerçek silah sesleri, panik ortamı ve zaman baskısı içeren eğitimlerin yetersiz olduğunu ve bu tarz derslere müfredatta daha fazla yer verilmesinin

faydalı olacağını ifade etmiştir. K5 de benzer şekilde, kriz anlarında bedenin verdiği fiziksel tepkilerin eğitim ortamında yeterince simüle edilemediğini, bunun için gerçek silahların kullanıldığı eğitimlerin artırılmasını ifade etmektedir.

Eğitim programına, kontrollü stres altında karar vermeyi hedefleyen yüksek gerçeklikli senaryoyla işlenen eğitimlerin eklenmesi gerektiği konusunda hem fikir olan katılımcılar, gürültü, zaman baskısı, bilgi kirliliği ve çoklu tehdit unsurlarını içeren tatbikatların, özellikle foto muhabiri ve kameramanların sahadaki reflekslerini güçlendireceğini kaydetmişlerdir.

Bazı katılımcılar (K3 ve K7), drone ve ileri görsel teknolojilerin güvenli kullanımına dair uygulamalı eğitimin yetersiz kaldığını dile getirmektedir. Eğitim programına dijital güvenlik ve görsel teknoloji kullanımı başlığı altında güncel ve uygulamalı modüllerin eklenmesinin görsel kalitesini artıracağını ifade eden söz konusu katılımcılar, zaman baskısı altında drone kullanımı, mobil canlı yayın, veri yedekleme ve konum gizleme gibi konuların, saha senaryoları üzerinden ele alınmasının faydalı olacağını belirtmişlerdir.

Katılımcıların önemli bir bölümü, psikolojik dayanıklılığın eğitimlerde daha fazla ele alınmasını önermiştir. K5, savaş sahasında asıl zorlayıcı olanın yalnızca çatışma anı değil, sonrasında yaşanan psikolojik yük olduğunu belirtirken, K1 ise canlı yayın sırasında şiddete tanıklık etmenin uzun vadeli travmatik etkilerine dikkat çekmiştir. Savaş muhabirliği eğitimine psikolojik ilk yardım, travma farkındalığı ve kriz sonrası baş etme stratejileri içeren zorunlu modüllerin eklenmesi konusunda katılımcıların tamamına yakını benzer görüşler öne sürmüş, savaş ve çatışma bölgesinden dönen savaş muhabirlerinin psikolojik olarak desteklenmeye devam edilmesi gerektiğini, bunun için eğitim müfredatı dışında bir planlamaya ihtiyaç duyulduğunu vurgulamışlardır. K5, bombardıman altındaki teknik çalışmadan ziyade, sonrasında yaşanan stresle ve tanık olunan şiddetle baş etmenin eğitimde yer almadığını belirtirken, K9, yalnız çalışmanın ciddi bir mental yük olduğunu ve eğitimde "travma sonrası paylaşım alanları" gibi modüllerin eksikliğini vurgulamıştır. K6 da 3 hafta gibi uzun süreli saha görevlerinde zihinsel yorgunluğun nasıl yönetileceğine dair pratik bilgilerin eğitim müfredatına eklenmesi gerektiğini söylemiştir.

Bazı katılımcılar haber kaynağıyla kurulan ilişkinin niteliğini artırmak için teknik becerilerin yanına kültürel donanım eklenmesi önerisinde bulunmuştur. Örneğin, K4, kriz bölgelerinde yerel halkla etkili iletişim kurabilmek için belli bölgelerde kullanılan kritik

kelimeleri tanıtan dil eğitimi ve yerel halkın psikolojik durumuna yaklaşım modüllerinin eklenmesini önermiştir.

Katılımcılar arasından Fransa'da resmi bir silahlı kuvvetler kurumunun verdiği savaş muhabirliği eğitimini alan K8'in görüşleri ile Anadolu Ajansı Haber Akademisi Savaş Muhabirliği eğitimi alan K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7 ve K9'un görüşleri karşılaştırıldığında ise her iki kurumun eğitimlerin metodolojik ve içerik bakımından çok farklı olduğu görülmektedir. AA Savaş Muhabirliği eğitiminde, çatışma bölgelerinde asker, sivil ve yerel yetkililerle nasıl iletişim kurulacağına dair temel bir çerçeve sunulurken, K8 aldığı eğitimde daha çok tehlikeli bölgelerden hızla ayrılma konusunda üzerinde durulduğunu kaydetmiştir. K8, silah atış denemeleri ve silahların milimetrik ayrıntılarına kadar inen teknik bilgilerin, gazetecilikle ilgisi olmayan konuların Fransa'daki eğitimde yoğun şekilde işlendiğini, AA Savaş Muhabirliği eğitiminde ise bu tarz bilgilerin yüzeysel geçtiğini ifade edilmiştir. Katılımcıların tamamı, silah kullanımına yönelik eğitimlerin, mesleki gerekliliklerin ötesine geçtiğini ve risk analizi, hayatta kalma gibi asli becerilerin geri planda kalmasına neden olabildiğini savunmaktadır. Tüm katılımcılar, gerçek zamanlı senaryolu eğitimlerin savaş muhabirliğe çok fazla katkı sağladığını vurgularken, AA Savaş Muhabirliği eğitimini alan katılımcılar, senaryoya dayalı rehine ve kontrol noktası eğitiminde gazeteci kimliklerini vurgulamayı öğrendiklerini, K8 ise bu eğitimlerde daha çok sorgulamaya yönelik fiziksel ve psikolojik şiddete dayanma eğitimleri aldığını belirtmiştir. AA Savaş Muhabirliği eğitimini alan katılımcılar, mülteci kampları, çocuklar ve travma yaşayan bireylerle iletişimde etik onay süreçlerinin ve profesyonelliğin altının sıklıkla çizildiğini belirtirken, K8, Fransa'daki eğitimlerde bu konuların yüzeysel geçildiğini kaydetmiştir. Yine katılımcıların çoğu, yerel halkla iletişim eğitiminin AA Savaş Muhabirliği eğitiminin önemli bir parçası olduğunu vurgularken, K8, Fransa'da aldığı eğitimde bu konuda gerçek zamanlı senaryo uygulaması olmadığını, bu konuda teorik bilgilerin verildiğini söylemiştir. Tüm katılımcılar her iki kurumun eğitiminde de güvenlik konusunun haberciliğin önünde değerlendirildiğini belirtmişlerdir. K8, eğitimde kazanılan en büyük becerinin yüksek değerde bir haber olsa bile güvenli olmayan koşullarda risk almamak ve alternatif güzergahlar planlamak olduğunun altının çizildiğini dile getirmiştir. Katılımcıların değerlendirmelerinden, AA Savaş Muhabirliği eğitiminde dezenformasyona karşı önlemler ve görsel habercilik becerilerinin geliştirilmesine yönelik konuların geniş yer tuttuğu anlaşılırken, K8'in

değerlendirmelerinden Fransa'da verilen eğitimde bu konuların eğitim programında yer almadığı anlaşılmıştır.

Tablo 7.2. AA Savaş Muhabirliği Eğitim hakkında olumlu görüşler ile eksiklikler ve eleştiriler

OLUMLU GÖRÜŞLER	EKSİKLİKLER VE ELEŞTİRİLER
Operasyonel Karar Alma ve Dijital Güvenlik: Katılımcılar, eğitim kapsamında gerçekleştirilen dijital medya simülasyonlarının ve veri kontrolü reflekslerinin, çatışma bölgelerinde stratejik kararlar alma sürecine doğrudan katkı sağladığını belirtmişlerdir.	**Dijital Güvenlik ve Teknolojik Yetersizlikler:** Şifreleme, konum koruma, metadata temizliği ve VPN gibi siber güvenlik protokollerine yönelik eğitimlerin yetersiz kaldığı veya ihmal edildiği saptanmıştır.
Teknik Yetkinlik ve Veri Koruma: VPN kullanımı, mobil yayın sistemleri ve görüntü sıkıştırma gibi teknik eğitimlerin operasyonel avantaj sunduğu, Gazze gibi riskli bölgelerde veri güvenliğini korumada kritik rol oynadığı ifade edilmiştir.	**Müfredatta Yer Almayan Yeni Nesil Tehditler:** Drone takibi, GPS riskleri ve cihazların güvenli bölge analizi yapılmadan çalıştırılması gibi güncel teknolojik risklerin müfredatta yer almadığı belirtilmiştir.
Dijital Teyit Mekanizmaları: Google Earth ve InVID gibi dijital teyit araçlarının kullanımına yönelik kazanımların, sahadaki dezenformasyonla mücadelede ve hızlı haber üretiminde pratiklik kazandırdığı gözlemlenmiştir.	**Teorik ve Pratik Arasındaki Tutarsızlıklar:** Eğitimde sunulan teorik bilgiler ile saha gerçekleri arasında belirgin bir fark olduğu, özellikle "silahlı araca binmeme" gibi etik kuralların sahadaki zorunluluklar nedeniyle uygulanabilirliğinin düşük olduğu ifade edilmiştir.
Fiziksel Güvenlik ve Stratejik Planlama: Rota belirleme, risk analizi, silah ve balistik eğitimlerinin kriz anlarında etkinliği vurgulanmış; katılımcıların Irak gibi bölgelerde yerel rehber ve kıyafet seçimi konusunda daha bilinçli hareket etmesini sağladığı kaydedilmiştir.	**Psikolojik Destek ve Dayanıklılık Eksikliği:** Sahadaki psikolojik stres yönetimi ve "psikolojik ilk yardım kiti" konularında yapılandırılmış bir modülün bulunmadığı, psikolojik dayanıklılık sürecinin büyük oranda katılımcıların bireysel çabasına bırakıldığı vurgulanmıştır.
Hayati Reflekslerin İçselleştirilmesi: Aktif çatışma bölgelerinde uygulanan "hedef küçültme", "kırmızı senaryo" ve ateş altında siper alma gibi hayati reflekslerin, Ukrayna gibi yüksek riskli sahalarda muhabirlerin hayatta kalmasına zemin hazırladığı tespit edilmiştir.	**Toplumsal Cinsiyet ve Özel İhtiyaç İhmali:** Eğitim programının "erkek merkezli" bir yapıda olduğu; kadın gazetecilere yönelik taciz riskleri, mahremiyet ve hijyen gibi spesifik güvenlik ihtiyaçlarının göz ardı edildiği tespit edilmiştir.
Tıbbi Müdahale Kapasitesi: Eğitimde edinilen ileri düzey ilk yardım bilgilerinin; Zeytin Dalı Harekâtı, Ukrayna ve Gar Patlaması gibi olaylarda gerek katılımcıların kendilerine gerekse yaralanan meslektaşlarına yönelik hayat kurtarıcı müdahalelere dönüştüğü saptanmıştır.	**İleri Habercilik Teknikleri ve Etik:** Görsel-duyusal habercilik, dezenformasyonla mücadele ve "tek karede hikâye kurmak" gibi ileri düzey içerik üretim teknikleri ile hassas gruplara (sığınmacı, çocuk, kadın) yönelik yazım metodolojilerinin eksikliği eleştirilmiştir.
Kuramsal Altyapı ve Bölgesel Farkındalık: Uluslararası hukuk, dış politika ve savaş tarihi gibi teorik derslerin, gidilen bölgelerin sosyo-politik ve kültürel dinamiklerini anlamlandırmada başarılı bir zihinsel altyapı sunduğu belirtilmiştir.	**Bölgesel ve Kültürel Derinlik:** Müfredatın kültürel ve politik dinamikleri aktarmada yüzeysel kaldığı, bölgesel tarihi gerilimler, kabile aidiyetleri ve yerel hassasiyetler gibi derinlikli konuların daha fazla vaka çalışmasıyla desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir.
Psikolojik Dayanıklılık ve Kriz Yönetimi: Yüksek gerçeklikteki rehine, sorgulama ve müzakere simülasyonlarının, gazetecilerin stres altında soğukkanlı kalma yetilerini geliştirdiği ve Sudan gibi tek başına çalışılan sahalarda görev önceliklendirmesi yapabilme becerisi kattığı ifade edilmiştir.	**Teknolojik Ekipman Güncelliği:** Eğitimlerde kullanılan teknik cihazların (GoPro vb.) sahadaki mevcut teknolojilerin gerisinde kaldığı ve modern teknolojik dönüşüme yönelik içeriklerin yetersiz olduğu ifade edilmiştir.

Tablo 7.2. (devam) AA Savaş Muhabirliği Eğitim hakkında olumlu görüşler ile eksiklikler ve eleştiriler

OLUMLU GÖRÜŞLER	EKSİKLİKLER VE ELEŞTİRİLER
Durumsal Farkındalık: "Durumsal farkındalık döngüsü" egzersizlerinin, Somali gibi bölgelerde çevresel ses ve hareketlilik değişimlerinin fark edilerek olası pusu veya saldırılardan kurtulunmasında etkili olduğu savunulmuştur.	**Program Yapısı ve Metodolojik Sorunlar:** 12 günlük kesintisiz ve yoğun programın katılımcılar üzerinde aşırı yorgunluk yarattığı, eğitim saatlerinin yeniden düzenlenerek dinlenme aralarının eklenmesi ve uzman takibinin süreklilik arz etmesi önerilmiştir.
Mesleki Etik ve Uygulama: Musul gibi çatışma alanlarında çocuk odaklı içerik üretimi süreçlerinde, eğitimde verilen etik modüllerin rehber edinilmesi, programın mesleki standartların korunmasına yönelik katkısını ortaya koymuştur.	**Yalnız ve Freelance Çalışanlara Yönelik Eksiklikler:** Bağımsız çalışan muhabirler için konaklama, ulaşım güvenliği ve yalnız çalışma dinamiklerine dair pratik detayların müfredatta yeterince detaylandırılmadığı saptanmıştır.
Tecrübe Aktarımı: Saha deneyimi olan profesyonel gazetecilerin bizzat katılım sağladığı tecrübe paylaşımı oturumlarının, katılımcıların sahadaki pratik zorluklara karşı zihinsel hazırlık sürecini güçlendirdiği vurgulanmıştır.	

8. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu tez çalışması, Türkiye'de savaş haberciliği eğitiminin kurumsal bir örneği olarak Anadolu Ajansı Haber Akademisi tarafından 2012 yılından beri düzenlenen Savaş Muhabirliği Kurslarını, bu eğitimi alan ve daha sonra çatışma bölgelerinde görev yapan savaş muhabirlerinin saha deneyimleri ve mesleki pratikleri üzerinden ele almaktadır. Savaş muhabirliği eğitiminin, çok boyutlu riskler karşısında ne düzeyde yeterli olduğu, sistematik ve işlevsel bir yapı sunup sunmadığı, araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

Çalışmanın önemi, Türkiye'de savaş muhabirliği eğitiminin, sınırlı sayıda akademik çalışmada ele alınmış bir konu olmasından kaynaklanmaktadır. Mevcut literatürde savaş haberciliği çoğunlukla haber metinleri, medya söylemleri veya tarihsel deneyimler üzerinden incelenmiş, bu pratikleri şekillendiren eğitim süreçleri ise ikincil bir alan olarak kalmıştır. Bu çalışma, savaş muhabirliği eğitimini doğrudan araştırma nesnesi haline getirerek, literatüre katkı sunmayı amaçlamıştır. Anadolu Ajansı Haber Akademisi örneği üzerinden gerçekleştirilen saha temelli analiz, Türkiye bağlamında savaş muhabirliği eğitiminin mevcut durumuna ilişkin özgün ve kapsamlı bir değerlendirme sunmaktadır.

Nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde gerçekleştirilen çalışma kapsamında, Anadolu Ajansı Haber Akademisi Savaş Muhabirliği Kurslarına katılmış ve çatışma bölgelerinde görev almış dokuz gazeteciyle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma, Anadolu Ajansı Haber Akademisi Savaş Muhabirliği Kurslarına katılan dokuz gazetecinin deneyimleriyle sınırlı olmakla birlikte nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde veri doygunluğuna ulaşılmış olması, elde edilen sonuçların bu kurumsal örnek bağlamında güçlü ve anlamlı bir değerlendirme sunduğunu göstermektedir. Araştırmada ulaşılan veriler, tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları, "Haber Kaynaklarıyla İlişkiler", "Haber Toplama Safhası", "Gazeteci Güvenliği", "Haberleri Görselleştirme Pratikleri" ve "Eğitimlerin Geliştirilmesine Yönelik Öneriler" başlıkları altında sistematik olarak analiz edilmiştir.

Araştırmanın bulguları, savaş muhabirliği eğitiminin sadece teknik bilgi ve beceri kazandırmaya yönelik bir faaliyet olmadığını, gazetecilerin mesleki reflekslerini, etik karar verme süreçlerini, risk algılarını ve sahadaki davranış biçimlerini de şekillendiren bütüncül bir yapı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu yönüyle araştırma, savaş muhabirliği eğitimini, literatürde sıklıkla vurgulanan "yüksek riskli ortamlara hazırlık" çerçevesinin ötesine

taşıyarak, eğitim-saha pratiği ilişkisini deneyim temelli bir bakış açısıyla değerlendirmektedir.

Araştırmada, "Haber Kaynaklarıyla İlişkilere" dair elde edilen bulgular, savaş muhabirliği eğitiminin muhabir-kaynak ilişkisini, güvenlik ve etik sorumluluk ekseninde yeniden tanımladığını göstermektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu, eğitim sürecinde kazandıkları kriz iletişimi, ikna ve müzakere becerilerinin, kontrol noktalarında askerler, silahlı gruplar ve resmi yetkililerle kurulan ilişkilerde doğrudan karşılık bulduğunu ifade etmiştir. Bu bulgu, savaş haberciliğinde kaynak-muhabir ilişkisinin asimetrik güç ilişkileri ve zorunlu temaslar üzerinden yürüdüğüne işaret eden literatürle örtüşmektedir. Nitekim savaş ve çatışma haberciliği çalışmalarında, muhabirin sahadaki aktörlerle kurduğu ilişkinin haberin çerçevesini, güvenliğini ve etik niteliğini doğrudan etkilediği vurgulanmaktadır. (Allan, 2004; Tumber & Webster, 2006).

Araştırma bulguları, ayrıca yerel halkla iletişim, kültürel hassasiyetler ve mihmandarlarla çalışma pratikleri konusunda eğitimin sınırlı kaldığını da ortaya koymaktadır. Katılımcıların önemli bir bölümü, bu alanlardaki becerileri büyük ölçüde saha deneyimiyle kazandıklarını belirtmiştir. Bu durum, savaş muhabirliği eğitimlerinin, yerel bağlam bilgisi ve kültürel farkındalık boyutunda güçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Savaş haberciliğinin askeri ve siyasi aktörlerin yanı sıra, sivillerle geliştirilen ilişkiler aracılığıyla da tasarlandığı dikkate alındığında, bu bulgu önemli bir eğitim açığına işaret etmektedir.

"Haber Toplama Safhası"na ilişkin bulgular, Anadolu Ajansı Savaş Muhabirliği Kurslarının, gazetecilerin çatışma bölgelerinde haber toplama pratiklerini daha sistematik ve kontrollü biçimde tasarlamalarına katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Risk analizi, rota belirleme, hızlı karar verme ve dezenformasyonla mücadeleye yönelik eğitimlerin, katılımcıların sahada daha planlı hareket etmelerini sağladığı görülmüştür. Özellikle senaryo temelli uygulamalar, muhabirlerin kriz anlarında hangi bilginin haber değeri taşıdığını ayırt etme ve bu bilgiyi güvenli biçimde merkeze gönderme becerilerini güçlendirmiştir. Bu bulgu, Tumber ve Webster'ın (2006) savaş muhabirliğiyle ilgili vurguladığı "hız-doğruluk-güvenlik dengesi"nin eğitim yoluyla kazandırılabileceğini göstermesi bakımından önemlidir.

Ancak bulgular, haber toplama sürecinde etik ilkeler ile "hayatta kalma" güdüsü arasında zaman zaman gerilimler yaşandığını da göstermektedir. Katılımcılar, sahada karşılaşılan olağanüstü koşulların, eğitimlerde sunulan bazı etik sınırların esnetilmesine neden

olabildiğini vurgulamışlardır. Bu durum, savaş muhabirliği eğitimlerinde etik tartışmaların daha gerçekçi, vaka temelli ve çelişkili durumları kapsayacak şekilde ele alınması gerektiğini göstermektedir. Nitekim, Ward'ın (2014, s. 37) da belirttiği gibi yaşam koşulları değiştikçe etik sistemlerin de yeniden yapılandırıldığı görüşü dikkate alındığında, savaş ve kriz ortamlarında bu ilkelerin bağlamsal olarak yeniden yorumlanabileceği söylenebilir.

Araştırmanın en önemli bulgularından biri de "gazeteci güvenliği" ile ilgilidir. Katılımcıların tamamı, Anadolu Ajansı Savaş Muhabirliği Eğitimi'nin gazeteci güvenliğini merkeze alan bir yaklaşım sunduğu konusunda görüş birliği içindedir. Gerçekçi tatbikatlar, hayatta kalma eğitimleri, rehin alınma senaryoları ve ilk yardım eğitimleri, muhabirlerin yüksek stres altında rasyonel karar verebilme kapasitelerini güçlendirmiştir. Bu durum, gazeteci güvenliği literatüründe sıklıkla vurgulanan "hazırlık" ve "refleks geliştirme" kavramlarının sahada karşılık bulduğunu göstermektedir.

Bununla birlikte, bulgular, psikolojik dayanıklılık, travma sonrası stres ve uzun süreli görevlerin zihinsel yükü gibi konuların eğitim müfredatında sınırlı yer tuttuğunu da ortaya koymaktadır. Katılımcılar, fiziksel güvenliğin yanı sıra psikolojik güvenliğin de önemli olduğuna vurgu yapmışlardır. Bu bulgu, gazeteci güvenliği literatüründe son yıllarda artan travma bilgili yaklaşımlarla da örtüşmektedir (Feinstein vd., 2002) Savaş muhabirliği eğitiminin, fiziksel güvenlik kadar psikososyal destek boyutunu da kapsaması gerektiği, çalışmanın önemli sonuçlarından biridir.

"Haberleri Görselleştirme Pratikleri" başlığı altında elde edilen bulgular, savaş muhabirliği eğitiminin görsel üretimi teknik bir süreçten ziyade editoryal ve etik bir karar alanı olarak ele aldığını ortaya koymaktadır. Görüşlerine başvurulan savaş muhabirleri, fotoğraf ve video çekimi esnasında güvenlik, etik ve haber değeri arasında denge kurmayı eğitim sürecinde öğrendiklerini belirtmişlerdir. Görsellerin savaş ortamlarında propaganda ve manipülasyon aracı olarak kullanılabildiği göz önünde bulundurulduğunda, teyit ve etik kadraj becerilerinin önemi daha da artmaktadır. Ancak araştırma bulgularından, drone kullanımı, ileri görsel teknolojiler ve dijital güvenlik konularında verilen eğitimin yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır. Katılımcıların tamamının görüşleri, savaş muhabirliği eğitimlerinin teknolojik gelişmelere paralel olarak güncellenmesi gerektiğini göstermektedir. Dijitalleşen savaş ortamlarında, görsel üretimin gazetecilerin güvenlik risklerini artırdığı, bu konuya eğitim müfredatında daha merkezi bir yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Araştırmada, gazetecilerin, savaş muhabirliği eğitimlerinin geliştirilmesi yönelik saha deneyimleri doğrultusunda önerileri de saptanmıştır. Bulgular, katılımcıların eğitimi genel olarak gerekli ve işlevsel bulduklarını, ancak mevcut yapının statik kalmasının, eğitimin etkililiğini sınırlayabileceğini düşündüklerini göstermektedir. Katılımcılar, eğitimin daha dinamik, sahadan beslenen ve senaryo odaklı bir modele dönüştürülmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Özellikle kadın muhabirlerin sahada karşılaştıkları taciz, hijyen, barınma gibi özgül risklerin eğitim müfredatında yeterince ele alınmaması, önemli bir eksiklik olarak öne çıkmaktadır. Bu bulgu, savaş muhabirliği eğitimlerinin cinsiyet duyarlı bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Konvansiyonel cephe savaşlarının yerini, teknolojinin üst seviyede kullanıldığı ve farklı savaş stratejileriyle yeni çatışma biçimlerinin aldığı günümüz koşullarında, insansız hava araçları ve yoğun dijital enformasyon savaşları, profesyonel savaş muhabirliği eğitimini daha da önemli hale getirmiştir. Özellikle dijital dezenformasyonun da savaş unsuru haline geldiği bu dönemde, AA Haber Akademisi Savaş Muhabirliği Eğitimi'nin sağladığı etik, teknik ve güvenlik odaklı donanım, haberin doğruluğunu ve muhabirin can güvenliğini korumak adına uluslararası standartlarda başarılı, dinamik ve sürdürülebilir bir model teşkil ettiği söylenebilir. Ancak araştırma bulguları doğrultusunda, savaş muhabirliği eğitimlerinin daha da geliştirilmesi için şu öneriler sunulabilir:

- Savaş muhabirliği eğitimlerinde, düzenli olarak güncellenen ve saha temelli dinamik bir müfredat yapısına kavuşturulmalıdır.
- Psikolojik dayanıklılık, travma farkındalığı ve kriz sonrası destek mekanizmalarına, eğitimlerin merkezinde yer verilmelidir.
- Üçüncüsü, kadın muhabirlerin sahada karşılaştıkları özgül risklere yönelik cinsiyet duyarlı eğitim modülleri geliştirilmelidir.
- Dijital güvenlik, drone kullanımı ve ileri görsel teknolojilere ilişkin uygulamalı eğitimler güçlendirilmelidir.
- Yerel halkla iletişim, kültürel hassasiyetler ve mihmandarlarla çalışma pratikleri daha sistematik biçimde müfredata dâhil edilmelidir.

Türkiye'de savaş haberciliği eğitiminin mevcut durumu, AA Haber Akademisi Savaş Muhabirliği eğitimleri özelinde ele alınmış, bu eğitimlere katılan eğitimin etkililiğini, bu kurslara katılan gazetecilerin deneyimleri üzerinden değerlendirmiştir. Gelecek

araştırmalarda, savaş muhabirliği eğitiminin farklı kurumlar, üniversiteler ve medya kuruluşları arasında karşılaştırmalı bir yaklaşımla ele alınması, Türkiye'deki eğitim modellerinin benzerlik ve farklılıklarını daha görünür kılacağı düşünülmektedir.

9. KAYNAKLAR

AA Haber Akademisi. (2025). *Savaş muhabirliği eğitimi müfredatı ve uygulama esasları.* Erişim Tarihi: 10.11.2025. Erişim adresi: https://www.aa.com.tr/tr/akademi/savas-muhabirligi-egitimi/1002

AKE Group. (2025, August 1). *Global risk consultancy and security training services overview. Retrieved from:* https://www.akegroup.com/about-ake-group/

Allan, S. (Ed.). (2004). *Reporting war: Journalism in wartime* (1. publ). Taylor and Francis.

Anadolu Ajansı [AA]. (2025). *AA Haber Akademisi eğitim faaliyetleri ve güncel istatistikler*. Erişim Tarihi: 10.11.2025. Erişim adresi: https://www.aa.com.tr/tr/akademi

Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde miles-huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 3(1), 1-14. https://dergipark.org.tr/tr/pub/aeusbed/article/290583

Bogdan, R., & Biklen, S. K. (1998). *Qualitative research for education: An introduction to theory and methods* (3rd ed). Allyn and Bacon.

Bolat, A. (2019). *Anadolu Ajansı haber akademisi savaş muhabirliği kursu savaş foto muhabirliği eğitimi* [Fotoğraf]. Anadolu Ajansı. Erişim Tarihi: 10.11.2025. https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/14-donem-savas-muhabirligi-egitimi-sona-erdi/2

Bowen, J. (2017, June 14). *Reporting from the front line. BBC News.* https://www.bbc.com/news/correspondents/jeremybowen

Boyc, C., & Associate, E. (2006). *Conducting in-depth interviews: A guide for designing and conducting in-depth interviews for evaluation input.* Pathfinder international.

Centre for Safety and Development [CSD]. (2024). *Hostile Environment Awareness Training* (HEAT). https://www.centreforsafety.org/training/heat

Cottle, S. (2006). *Mediatized conflict*: Developments in media and conflict studies. Open University Press.

Çelik, S. (2017). *Savaş muhabirliği ve kritik olaylar.* A. Özdemir (Ed.), Savaş muhabirliği içinde (ss. 10-11). Anadolu Ajansı Yayınları.

Çetin, M. (2012). *Polis-adliye haberciliği*. Z. Karaca (Ed.), Haberci: Haber yazım teknikleri içinde (ss. 209-210). Anadolu Ajansı Yayınları.

Çetin, M. (2012). *Savaş muhabirliği*. Z. Karaca (Ed.), Haberci: Haber yazım teknikleri içinde (ss. 8-9). Anadolu Ajansı Yayınları.

Çetinkuş, H. (2017). Türkiye'de savaş muhabirliği. *TRT Akademi*, 2(3), 334-343. https://dergipark.org.tr/tr/pub/trta/article/302500

Dağ, H. (2023). *Kültür sanat gazeteciliği*: Gazete haberleri üzerinden bir değerlendirme. VI. Uluslararası Ankara Multidisipliner Çalışmalar Kongresi Tam Metin Kitabı içinde (ss. 760-761). İksad Yayınevi.

Demir, M. (2012). *Anadolu Ajansı'nın kuruluşu ve önemi.* Z. Karaca (Ed.), Haberci içinde (ss. 24-26). Anadolu Ajansı Yayınları.

Demir, M. (2012). *Anadolu Ajansı'nın tarihsel gelişimi*. Z. Karaca (Ed.), Haberci içinde (ss. 24-25). Anadolu Ajansı Yayınları.

Feinstein, A., Owen, J., & Blair, N. (2002). A hazardous profession: War, journalists, and psychopathology. *American Journal of Psychiatry*, *159*(9), 1570-1575. https://doi.org/10.1176/appi.ajp.159.9.1570

Geyik, K. (2021). Savaş haberciliğinde değişen roller; K2. Karabağ savaşı örneği. Atatürk *İletişim Dergisi*. https://doi.org/10.32952/atauniiletisim.886017

Geyik, K. (2025). Medya ve siyaset arasındaki bağımlılık ilişkileri bağlamında siyaset haberciliği üzerine inceleme. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 71, 1-22. https://doi.org/10.47998/ikad.1582672

Gezgin, S. (2012). *Haber toplama ve yazma*. İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Gezmen, B., & Büyükaslan, A. (2019). Ulusal gazetelerde kültür sanat haberciliği üzerine bir değerlendirme. *Middle Black Sea Journal of Communication Studies*, 4(2), 76-91. https://dergipark.org.tr/tr/pub/mbsjcs/article/612233

Global Journalist Security [GJS]. (2025). *Hostile environment and first aid training (HEFAT) curriculum.* Retrieved from: https://www.gjs-security.com/training/#hefat

Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many ınterviews are enough?: An experiment with data saturation and variability. *Field Methods,* 18(1), 59-82. https://doi.org/10.1177/1525822X05279903

Hennink, M., & Kaiser, B. N. (2022). Sample sizes for saturation in qualitative research: A systematic review of empirical tests. *Social Science & Medicine*, 292, 114523. https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2021.114523

Henrichsen, J., Betz, M., & Lisosky, J. M. (2015). *Building digital safety for journalism: A survey of selected issues.* UNESCO Publishing.

Høiby, M., & Garrido V., M. (2020). Reconsidering journalist safety training. *Media and Communication*, 8(1), 68-77. https://doi.org/10.17645/mac.v8i1.2525

IMS. (2025). *What we do?,* https://www.mediasupport.org/what-we-do/

International News Safety Institute [INSI]. (2024). *Training for journalists.* https://newssafety.org/training/

İlik, E. B. (2025). Uluslararası habercilikte çerçeveleme farklılıkları: BBC ve al Jazeera'nin Ukrayna savaşı haberlerinin içerik analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi* (İFADE), 7(1), 44-60. https://doi.org/10.70627/sduifade.1691697

Kasap, S. (2017). *Anadolu Ajansı'nın haber üretim süreçleri.* A. Özdemir (Ed.), Savaş muhabirliği içinde (ss. 41-42). Anadolu Ajansı Yayınları.

Klenke, K. (2016). *Qualitative Research in the Study of Leadership*. Emerald Group Publishing Limited. https://doi.org/10.1108/9781785606502

Marshall, C., & Rossman, G. B. (2016). *Designing qualitative research (sixth edition).* SAGE.

Mermer, D. (2015). *Anadolu Ajansı haber akademisi savaş muhabirliği kursu suda hayatta kalma eğitimi* [Fotoğraf]. Anadolu Ajansı. Erişim Tarihi: 10.11.2025. https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/savas-muhabiri-adaylari-zor-kosullarda-dolu-dizgin-egitim-goruyor-/0/175799

Mermer, D. (2015). *Anadolu Ajansı haber akademisi savaş muhabirliği kursu toplumsal olaylar ve kurşun geçirmez ekipman kullanımı* [Fotoğraf]. Erişim Tarihi: 10.11.2025. Anadolu Ajansı. https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/savas-muhabiri-adaylari-zor-kosullarda-dolu-dizgin-egitim-goruyor-/0/175799

Mermer, D. (2015). *Anadolu Ajansı haber akademisi savaş muhabirliği kursu doğal afet bölgelerinde güvenli habercilik protokolleri eğitimi* [Fotoğraf]. Erişim Tarihi:

10.11.2025. Anadolu Ajansı. https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/savas-muhabiri-adaylari-zor-kosullarda-dolu-dizgin-egitim-goruyor-/0/175799

Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2. ed., [Nachdr.]). Sage.

Norwegian Refugee Council [NRC]. (2025). *Hostile environment awareness training* (HEAT). Retrieved from https://www.nrc.no/heat-training

Ocak, E. (2012). *AA Haber Akademisi ve eğitim faaliyetleri*. Z. Karaca (Ed.), Haberci içinde (s. 12). Anadolu Ajansı Yayınları.

Ocak, E. (2012). *Savaş muhabirliğinde uzmanlaşma*. Z. Karaca (Ed.), Haberci: Haber yazım teknikleri içinde (ss. 5-6). Anadolu Ajansı Yayınları.

Öncel, A. (2013). *Habercilikte uzmanlaşma*. İçinde A. Öncel (Ed.), Haber türleri (ss. 2-23). Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Önem, M. (2024). *Diplomasi haberciliği*. Z. Karaca (Ed.), Haberci: Yeni nesil habercilik içinde (ss. 240-255). Anadolu Ajansı Yayınları.

Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 11(1), 323-343. https://dergipark.org.tr/tr/pub/ogusbd/article/131612

Özkaya, G. (2017). *Savaş muhabirliği eğitimi ve sertifikasyon*. A. Özdemir (Ed.), Savaş muhabirliği içinde (s. 30). Anadolu Ajansı Yayınları.

Özkaya, G. (2017). *Savaş muhabirliği eğitimi.* A. Özdemir (Ed.), Savaş muhabirliği içinde (ss. 15-16). Anadolu Ajansı Yayınları.

Özkaya, G. (2017). *Savaş muhabirliği tarihi*. A. Özdemir (Ed.), Savaş muhabirliği içinde (ss. 10-11). Anadolu Ajansı Yayınları.

Özkaya, G. (2017). *Savaş muhabirliği tarihi*. A. Özdemir (Ed.), Savaş muhabirliği içinde (ss. 588-589). Anadolu Ajansı Yayınları.

Polis Akademisi. (2025). *İleri düzey saha operasyonları*: İHA/Dron sistemleri ve teknolojik tehditlere karşı savunma müfredatı. Erişim adresi: https://www.pa.edu.tr

Polis Akademisi. (2025). *Savaş muhabirliği eğitimi ve taktiksel bilgi birikimi müfredatı.* Erişim Tarihi: 10.11.2025. Erişim adresi: https://www.pa.edu.tr

Radio Television Digital News Association [RTDNA]. (2025). *Radio Television Digital News Association resources and ethics guidelines.* Retrieved from https://www.rtdna.org/

Reporters Without Borders [RSF]. (2025). RSF *resources for journalists: Safety guide for journalists.* Retrieved from https://resources.rsf.org/rsf-safety-guide-for-journalists/

Rory Peck Trust. (2025). *Protecting Independent Journalism.* https://rorypecktrust.org/

Saady, A. (2017). *Safety handbook for women journalist* (N. Walsh, Ed.; 2. bs). International Association of Women in Radio and Television (IAWRT).

Sevenler, E. (2015). *Anadolu Ajansı haber akademisi savaş muhabirliği kursu kişisel güvenlik ve sızma parkuru eğitimi* [Fotoğraf]. Anadolu Ajansı. Erişim Tarihi: 10.11.2025. https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/savas-muhabiri-adaylari-zor-kosullarda-dolu-dizgin-egitim-goruyor-/0/175799

Subaşı, M., & Okumuş, K. (2017). Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 21(2), 419-426. https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunisosbil/article/424695

Topuz, H. (2003). *II. Mahmut'tan holdinglere Türk basın tarihi*. Remzi Kitabevi.

Tumber, H., & Webster, F. (2006). *Journalists Under Fire: Information War and Journalistic Practices.* SAGE Publications Ltd. https://doi.org/10.4135/9781446214039

Türk Dil Kurumu. (1992). *Türkçe sözlük* (9. baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı [TİKA]. (2025). Uluslararası savaş muhabirliği eğitimi: Yayın ilkeleri ve etik standartlar rehberi. Erişim adresi: https://www.tika.gov.tr

Türk Silahlı Kuvvetleri [TSK]. (2025). *Muharebe alanında medya yönetimi ve operasyonel güvenlik prensipleri* Erişim Tarihi: 10.11.2025.. Erişim adresi: https://www.tsk.tr

Türk Silahlı Kuvvetleri [TSK]. (2025). *Savaş muhabirliği eğitimi: Sahada hayatta kalma, sığınak yapımı ve intikal disiplini prensipleri.* Erişim Tarihi: 10.11.2025. Erişim adresi: https://www.tsk.tr

Verboord, M., & Janssen, S. (2015). Arts journalism and ıts packaging ın france, germany, the netherlands and the united states, 1955–2005. *Journalism Practice,* 9(6), 829-852. https://doi.org/10.1080/17512786.2015.1051369

Ward, S. J. A. (2014). *Global Journalism Ethics*. MQUP.

Yılmaz, A. (2024). *Eğitim haberciliği.* Z. Karaca (Ed.), Haberci: Yeni nesil habercilik içinde (ss. 310-325). Anadolu Ajansı Yayınları.

Zararsiz, Ö. F., & Seyhan, A. S. (2021). Azerbaycan-Ermenistan çatışması haber metinlerinin eleştirel söylem çözümlemesi. *Selçuk İletişim,* 14(1), 269-305. https://doi.org/10

EKLER

Ek-1 Etik Onay Formu

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
BAŞVURU DEĞERLENDİRME FORMU

	ARAŞTIRMANIN ADI	Türkiye'de Savaş Muhabirliği Eğitimi: Anadolu Ajansı Haber Akademisi Örneği
	ARAŞTIRMANIN TÜRÜ	☐ Anket/Ölçek/Skala Çalışması ☐ Gözlemsel Çalışma ☒ Niteliksel Çalışma ☐ Diğer
	GELEN EVRAK SAYISI ve TARİHİ	23.12.2024 tarihli ve 277925 sayılı yazınız.
	YÜRÜTÜCÜ/DANIŞMAN (Unvan, Ad-Soyad, Kurum, Bölüm)	Dr. Öğr Üyesi Kurbani GEYİK Yozgat Bozok Üniversitesi – İletişim Fakültesi
	ARAŞTIRMACILAR (Unvan, Ad-Soyad, Kurum, Bölüm)	Kadir KARAKUŞ / Anadolu Ajansı

KARAR BİLGİLERİ

KARAR NO: 21/20 — **TARİH: 23.01.2025**

Yukarıda bilgileri verilen Etik Kurulu başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş çalışmanın başvuru dosyasında belirtilen merkezlerde gerçekleştirilmesinde etik sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verildi.

Değerlendirme Sonucu		
☒	Uygundur	
☐	Düzeltme gereklidir (Açıklayınız)	
	☐ Düzeltmeleri görmek istiyoruz	☐ Düzeltmeleri görmemize gerek yok
☐	Uygun değildir (Açıklayınız)	
Açıklama		

ÇALIŞMA ESASI	Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Yönergesi

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU ÜYELERİ

KYT-FRM-160/00